

ทัศนคติของประชาชนชนมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่อรูปแบบ
วิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พ.ศ.๒๕๖๐

โดย

นายปริญญา โปธิสัตย์
รองผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง
กระทรวงมหาดไทย

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๒ - ๒๕๖๓

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “ทัศนคติของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐” ลักษณะวิชา การเมืองของ นายปริญญา โพธิสัตย์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๒ พุทธศักราช ๒๕๖๒ - ๒๕๖๓

พลโท

(พิสิทธิ์ ปฐมเอม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง ทศนคติของประธานชมรม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

ลักษณะวิชา การเมือง

ผู้วิจัย นายปริญญา โปธิสสัย หลักรัฐ วปอ. รุ่นที่ ๖๒

การวิจัยนี้เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงทัศนคติของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้ง ส.ส. ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ รวมถึงศึกษาวิเคราะห์บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการส่งเสริมให้ประชาชนมาใช้สิทธิเลือกตั้ง สภาพปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการเลือกตั้ง ส.ส. ค้นหาแนวทางการปรับปรุงรูปแบบวิธีการเลือกตั้ง ส.ส.ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ โดยกำหนดให้ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้วยเหตุผลสำคัญ ๓ ประการ คือ ๑) เป็นตัวแทนอำนาจรัฐในระดับท้องถิ่น ตำบลหมู่บ้าน ๒) เป็นตัวแทนของประชาชนที่มีหน้าที่นโยบายของรัฐลงสู่พื้นที่และนำเสนอความคิดเห็นความต้องการของประชาชนระดับพื้นที่สู่ภาครัฐหรือราชการ ๓) เป็นผู้นำของประชาชนในพื้นที่ ทั้งอย่างเป็นทางการและตามธรรมชาติ โดยเฉพาะการสนับสนุนการเลือกตั้งทุกระดับ การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตเฉพาะรูปแบบวิธีการเลือกตั้งที่กำหนดไว้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ เท่านั้น

วิธีดำเนินการ ใช้การศึกษาวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยการศึกษาวิจัยเอกสาร ทั้งเอกสาร ปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และตติยภูมิ ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบกึ่งมีโครงสร้างการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามจากพื้นที่จริง เพื่อใช้เป็นข้อมูลปฐมภูมิในภาคต่างๆ ทั่วประเทศ จำนวน ๖๐ คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง ตามวัตถุประสงค์ (Purposive Sampling) จากประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอำเภอ การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร โดยวิเคราะห์เนื้อหาเปรียบเทียบและสังเคราะห์ข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่างๆ

ผลการวิจัยพบว่า ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความรู้ ความเข้าใจในรูปแบบค่อนข้างดี โดยมีทัศนคติ ดังนี้ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการใช้บัตรเลือกตั้ง ๑ ใบ การใช้ระบบแบ่งเขต ๓๕๐ เขต ส.ส. ๑ คนต่อ ๑ เขตเลือกตั้ง กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิเลือกได้ ๑ เสียง ให้ผู้ได้คะแนน สูงสุดในเขตเลือกตั้งเป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง การเลือก ส.ส.บัญชีรายชื่อ เห็นด้วยที่ให้นำจำนวนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศไม่รวมบัตรเสียเป็นตัวตั้งหารด้วยจำนวน ส.ส. ๕๐๐ ได้ค่าเฉลี่ยของจำนวนคะแนนเสียงต่อ ส.ส. ๑ คน นำจำนวน ส.ส. ที่พรรคการเมืองพึงจะมีมาลบด้วยจำนวน ส.ส.เขตทั้งหมดที่พรรคนั้นได้รับเลือกเป็นจำนวน ส.ส.บัญชีรายชื่อของพรรคนั้น ไม่เห็นด้วยที่จะนำคะแนนรวมทั้งประเทศของพรรคการเมืองหนึ่งในระบบเขตเป็นตัวตั้งแล้วหารด้วยค่าเฉลี่ยของคะแนนเสียงต่อ ส.ส. ๑ คน

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินการเลือกตั้ง ประเด็นสำคัญพบว่าการสื่อสารประชาสัมพันธ์ ยังไม่สามารถทำให้ประชาชนเข้าใจวิธีคิดคะแนนแบบสัดส่วนได้พอเพียง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำข้อเสนอในการ พัฒนารูปแบบวิธีการเลือกตั้งในส่วนของการคำนวณที่มาของ ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อไว้ในเอกสารวิจัยไว้ด้วยแล้ว

Abstract

Title : Subdistrict headman and village headman club president's attitude towards the House of Representatives election methods under the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017)

Field : politics

Name : Mr. Parinya Potisat **Course** : NDC **Class** : 62

The objectives of this research are 1) to analyze subdistrict headman and village headman club president's attitude towards the House of Representatives election methods under the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017) 2) to analyze the role of subdistrict headman and village headman in encouraging their citizen to go voting on Election Day 3) to analyze problems and obstacles affecting the House of Representatives elections and 4) to find out how to improve the House of Representatives election methods under the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017). This research focuses on subdistrict headman and village headman for 3 reasons which are 1) they represent state power at the district level and village level 2) they pass the government policy to the people in their districts and villages and they represent the people by passing their voice to the government and 3) they are naturally and officially the leaders of the people in the area, especially in supporting elections at all levels. However, the scope of this research is limited to the election methods prescribed under the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 only.

Research method. This research is a documentary research and a qualitative research gathering data based on documentary studies (primary, secondary and tertiary) and a semi-structure in-deep interview. With purposive sampling from subdistrict headman and village headman club president, 60 people were selected to participate in the interview and the data were used as a primary data for all regions throughout Thailand. Data analysis this research analyzes data obtained from literature review and interviews by comparing and synthesizing concepts, theories and principles.

The research found that a subdistrict headman and village headman club presidents had good knowledge and understanding on election method and their attitudes towards the election methods were agreeing on the following 3 topics and disagreeing on the following 1 topic. Firstly, most of them agreed on using only 1 single ballot and using the system of 350 constituencies (1 House of Representative

for 1 constituency). 1 citizen can have 1 vote and the most popular vote in the constituency wins the election. They also agreed on using the number of the eligible voters divided by 500 as an average of the total votes for a single House of Representatives and using the number of the expected House of Representatives minus the constituency House of Representatives as the number of the Party-list House of Representatives. However, they disagreed on using the total vote of the all political parties throughout the country divided by an average of the voters of a single House of Representatives as the number of the House of Representatives the political party should have in an election.

As for the problems and obstacles affecting the House of Representatives elections, the research found that the current public relations communication was not able to make citizen understand how to calculate the proportion of the vote. In this research, the researcher proposed the ways to improve the election methods in calculating the number of Party-list House of Representatives.

คำนำ

สืบเนื่องจากเหตุการณ์รัฐประหาร เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๗ ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) แต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) เพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๙ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ยกร่างและผ่านกระบวนการจนเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ โดยมีการปรับปรุงแบบวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร(ส.ส.) ภายใต้หลักการ “ทุกคะแนนที่ประชาชนลงคะแนนเลือกตั้งจะไม่ถูกทิ้ง” การมี ส.ส.ทั้งระบบแบ่งเขตจำนวน ๓๕๐ คน และบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองจำนวน ๑๕๐ คน กำหนดให้วิธีการลงคะแนนโดยตรงและลับ จากบัตรลงคะแนนเลือกตั้ง ๑ ใบ รวมถึงกำหนดให้มีการคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่แตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนที่บังคับใช้ในการเลือกตั้งทั่วไปหลายครั้งที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ารัฐบาล คสช. และคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้สร้างความรับรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในหลักการและเหตุผลของบทบัญญัติต่างๆ เป็นระยะๆ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงร่างรัฐธรรมนูญผ่านสื่อต่างๆ อย่างกว้างขวางและหลากหลายเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในสาระของร่างรัฐธรรมนูญ ด้วยการให้ข้อเสนอแนะ ข้อควรแก้ไขเพิ่มเติม ก่อนการออกเสียงประชามติ เพื่อให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ ซึ่งประชาชนผู้ออกเสียงข้างมากเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญและประเด็นเพิ่มเติมต่างๆ แล้วนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความรับรู้และความเข้าใจ รวมถึง มีบทบาทสำคัญในกระบวนการออกเสียงประชามติ ตลอดจนถึงกระบวนการเลือกตั้งตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดในเวลาต่อมา พบว่า ประชาชนบางส่วนยังคงไม่เข้าใจต่อวิธีคิดคำนวณจำนวน ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัย “ทัศนคติของประชาชนชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๐” เพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิรูปประเทศ โดยเฉพาะด้านการเมือง ที่จะให้ประชาชน มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โดยอิสระปราศจากการครอบงำไม่ว่าด้วยทางใด

ดังนั้น การเสริมสร้างพรรคการเมือง ให้มีนโยบาย แนวคิดและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีธรรมาภิบาล ตลอดจนการพัฒนา ปรับปรุงระบบ หรือรูปแบบการเลือกตั้ง ให้สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุจริต เที่ยงธรรม จะเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเสริมสร้างความสามัคคี เลือคนดี คนมีความสามารถเข้าสู่กระบวนการเมืองและการบริหารประเทศ ตามยุทธศาสตร์ชาติ ได้อย่างสอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอย่างแท้จริง

(นายปริญญา โพธิสัตย์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๒

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำเอกสารวิจัยอันเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ ๖๒ เรื่อง ทศนคติของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ ได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลสำคัญจากกลุ่มประชากรในการวิจัย โดย นายวิศิษฐ์ นัยเสื่อทอง นายอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ขณะดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการส่วนบริหารงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง และเจ้าหน้าที่ ในการคัดเลือกสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ สำนวณ ทศนคติ ตามกรอบการจัดทำเอกสารวิจัยได้อย่างมีคุณภาพ จากกลุ่มเป้าหมาย ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวม ๖๐ คน ที่จะต้องกระจายให้ครบทุกภาค จึงจะสามารถสะท้อนภาพรวมในความเป็นตัวแทนของกลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการการเลือกตั้ง

นอกจากนั้นแล้ว ต้องขอขอบคุณ ท่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทั้ง ๖๐ คน ที่กรุณาเสียสละเวลาให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ รวมถึงนางสาวกิงกาญจน์ ทั้งประโคน ว่าที่ร้อยตรีวินัย ธรรมพรหม ที่กรุณารวบรวม เรียบเรียง เอกสารจนสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี

สิ่งสำคัญที่สุด ที่เป็นแรงบันดาลใจและสนับสนุนให้ทำการศึกษาได้ทั้งเอกสารวิจัย ตลอดจนการศึกษาตลอดหลักสูตร คือ คุณเยาวรัตน์ ด.ช.พิชญะ และ ด.ช.ชัชชาย โพธิ์สัตย์

(นายปริญญา โพธิ์สัตย์)
นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๒
ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ฌ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๖
ขอบเขตของการวิจัย	๖
วิธีดำเนินการวิจัย	๗
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
คำจำกัดความ	๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๙
แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ	๙
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	๑๕
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	๑๘
แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ	๒๘
กฎหมายรัฐธรรมนูญ : รูปแบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย	๒๙
กฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่น	๓๒
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๓๗
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๔๐
สรุป	๔๑
บทที่ ๓ บทบาท อำนาจหน้าที่ และทัศนคติของกำนัน ผู้ใหญ่ต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐	๔๒
ความนำ	๔๒
บทบาทอำนาจหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายที่ส่งเสริมและสนับสนุนการเลือกตั้ง	๔๓

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทบาทอำนาจหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเลือกตั้ง	๔๕
ทัศนคติของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้ง	๔๗
สรุป	๖๓
บทที่ ๔ แนวทางการปรับปรุงรูปแบบวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐	๖๖
สภาพปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินการเลือกตั้ง	๖๖
แนวทางการปรับปรุงรูปแบบวิธีการเลือกตั้ง	๗๑
สรุป	๗๔
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๗๖
สรุป	๗๖
ข้อเสนอแนะ	๗๗
บรรณานุกรม	๗๙
ภาคผนวก	๘๑
ผนวก ก ที่นั่งในสภาของพรรคการเมือง	๘๒
ผนวก ข รายชื่อประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ผู้ให้สัมภาษณ์	๘๓
ประวัติย่อผู้วิจัย	๘๖

สารบัญตาราง

ตารางที่

- ๔ - ๑ ผลการศึกษาทัศนคติของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ
ต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๖๐

หน้า

๗๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒ - ๑	๑๑
๒ - ๒	๑๒
๓ - ๑	๖๓
๓ - ๒	๖๔
๓ - ๓	๖๔
๓ - ๔	๖๔
๔ - ๑	๗๒
๔ - ๒	๗๔

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

๑. ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข โดยการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ด้วยการพัฒนาและเสริมสร้างการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีเสถียรภาพและมีธรรมาภิบาล เห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยมุ่งปลูกฝังให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมอย่างถูกต้องต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยเสริมสร้างพรรคการเมืองให้มีธรรมาภิบาล และพัฒนาปรับปรุงระบบการเลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพสามารถจัดการเลือกตั้งได้อย่างสุจริตและเที่ยงธรรม เพื่อการเป็น “รัฐธรรมาธิปไตย” โดยมีแนวทางการดำเนินการที่สำคัญได้แก่ การเผยแพร่ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับแนวคิดประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง การให้ภาคประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งอย่างโปร่งใสทุกขั้นตอน การเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง/จิตสาธารณะ ให้แก่ประชาชน

๒. การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองที่มีอำนาจอสูงสุดเป็นของประชาชน ซึ่งให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ โดยแบ่งองค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยออกเป็น ๓ องค์กร คือ (๑) รัฐสภา ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ด้วยการออกกฎหมายและให้ความเห็นชอบผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้ารัฐบาล (๒) คณะรัฐมนตรี เป็นใช้อำนาจบริหาร มีหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดิน และศาล เป็นใช้อำนาจตุลาการ จากที่กล่าวมา เห็นได้ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญและเป็นศูนย์กลางที่เป็นตัวแทนของประชาชนทั้งประเทศ ดังนั้น การเลือกตั้งจึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญของการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชนในการทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎร แต่การเลือกตั้งให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเป็นสถาบันที่ตัวแทนของประชาชน จะต้องเป็นการเลือกตั้งที่มีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม และโปร่งใส ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ผ่านมามุ่งหวังที่จะแก้ปัญหาและขจัดข้อบกพร่องของการเลือกตั้ง

๓. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ มีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ ๓ ประการ ดังนี้ ประการแรก ให้ความเห็นชอบในการเลือกหัวหน้าผู้รัฐบาล อันได้แก่นายกรัฐมนตรี ประการที่ ๒ การตรากฎหมาย โดยอาจเป็นทั้งผู้เสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติต่างๆ ตลอดจน

อนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด และประการที่ ๓ การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของ คณะรัฐมนตรี เช่น การตั้งกระทู้ถาม การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ เป็นต้น

สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในอดีตที่ผ่านมาได้กำหนดหลักการ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้มากมายหลายประการ เช่น การกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้นบัญชีเดียวของพรรคการเมืองใด พรรคการเมืองหนึ่ง พร้อมการลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง รวมทั้งมีการ กำหนดให้ในแต่ละเขตเลือกตั้งดำเนินการนับคะแนน โดยนำคะแนนทุกหน่วยเลือกตั้งมานับรวมกัน ณ สถานที่แห่งหนึ่งเพียงแห่งเดียวในเขตเลือกตั้ง เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการกำหนดหลักการและ กฎเกณฑ์มากมายก่อให้เกิดความไม่รู้ไม่เข้าใจหรือความเข้าใจคลาดเคลื่อนตั้งแต่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการเลือกตั้งจนถึงประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง นอกจากนี้ ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

๔. ความเป็นมาของรูปแบบวิธีการเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้กำหนดระบบการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มุ่งเน้นการพยายามทำให้ “ทุกคะแนนที่ประชาชนลงเลือกตั้ง จะไม่ถูกทิ้ง” มีสาระสำคัญ ดังนี้

๔.๑ หลักคิระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เหมาะสมกับประเทศไทย เนื่องจากในอดีตคะแนนของประชาชนที่เลือกผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้งใด ๆ ซึ่งไม่ได้คะแนนเป็นลำดับที่ 1 ของเขตเลือกตั้งนั้น ๆ (ไม่ชนะการเลือกตั้ง) คะแนนดังกล่าวแทบจะถูก ทิ้งสูญเปล่า ดังนั้น หลักคิระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เหมาะสมกับประเทศไทยจะต้อง ประกอบด้วย

๔.๑.๑ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรมาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยตรง

๔.๑.๒ ระบบการเลือกตั้ง ไม่ควรซับซ้อน ประชาชนเข้าใจง่าย

๔.๑.๓ เพื่อเป็นการเคารพประชาชนที่ลงคะแนน จึงจะพยายามทำให้ คะแนนเลือกตั้งที่ประชาชนลงให้ทุกคะแนนมีความหมาย ไม่ว่าจะลงคะแนนให้บุคคลใด คะแนนนั้น ส่วนใหญ่ไม่ควรสูญเปล่า

๔.๑.๔ เป็นระบบการเลือกตั้งที่ส่งเสริมให้ประชาชนสนใจออกมาใช้สิทธิ เลือกตั้ง

๔.๑.๕ เข้ากับบริบทหรือวิถีชีวิตของไทยโดยไม่ขัดกับหลักสากล

จากเหตุผลดังกล่าว จึงกำหนดให้มีการเลือกตั้ง แบบแบ่งเขตโดยใช้ระบบ คะแนนเสียงข้างมากและนำระบบสัดส่วนมาใช้ด้วยการคำนวณแบ่งสัดส่วน ให้ได้มาซึ่ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ โดยใช้บัตรเลือกตั้งแบบแบ่งเขตใบเดียว และให้ผู้มีสิทธิ เลือกตั้งเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตได้เขตละ ๑ คน โดยให้นำคะแนนของผู้สมัคร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตของทุกคนมารวมเป็นคะแนนของพรรค และนำคะแนนของพรรค มารวมเป็นคะแนนของทุกพรรคทั้งประเทศ จากนั้นให้หาค่าเฉลี่ยคะแนนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่พรรคควรจะได้ต่อ ๑ คน คือ นำคะแนนของทุกพรรคที่ได้รับเลือกตั้งทั้งประเทศหารด้วยจำนวน

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด (๕๐๐ คน) จากนั้นให้นำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปหารจำนวนคะแนนที่แต่ละพรรคได้ เพื่อให้ได้มาซึ่งจำนวนที่ แต่ละพรรคจะพึงมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้

ทั้งนี้ ต้องให้ออกสิทธิแก่ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตทุกคนต้องได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยหากพรรคใดได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต เป็นจำนวนเท่าใดให้นำจำนวนดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคจะพึงมี หากได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ครบตามจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคจะพึงมีเท่าใด ให้จัดสรรเพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อให้เท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคจะพึงมี และหากเกิดกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตมีจำนวนเกินจำนวนทั้งหมดที่แต่ละพรรคจะพึงมีได้ ให้พรรคนั้นได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่ากับจำนวนที่ได้จริงซึ่งรวมถึงจำนวนที่เกินมาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละพรรคจะพึงมีด้วย ซึ่งจะมีความเป็นธรรมแก่ทุกพรรคที่จะได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามสัดส่วนของคะแนนที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงให้ จึงมีผู้เรียกระบบการเลือกตั้งนี้ว่า “แบบจัดสรรปันส่วนผสม”

ระบบการเลือกตั้งซึ่งใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียวนี้ จะทำให้ประชาชนเกิดความสนใจ ที่จะมาใช้สิทธิเลือกตั้งมากขึ้น เนื่องจากประชาชนสามารถใช้สิทธิได้ง่าย ไม่มีความซับซ้อน และจะรู้สึกว่าจะคะแนนทุกคะแนนมีความหมาย (คะแนนของตนจะไม่เสียเปล่า) โดยผลการเลือกตั้งจะเป็นการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต และจะมีผลต่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อด้วย จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละพรรคการเมืองจะได้นั้น ขึ้นอยู่กับการจัดทำบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองว่าจะสามารถจูงใจให้ประชาชนเลือกพรรคการเมืองของตนได้มากน้อยเพียงใด เนื่องจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องพิจารณาคุณสมบัติหรือจุดเด่นของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและพรรคการเมืองไปพร้อมกัน นอกจากนี้หากมีการประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ต่อมาพบว่ามีการทุจริตการเลือกตั้ง จึงต้องมีการเลือกตั้งใหม่ ซึ่งการเลือกตั้งใหม่จะมีผลกระทบต่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อด้วย ระบบนี้จึงเป็นการทำให้พรรคการเมืองตระหนักถึงความสำคัญและระมัดระวังในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตให้ได้บุคคลที่ดีที่สุด และจะต้องไม่ทุจริตการเลือกตั้ง

๔.๒ ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งจะต้องได้คะแนนเสียงมากกว่าคะแนนเสียงของประชาชนที่ไม่ประสงค์เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง ไม่มากกว่าคะแนนเสียงที่ไม่ประสงค์เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้ง 3 ครั้งใหม่อีกมิได้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความไม่เห็นด้วยกับการเลือกตั้งที่ค้นหาเลือกตั้งได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นกลไกในการควบคุมพรรคการเมืองให้มี ความรับผิดชอบในการพิจารณาส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีคุณสมบัติครบถ้วนทั้งในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม โดยกำหนดให้ประชาชนเป็นตัวชี้วัด

๔.๓ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องเป็นผู้ที่พรรคการเมืองส่งสมัครรับเลือกตั้ง และจะสมัครรับเลือกตั้งเกินหนึ่งเขตมิได้ และเมื่อมีการสมัครรับเลือกตั้งแล้ว ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองจะถอนการสมัครรับเลือกตั้งหรือเปลี่ยนแปลงผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ เฉพาะกรณีผู้สมัครตายหรือขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม และเป็นกรณีที่เปลี่ยนแปลงก่อนวันปิด การรับสมัครเลือกตั้ง

๔.๔ การจัดบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ กำหนดให้เป็นบัญชีรายชื่อบัญชีเดียวทั้งประเทศ เนื่องจากในระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมเป็นระบบที่ต้องใช้การคำนวณคะแนนทั้งประเทศ และจะต้องทำให้สัดส่วนของผู้สมัครรับเลือกตั้งในบัญชีรายชื่อไม่กระจุกตัวเฉพาะภายในกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดใหญ่เท่านั้น โดยต้องมีการกำหนดเงื่อนไขให้แต่ละบัญชีรายชื่อมีการจัดสรร ให้บุคคลในรายชื่อของบัญชีนั้นมาจากทุกภูมิภาคในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อได้มีการกระจายตัวผู้แทนไปยังภูมิภาคต่าง ๆ

จากรูปแบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๐ ต้องการที่จะแก้ไขปัญหาพรรคการเมืองที่ได้รับเสียงข้างมากแบบเด็ดขาด ไม่ต้องการให้เกิดพรรคใหญ่ ๆ เพียง ๒ - ๓ พรรค ตามระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2540 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ จึงได้นำระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบจัดสรรปันส่วนมาใช้เพื่อขจัดปัญหาและข้อบกพร่องเฉกเช่นที่ผ่านมาในอดีต เพื่อให้มาได้ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการทำหน้าที่บริหารประเทศอย่างแท้จริง

๕. ปัญหาของรูปแบบวิธีการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ (แบบจัดสรรปันส่วนผสม)

๕.๑ รูปแบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมจะส่งผลให้พรรคขนาดกลางและขนาดเล็ก เกิดความเสียเปรียบเพราะการส่งผู้สมัครลงให้ครบทุกเขตเลือกตั้ง ใช้ต้นทุนค่าใช้จ่ายสูงมาก เกินความสามารถของพรรค และการส่งไม่ครบทุกเขตทำให้ได้คะแนนรวมของพรรคน้อยสำหรับการนำไปคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

๕.๒ การเลือกตั้งโดยบัตรใบเดียวเป็นการตีกรอบเจตนาธรรมของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เนื่องจากการผูกผู้สมัครกับพรรคไว้โดยการออกเสียงบัตรใบเดียว ไม่สามารถแยกเจตนาธรรมของผู้เลือกได้ ซึ่งพฤติการณ์ใช้สิทธิเลือกตั้งของคนไทยที่ผ่านมา ผู้มีสิทธิมีวิธีคิดในการออกเสียงเลือกตั้งอยู่ ๔ แบบ ได้แก่

- ก. เลือกเฉพาะตัวผู้สมัครไม่สนใจว่าจะลงสมัครในนามพรรคใด
- ข. เลือกพรรคไม่ว่าผู้สมัครจะเป็นใครถ้าพรรคส่งลงเขตก็เลือก
- ค. เลือกทั้งพรรคและผู้สมัครที่มีสิทธิสนใจ
- ง. เลือกผู้สมัครและเลือกพรรคที่ชอบนโยบาย(กรณีบัตรเลือกตั้งสองใบ)

สรุปได้ว่าการเลือกผู้สมัครและพักในบัตรใบเดียวเป็นการบังคับให้เลือกทั้งคนและนโยบายพรรคไปพร้อมกัน

๕.๓ เป็นระบบที่เอาคะแนนผู้แพ้เลือกตั้งในระดับเขต ซึ่งเป็นคะแนนบุคคลมาอนุมานว่าเป็นคะแนนรวมของนโยบายพรรคที่คนทั่วประเทศเลือก นำไปสู่การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

๕.๔ ระบบนี้มีโอกาสเกิดการจัดตั้งรัฐบาลผสมที่ไร้เสถียรภาพ การบริหารราชการและการเมืองจะเป็นไปแบบการต่อรองผลประโยชน์และตำแหน่งทางการเมืองมากกว่าการผลักดันนโยบายของพรรคไปสู่การบริหารราชการแผ่นดิน

๖. ความจำเป็นที่ต้องวิจัยเรื่องนี้

๖.๑ ระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ หรือ “แบบจัดสรรปันส่วนผสม” ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกในประเทศไทย โดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องคิดมากขึ้นด้วยการเลือกคนเท่ากับการเลือกพรรคในบัตรเลือกตั้งใบเดียว

๖.๒ การวิจัยนี้ต้องการทราบว่าระบบการเลือกตั้งที่ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกนั้น ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความเข้าใจถูกต้องต่อรูปแบบวิธีการและผลการเลือกตั้งอย่างไร รวมถึงมีทัศนคติอย่างไร

๖.๓ การวิจัยนี้จำเป็นต้องทำผ่านประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ด้วยเหตุผลที่กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวแทนของประชาชนในระดับตำบล หมู่บ้าน ซึ่งถูกกำหนดให้ใช้พื้นที่หมู่บ้าน เป็นหน่วยเลือกตั้งโดยส่วนใหญ่ทุกครั้งที่ผ่านมา ประกอบกับเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกตั้ง การประชาสัมพันธ์ การตรวจสอบผู้มีสิทธิเลือกตั้งในระดับหมู่บ้าน รวมถึงมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งทางนิตินัยที่กล่าวมาแล้ว และทางพฤตินัยในฐานะผู้นำหมู่บ้านหรือในบทบาทของหัวคะแนน อีกทั้งโดยตำแหน่งแล้วมีที่มาจากจากการเลือกของประชาชน จึงน่าจะเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สามารถสะท้อนทัศนคติต่อรูปแบบและวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ ได้อย่างเหมาะสมที่สุดต่อการวิจัยนี้

๖.๔ ผลของการวิจัยนี้จะนำไปสู่การพิจารณาปรับปรุง พัฒนา หรือคงรูปแบบวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นกลไกสำคัญสำหรับกระบวนการได้มาซึ่งอำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติในอนาคตต่อไป

๗. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการแก้ไขปรับปรุงการจัดระเบียบการปกครองของราชอาณาจักรไทยครั้งสำคัญ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองระดับหมู่บ้านและตำบลนั้น ได้มีการทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนันขึ้นปกครองหมู่บ้านและตำบล โดยเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑ หรือตรงกับปีพระพุทธศักราช ๒๔๓๕ โดยดำเนินการเลือกผู้ใหญ่บ้านและกำนันขึ้นอย่างเป็นทางการครั้งแรกที่ตำบลบางปะอิน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อปรากฏว่าโครงการทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนี้ประสบผลสำเร็จด้วยดี จึงได้วางรูปแบบการปกครองระดับหมู่บ้านตำบล เรียกว่า “การปกครองท้องที่” เป็นส่วนหนึ่งในการปกครองประเทศมาตั้งแต่นั้น

สำหรับบทบาทและอำนาจหน้าที่นั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทที่สำคัญ ๓ ประการ คือ ประการแรกเป็นตัวแทนของอำนาจรัฐในพื้นที่ ประการต่อมาตัวแทนของประชาชนที่นำปัญหาความต้องการไปสู่ภาครัฐ ประการสุดท้ายเป็นผู้นำของประชาชนในพื้นที่หรือกล่าวอีกนัยว่าเป็นผู้นำตามธรรมชาติ สรุปลักษณะ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ย่อมเป็นตัวแทนของรัฐบาล รวมทั้งกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานต่างในพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล เป็นตัวแทนของราษฎร โดยมีอำนาจหน้าที่ต่างๆ เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน การสนับสนุนการเลือกตั้งทุกระดับ การนำนโยบายต่างๆ ของรัฐบาล กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานของรัฐไปดำเนินการในพื้นที่

จากที่กล่าวมาถึงความสำคัญและความหมายของการเลือกตั้งรวมทั้งสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะเห็นได้ว่าหากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่ให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือมีทัศนคติในด้านลบกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำให้ส่งผลกระทบต่อต่าง ๆ มากมาย และเป็นเหตุให้เลือกผู้ไม่เหมาะสมอย่างแท้จริงเข้าไปเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่ปกครองประเทศอันจะนำไปสู่ความเสียหายของบ้านเมือง ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ได้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจาก เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายตลอดจนอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในตำบลหมู่บ้านมากที่สุด

ดังนั้น การศึกษาทัศนคติของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงมีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง การศึกษาอยู่ในระดับที่หลากหลาย เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมกับการเลือกตั้งในทุกๆระดับ และเป็นตัวแทนของประชาชนในทางการเมืองและการบริหาร รวมถึงการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสามารถสนับสนุนการดำเนินการตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงให้บรรลุผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ ทัศนคติของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่อเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐
๒. เพื่อศึกษา บทบาท อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการส่งเสริมให้ประชาชนมาเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐
๓. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐
๔. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบและวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐

ขอบเขตของวิจัย

๑. ขอบเขตเนื้อหา : ในการศึกษาครั้งนี้ จะจำกัดขอบเขตไว้แต่เฉพาะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐
๒. ขอบเขตประชากร : จะศึกษาเฉพาะความคิดเห็นของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นผู้นำชุมชน เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใน 2 แนวทาง
ประกอบกัน ดังนี้

๑.๑ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การศึกษาในส่วนนี้จะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยการศึกษาวิจัยเอกสาร ทั้งเอกสาร ปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และตติยภูมิ

๑.๒ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบกึ่งมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการศึกษาในภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลจากพื้นที่จริง เพื่อใช้เป็นข้อมูลปฐมภูมิในการกำหนดกรอบการศึกษาและวิเคราะห์

ในการสัมภาษณ์การวิจัยครั้งนี้ กำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมายเป็นประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอำเภอ ตามภาคต่างๆ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกในจังหวัดต่างๆทั่วประเทศ จำนวน ๖๐ คน

การเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัยนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ (Purposive Sampling) จากประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอำเภอ ตามภาคต่างๆ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออก จำนวนภาคละ ๑๒ คน รวมจำนวนทั้งสิ้น ๖๐ คน

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร โดยวิเคราะห์เนื้อหาเปรียบเทียบ และสังเคราะห์ข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่างๆ

๓. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ นำเสนอแนวทางการพัฒนาจากการวิจัย

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบถึงทัศนคติของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐

๒. ทำให้ทราบถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการส่งเสริมให้ประชาชนมาเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐

๓. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐

๔. ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนารูปแบบและวิธีการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ โดยศึกษา ความคิดเห็นและบทบาทของ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้บรรลุผลตามยุทธศาสตร์ชาติและปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐

คำจำกัดความ

ทัศนคติ	หมายถึง	ความคิดเห็นหรือความเชื่อของประชาชนที่มีต่อระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันนำไปสู่การปฏิบัติ
การเลือกตั้ง	หมายถึง	การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐
รูปแบบการเลือกตั้ง	หมายถึง	หลักเกณฑ์ วิธีการ แนวทาง กระบวนการจัดการเลือกตั้ง และการส่งเสริมการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐
กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	หมายถึง	ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457
ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอ	หมายถึง	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอที่ได้รับเลือกให้เป็นประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในระดับอำเภอ

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวข้องกับการวิจัย

๑. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

๑.๑ ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติ เป็นความเชื่อและความรู้สึกที่ทนทาน และได้รับการจัดระเบียบ ซึ่งมักเป็นตัวผลักดันให้เรากระทำไปในทิศทางนั้น ๆ ทัศนคติจึงมีองค์ประกอบทั้งด้านความคิด อารมณ์และการกระทำ (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์, ๒๕๓๑ หน้า ๑๗๙)

ออลพอต (Allport) ให้ความหมายของทัศนคติว่า^๑ หมายถึง สภาวะทางจิตที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ของบุคคลและมีอิทธิพล ในการกำหนดทิศทางต่อพฤติกรรมที่มีต่อ เหตุการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่บุคคลนั้นเกี่ยวข้อง

โรเซนเบิร์ก (Rosssenberg) ให้ความหมายว่า^๒ ทัศนคติคือ การตอบสนอง ทางด้านความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสรรพสิ่งต่างๆ ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ สภาวะความพร้อมนี้จะเป็ นแรงที่กำหนดทิศทางของพฤติกรรมของบุคคลที่จะมีต่อบุคคล สิ่งของหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

เจษฎา พงศ์ธรบริรักษ์ ให้ความหมายว่า^๓ ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึก คิดหรือความคิดเห็นของคน อาจจะคล้ายคลึงหรือแตกต่างกัน เช่น ชอบ ไม่ชอบ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และความเชื่อเป็นสิ่งที่เกิดจากการประเมินค่าทางจิตใจจากความรู้หรือประสบการณ์ที่แต่ละคนได้รับ ว่าเป็นสิ่งสำคัญ จะก่อให้เกิดความรู้สึกยอมรับหรือไม่ยอมรับ ทัศนคติเป็นผลเนื่องมาจากการเล็งดู สิ่งแวดล้อม เพื่อนฝูง การเรียนรู้ และการสั่งสอนอบรมจากโรงเรียนสถาบันการศึกษาและ กระบวนการทางสังคม ทัศนคติเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีประสบการณ์มากขึ้น

^๑Allport, 1935, p.36, อ้างถึงใน ปฏิมา ชพานนท์. “ทัศนคติต่อการทำงานของ พนักงานธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในสังกัดสำนักงานเขตภูมิภาค เขต ๒๒”. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาวิชานโยบายสาธารณะ,มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔). หน้า ๗.

^๒Rosssenberg, 1956 p.637, อ้างถึงใน สุรพงษ์ คะนองเดช. “ทัศนคติของประชาชน ที่มีต่อการบริการประชาชนของหน่วยงานของรัฐ : ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักทะเบียนอำเภอในเขต สุขาภิบาลเชียงใหม่”. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ คณะพัฒนาสังคม,สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๑). หน้า ๑๑.

^๓เจษฎา พงศ์ธรบริรักษ์. “ทัศนคติของประชาชนต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีนคร เชียงใหม่โดยตรง”. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ,มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓). หน้า ๗.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ ให้ความหมายว่า^๔ ทักษะหมายถึงความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมจะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสภาพการณ์ภายนอก

ธงชัย สันติวงษ์ (๒๕๓๗, หน้า ๑๖๖ – ๑๖๗) ได้ให้ความหมายของทักษะคิดว่าหมายถึง สิ่งซึ่งเราทำการอธิบายด้วยวิธีการอ้างอิงถึงสิ่งที่อยู่ในความนึกคิดของผู้บริโภคที่เป็นเหตุทำให้มีผลกระทบต่อแบบของพฤติกรรมที่แสดงออก

ฉลุเพชร วรศิริ ให้ความหมายว่า^๕ ทักษะ หมายถึง ความรู้สึก ความเชื่อและความคิดเห็นของบุคคล ตลอดจนแนวโน้มของพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อบุคคล หรือสิ่งของ ทักษะคือ เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล

จากความหมายของทักษะที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอสรุปได้ว่า ทักษะหมายถึงความคิดหรือความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นผลมาจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม หรือจากการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ และมีการแสดงพฤติกรรมออกมาคือ ความรู้สึกนึกคิด เช่น เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ชอบหรือไม่ชอบ แน่ใจหรือไม่แน่ใจ ความรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นของแต่ละบุคคล อาจจะคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันได้ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีประสบการณ์มากขึ้น

๑.๒ ลักษณะของทักษะ

นักวิชาการให้ความหมายของทักษะแตกต่างกันไป แต่มีหลักที่ยอมรับกันว่าทักษะมีลักษณะสำคัญ ๔ ประการ^๖ คือ

๑.๒.๑ ทักษะ เป็นสภาวะก่อนที่จะมีพฤติกรรมโต้ตอบ (persistent to respond) ต่อ เหตุการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ หรือจะเรียกว่าเป็นสภาวะพร้อมที่จะมีพฤติกรรมจริง

๑.๒.๒ ทักษะ จะมีความคงตัวอยู่ในช่วงระยะเวลา (persistent over time) แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง

๑.๒.๓ ทักษะ เป็นตัวแปรแฝงที่จะนำไปสู่ความสอดคล้อง ระหว่างพฤติกรรมกับความรู้สึกนึกคิดไม่ว่าจะเป็นรูปของการแสดงออกโดยวาจา หรือการแสดงความรู้สึก ตลอดจนการที่จะต้องเผชิญหรือหลีกเลี่ยงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

๑.๒.๔ ทักษะ มีคุณสมบัติของแรงจูงใจในอันที่จะทำให้บุคคลประเมินและเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งหมายความต่อไปถึงการกำหนดทิศทางของพฤติกรรมจริงด้วย

๑.๓ องค์ประกอบของทักษะ

^๔ประภาเพ็ญ สุวรรณ. การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖). หน้า ๓.

^๕ฉลุเพชร วรศิริ. “ปัจจัยที่มีผลต่อทักษะของผู้สูงอายุในด้านการให้บริการในสถานสงเคราะห์ของรัฐ : ศึกษาเฉพาะกรณีสถานสงเคราะห์คนชราบ้านจันทบุรี”. (งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔). หน้า ๙.

^๖จิตยา สุวรรณชะฎ. สังคมวิทยา. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗). หน้า ๗๙-๘๐.

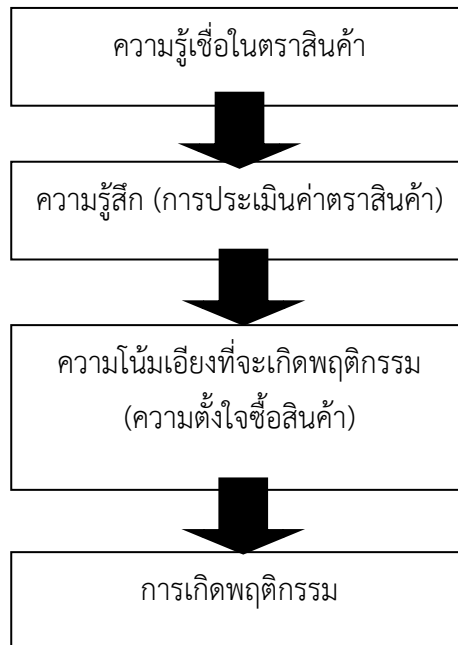
Assael (1995,p.267) ได้เสนอแนวคิดว่าองค์ประกอบของทัศนคติ ประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบ

๑) องค์ประกอบทางความคิด หรือการรับรู้ เป็นความเชื่อ ความรู้หรือความเข้าใจ เกี่ยวกับสิ่งใด เช่น ตราสินค้า ซึ่งความเชื่อในวัตถุเดียวกันอาจจะแตกต่างกันได้แต่ละบุคคล

๒) องค์ประกอบด้านความรู้สึก คือ ความรู้สึกโดยรวมในเรื่องของความชอบและอารมณ์ที่มีต่อวัตถุนั้นๆ เช่น อาจเกิดจากผลของการประเมินในคุณสมบัติหลายๆ คุณสมบัติของสินค้าก็ได้เรื่องของความรู้สึกนั้นขึ้นอยู่กับบุคคลและสถานการณ์ด้วย

๓) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม คือ แนวโน้มในการกระทำหรือการแสดงออก ความโน้มเอียงที่จะซื้อผลิตภัณฑ์

แผนภาพที่ ๒ - ๑ แบบจำลององค์ประกอบของทัศนคติ

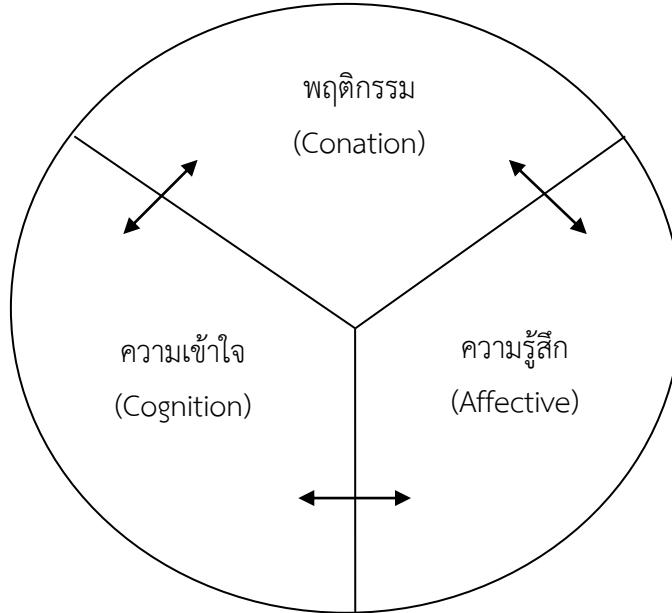

ที่มา : Assael,H.(1995).Consumer behavior and Marketing Action (5th ed.) The United of America : international Thomson

จากภาพที่ ๒.๑ แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้หรือความเชื่อนั้นมีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อตราสินค้าและส่งผลต่อพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้น ซึ่งการเข้าใจในองค์ประกอบนี้สิ่งสำคัญต่อนักการตลาดเป็นอย่างมาก เพราะจะเป็นสิ่งที่ช่วยบ่งชี้ในความสำเร็จของกลยุทธ์การตลาด สามารถแสดงด้วยทฤษฎีหลายคุณสมบัติของพีชเปียน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้หรือความเชื่อกับทัศนคติ

Schiffman และ Kanuk (2000, p. 200) ได้ให้ความหมายของทัศนคติว่าเป็นความโน้มเอียงที่เกิดจากการเรียนรู้ ทำให้มีพฤติกรรมลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบที่มีต่อสิ่งหนึ่งและได้กำหนดองค์ประกอบทัศนคติไว้ ๓ ส่วน ดังนี้

แผนภาพที่ ๒ - ๒ องค์ประกอบทัศนคติ ๓ ประการ

ที่มา : Kanuk, L. L., & Schiffman, L. G. (1994). Consumer behavior. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

โดยทั่วไปองค์ประกอบของทัศนคติ แบ่งออกเป็น ๓ ประการ^๗ คือ

๑.๓.๑ องค์ประกอบด้านการรู้เชิงประเมินค่า (cognitive component) เป็นองค์ประกอบด้านการรู้เป็นความเข้าใจ รวมทั้งความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่มีทัศนคติต่อว่าดีมีประโยชน์ หรือเลวมีโทษและเป็นองค์ประกอบแรกของการมีทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ ถ้าเราไม่มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ เลยเราจะมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นไม่ได้ ซึ่งความรู้หรือความเชื่อนี้ อาจถูกหรือผิดก็ได้

๑.๓.๒ องค์ประกอบด้านความรู้สึก (affective component) เป็นการแสดงความรู้สึก หรืออารมณ์ต่อสิ่งเร้าที่มีทัศนคติ ตามความเชื่อ ประสบการณ์ หรืออารมณ์อื่นๆ ที่มาผลักดันโดยบุคคลไม่รู้ตัว

๑.๓.๓. องค์ประกอบด้านความพร้อมจะแสดงออก (behavioral component) เป็นองค์ประกอบสุดท้ายของทัศนคติ เป็นความพร้อมที่จะแสดงออกต่อสิ่งที่มีทัศนคติ อันเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และด้านความรู้สึก กล่าวคือ ถ้าบุคคลหนึ่งมีทัศนคติทางด้านความรู้และความรู้สึกอย่างไร ก็แสดงพฤติกรรมอย่างนั้นด้วย

๑.๔ การเกิดทัศนคติ ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัย ๒ ประการ คือ

๑.๔.๑ ประสบการณ์ที่มีต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์จากการได้พบได้เห็น ได้ยิน หรือได้อ่านเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ แต่ไม่ได้เห็น และไม่ได้ทดลองจริงด้วยตัวเอง ก็ถือเป็น

^๗ พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคณะ. จิตวิทยาทั่วไป. (เชียงใหม่ : คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูเชียงใหม่, ๒๕๒๗). หน้า ๘๓.

ประสบการณ์ทางอ้อม (indirect experience) เนื่องจากทัศนคติเกิดจากการรับทราบ ดังนั้นบุคคลไม่อาจเกิดทัศนคติต่อสิ่งที่เขาไม่ได้มีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมได้เลย

๑.๔.๒ ค่านิยมและการตัดสินค่านิยม การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือจะมีความรู้สึกกว่าสิ่งนั้นถูกหรือผิด ย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ค่านิยม และมาตรฐานกลุ่มที่บุคคลใช้ชีวิตอยู่

นอกจากนี้แหล่งที่ทำให้เกิดทัศนคติที่สำคัญมี ๔ ประการ^๘ คือ

ประการที่ ๑ ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experience) วิธีการหนึ่งที่เราเรียนรู้ทัศนคติ คือ จากการมีประสบการณ์เฉพาะอย่างกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทัศนคตินั้น ตัวอย่างเช่น ถ้าเรามีประสบการณ์ที่ดีในการติดต่อกับบุคคลหนึ่ง เราจะมีความรู้สึกชอบบุคคลนั้นในทางตรงกันข้าม ถ้ามีประสบการณ์ที่ไม่ดี เช่น ได้รับการลงโทษจะโดยทางร่างกายหรือจิตใจก็ตาม หรือเกิดภาวะคับข้องใจ (frustration) อยู่บ่อยๆ จากการได้พบปะหรือติดต่อกับบุคคลนั้น เราก็มักจะมีความโน้มที่จะไม่ชอบบุคคลนั้นได้ บางครั้งถึงแม้ว่าจะมีประสบการณ์ (ที่ดีหรือไม่ดี) เพียงครั้งเดียว ก็อาจจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติของบุคคลได้และอาจจะเป็นไปในทำนองรุนแรงได้อย่างที่เกิดขึ้น

ประการที่ ๒ การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (communication from others) ทัศนคติหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นจากผลของการได้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการที่เด็กได้รับในครอบครัว ตัวอย่างเช่น เด็กจะได้รับการสอนหรือบอกจากผู้ปกครองเสมอว่า “การขโมยสิ่งของคนอื่นไม่ดี” “เวลารับประทานอาหารไม่ควรจะดูทีวี” “แพทย์เป็นบุคคลสำคัญ” ฯลฯ

ประการที่ ๓ สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (models) ทัศนคติบางอย่างของเราถูกสร้างขึ้น จากการเลียนแบบคนอื่น ขบวนการเกิดทัศนคติโดยวิธีนี้เกิดได้ โดยขั้นแรกจากเหตุการณ์บางอย่าง บุคคลจะมองเห็นว่า บุคคลอื่นมีการปฏิบัติอย่างไร ขั้นต่อไปบุคคลนั้นจะแบ่งความหมายของการปฏิบัตินั้นในรูปของความเชื่อทัศนคติ ซึ่งมากจากการปฏิบัติของเขา ถ้าบุคคลนั้นให้ความเคารพนับถือยกย่องบุคคลที่แสดงปฏิกริยานั้นอยู่แล้ว บุคคลนั้นจะยอมรับความรู้สึก ความเชื่อที่เขาคิดว่าบุคคลที่แสดงปฏิกริยานั้นๆ

ประการที่ ๔ องค์กรประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน (institutional factors) ทัศนคติของบุคคลหลายอย่างเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากสถาบัน เช่น โรงเรียน สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาหน่วยงานต่างๆ สถาบันเหล่านี้จะเป็นทั้งแหล่งที่มา และสิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดทัศนคติบางอย่างได้

จากที่กล่าวมาแล้ว พอที่จะสรุปได้ว่า ทัศนคติ เป็นความคิด ความเชื่อหรือความรู้สึก อันเกิดจากสิ่งเร้าที่มาในรูปของประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผ่านกระบวนการเรียนรู้แล้วผ่านออกไปสู่พฤติกรรม การแสดงความคิดเห็นหรือเหตุผล ซึ่งเป็นปฏิกริยาตอบสนองความรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นของคน มีลักษณะที่แตกต่างๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบมโนทัศน์สิ่งแวดล้อม เพื่อน การอบรมสั่งสอนจากโรงเรียนสถาบันการศึกษา และกระบวนการทางสังคม

^๘ ประภาเพ็ญ สุวรรณ. ๒๕๒๖. หน้า ๙๑-๙๓.

๑.๕ การเปลี่ยนทัศนคติ

การที่บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ นั้นเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ทั้งสิ้น ดังนั้นทัศนคติจึงอาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาจะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับเพิ่มขึ้น ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติแบ่งออกเป็น ๕ ขั้นตอน^๙ ดังนี้

๑.๕.๑ การใส่ใจ (attention) เป็นความสนใจในการรับฟัง ถ้าบุคคลไม่ให้ความสนใจที่จะฟังแล้ว ขบวนการต่อไปจะไม่เกิดขึ้น และจะไม่มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ สาเหตุที่ทำให้คนสนใจ ได้แก่ ผู้สื่อความและเนื้อหาของสารนั้น

๑.๕.๒ ความเข้าใจ (comprehension) เป็นความเข้าใจในความหมายของสารนั้น ความยากหรือง่ายเกินไป จะทำให้ผู้ฟังไม่สนใจและไม่เข้าใจ

๑.๕.๓ การยอมรับ (acceptance) เป็นผลมาจากข้อ ๑ และข้อ ๒ หากบุคคลตั้งใจฟังและเข้าใจ จะเกิดการยอมรับ แต่หากไม่สนใจและไม่มีความเข้าใจ ก็จะไม่เกิดการยอมรับ

๑.๕.๔ การเก็บเอาไว้ (retention) เป็นความคงทน อาจจะไม่เก็บไว้ระยะหนึ่งเมื่อเวลาผ่านไปอาจเปลี่ยนไปหรืออาจคงอยู่ ถ้าตัวผู้สื่อมีความน่าเชื่อถือมาก การเก็บไว้ก็จะคงทนอยู่ได้นาน

๑.๕.๕ การกระทำ (action) บุคคลเมื่อเปลี่ยนทัศนคติ ก็จะเปลี่ยนด้านการกระทำด้วย ซึ่งมีผลต่อส่วนรวมและสังคม ถ้าเราเปลี่ยนความเชื่อแล้ว แต่ไม่ได้ลงมือกระทำ ก็จะไม่เกิดผลกระทบต่อใคร

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของแต่ละบุคคล อาจทำให้มีผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองได้ เหตุการณ์บางอย่างจำเป็นต้องวัดทัศนคติของแต่ละบุคคล เพื่อนำผลไปสู่เหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้น จึงจำเป็นต้องมีการวัดทัศนคติ

๑.๖ การวัดทัศนคติ

การวัดทัศนคติเป็นภาวะโน้มเอียงของการแสดงออก ไม่ใช่เป็นการกระทำ แต่เป็นความรู้สึก ซึ่งมีลักษณะอัตนัย (subjective) บุคคลอาจไม่ให้ข้อเท็จจริงด้วยความจริงใจเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องส่วนตัว และการแสดงออกต่อสิ่งใดนั้น ไม่ว่าจะป็นรูปวาจาหรือการเขียนก็ตามบุคคลมักจะไตร่ตรองถึงความเหมาะสมตามสภาพการณ์ทางสังคม ค่านิยม การยอมรับ การไม่ยอมรับและการเห็นชอบหรือไม่ชอบของคนส่วนใหญ่ในสังคม ดังนั้น จึงยังไม่มีผู้ใดค้นพบวิธีการที่จะวัดทัศนคติหรือทำที่ความรู้สึกของบุคคลโดยตรง อันจะเป็นกรณีที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้อย่างชัดเจน การวัดทัศนคติจึงเป็นเพียงการบันทึกจากคำพูดและพยายามหาความสัมพันธ์ระหว่างคำพูดของบุคคลนั้นกับสิ่งหรือค่านิยมของเขา ที่ผู้นำการวัดสามารถมองเห็นและเป็นเพียงการคาดประมาณ (estimate) ทัศนคติของบุคคลเท่านั้น

^๙ พัชนี วรภวิน. จิตวิทยาสังคม. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๑).

การวัดทัศนคติสามารถวัดได้หลายแบบแต่ที่นิยมใช้กันแพร่หลายได้แก่ แบบมาตรวัดแบบลิเคิร์ตและมาตรวัดแบบเทอร์สโตน ที่สามารถนำมาทำนายพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆ ได้ การวัดทัศนคติอาจทำได้หลายแบบ^{๑๐} ดังนี้

๑.๖.๑ Scaling Technique เป็นวิธีหนึ่งที่ใช้วัดทัศนคติ มีอยู่ ๒ แบบคือ

๑.๖.๑.๑ วิธีของ ลิเคิร์ต (Likert Technique) เป็นวิธีที่นิยมใช้กันแพร่หลายมากที่สุดแบบหนึ่งซึ่งออกแบบและสร้างโดย เรนนิส ลิเคิร์ต (Rensis Likert, 1932) เป็นมาตรวัดแบบรวมคะแนน (summated rating scales) ประกอบด้วยประโยคต่างๆ ที่แต่ละประโยคของผู้ถูกทดสอบแสดงความรู้สึกออกมา แบ่งออกเป็น ๕ ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง การใช้มาตรวัดทัศนคติแบบลิเคิร์ตนี้ สามารถใช้กับจำนวนข้อได้มาก สามารถที่จะครอบคลุมเนื้อหาที่น่าสนใจได้อย่างกว้างขวาง ถ้านำมาเปรียบเทียบกับวิธีวัดทัศนคติแบบอื่นๆ

๑.๖.๑.๒ วิธีของเทอร์สโตน (Thurstone) Technique) วิธีนี้จะประกอบด้วยประโยคต่างๆ ประมาณ ๑๐-๒๐ ประโยคหรือมากกว่านั้น ที่ผู้ถูกทดสอบจะต้องแสดงระดับความคิดเห็นต่างๆ ที่ได้กำหนดค่าเอาไว้คือกำหนดเป็น Scale Value ซึ่งเริ่มต้นจาก ๐.๐ ถึง ๑๑.๐ คือ ประโยคที่ไม่พึงพอใจมากที่สุดเรื่อยไปจนถึงความรู้สึกเป็นกลางๆ (neutral statement) ซึ่งอยู่ในระดับ ๕.๕ จนกระทั่งถึง ๑๑.๐ ซึ่งเป็นค่าสูงสุดที่เป็นประโยคพึงพอใจมากที่สุด

๑.๖.๒ Polling Technique เป็นการหยั่งเสียงประชาชน ดูว่ามหาชนมีความรู้สึกในเรื่องนั้นๆ อย่างไรบ้าง ส่วนมากจะนำมาใช้กับการเลือกตั้งของพรรคการเมืองหรือที่ทำอะไรเกี่ยวกับประชาชนผลของการหยั่งเสียง จะขึ้นอยู่กับวิธีการสุ่มตัวอย่าง จำนวนกลุ่มตัวอย่างนั้นๆว่าจะออกมาในลักษณะใด

๑.๖.๓ Questionnaire เป็นการใช้แบบสอบถามประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ดีหรือไม่ดี แบ่งการสอบถามออกเป็น ๒ แบบคือ

๑.๖.๓.๑ Fixcd-altemative qucstions เป็นคำถามที่ถามเฉพาะเจาะจงลงไปแล้วให้ตอบตามเรื่องที่ถามเท่านั้น

๑.๖.๓.๒ Open-ended questions เป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมแล้วนำความคิดเห็นหรือความรู้สึกของคนส่วนมากมาจัดกลุ่มดูว่าเขาเหล่านั้นมีความรู้สึกอย่างไรหรือมีทัศนคติอย่างไร

๒. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีแนวคิดในทางการเมืองมากมาย ไม่ว่าจะเป็นในสังคมใดๆ ดังเช่น ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ว่า คำว่า การเมือง หมายถึงระเบียบปฏิบัติช่วยกันจัดบ้านเมืองหรือสังคม หรือโลกให้มั่นคงปัญหา หรือการช่วยแก้ปัญหาบ้านเมือง สังคมทั้งหมดนั่นเอง การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นแนวทางหรือกิจกรรมที่สำคัญยิ่งของการปกครองแบบประชาธิปไตย หรือไม่ว่าการปกครองรูปแบบใดก็ตามบทบาทของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนย่อมจำเป็นอย่างยิ่งต่อการรักษาความสมดุลระหว่างผู้บริหารประเทศ (รัฐบาล) กับผู้รับ

^{๑๐}สุทนต์ ศรีไสย์ และ สุพจน์ บุญวิเศษ. ทัศนะของประชาชนต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาลเมืองจันทบุรี. (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗). หน้า ๙-๑๐.

ผลประโยชน์อันเกิดจากการบริหารประเทศ หากระบบการเมืองใดที่ละเลยในประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองย่อมไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

๒.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การเมืองเป็นเรื่องของคนทุกคน และทุกคนก็ไม่สามารถปฏิเสธผลกระทบทางการเมืองต่อการดำรงชีวิตของประชาชนได้ ทำให้มีการสะท้อนแนวคิดต่างๆ ออกมาทางบริบททางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมของตนเอง โดยเฉพาะประเด็นของความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีผู้ให้แนวคิดไว้อย่างหลากหลาย

ไมรอน วีเนอร์ ได้รวบรวมความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ ๑๐ ประการ ได้แก่

๒.๑.๑ การเข้าร่วมทางการเมือง คือ การกระทำในรูปแบบการสนับสนุนหรือเป็นการกระทำเพื่อเรียกร้องต่อรัฐบาล (support and demand)

๒.๑.๒ การเข้าร่วมทางการเมือง คือ พยายามเพื่อก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการใช้อิทธิพล (influence) ต่อการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือการเลือกสรรผู้นำรัฐบาล

๒.๑.๓ การเข้าร่วมทางการเมือง คือ การกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมายของพลเมือง (legitimate)

๒.๑.๔ การเข้าร่วมทางการเมือง คือ การกระทำที่มีตัวแทนทางการเมือง (representation)

๒.๑.๕ การเข้าร่วมทางการเมือง คือ สภาพที่บุคคลไม่ต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง (alienation) เพราะเห็นว่าการเข้ามามีส่วนร่วมนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์กับตัวเอง ซึ่งแตกต่างจากการเฉยเมยทางการเมือง (apathy) เป็นการขาดความสนใจต่อการเมือง

๒.๑.๖ ผู้ที่เข้าร่วมทางการเมือง จะหมายถึงผู้กระตือรือร้น (active) หรือผู้ที่มีความตื่นตัวทางการเมืองเป็นพิเศษ (activists) เช่นผู้ที่สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การร่วมประชุมทางการเมือง และการให้ความสนใจต่อปัญหาสาธารณะ นอกจากนี้ยังรวมถึงการเข้าร่วมทางการเมือง

๒.๑.๗ การเข้าร่วมทางการเมือง คือ การกระทำที่มีต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา (persistence continuum) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความเป็นสถาบัน (institutionalized) และมีการจัดตั้ง นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการกระทำที่เป็นครั้งคราวซึ่งเกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด เช่น การจลาจล การยกพวกตีกัน การรวมกลุ่ม

๒.๑.๘ การเข้าร่วมทางการเมือง คือ การกระทำที่เป็นความพยายามในการที่จะเข้ามามีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติการของราชการ (bureaucratic actions) และนโยบายสาธารณะ (public policy)

๒.๑.๙ การเข้าร่วมทางการเมือง คือ การกระทำที่มีผลต่อการเมืองในระดับชาติ (national politics) และการเมืองระดับท้องถิ่น

๒.๑.๑๐ การเข้าร่วมทางการเมือง คือ การกระทำทางการเมือง (political action) แต่ละสังคมมีการกระทำทางการเมืองแตกต่างกันไป ตามบริบทของสังคมนั้นๆ

เพื่อที่สามารถมีอิทธิพลในการจัดสรรนโยบายสาธารณะและบริหารนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนการเลือกผู้นำทางการเมืองทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น

สามารถสรุปการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ กิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปมีบทบาท เป็นสำคัญที่ส่งผลการกระทำนั้นถึงรัฐบาลหรือผู้นำทางการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เช่นการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การชุมนุมเรียกร้องของประชาชนทางการเมือง การตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐบาลอันมีผลต่อประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม การทำประชาพิจารณ์ การออกเสียงประชามติ ผลแห่งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอาจสำเร็จหรือไม่สำเร็จก็ได้

๒.๒ รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

๒.๒.๑ บาร์เบอร์ เจ เดวิด (Barber J. David) มีแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า ถือเป็นภาพสะท้อนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนอย่างเห็นได้ชัด และได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ ๒ ประการ ดังนี้

ประการที่ ๑ การมีส่วนร่วมโดยตรง เป็นลักษณะที่ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง เช่น การบริหารงาน การกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจในการดำเนินงานของตนเอง

ประการที่ ๒ การมีส่วนร่วมโดยอ้อม เป็นลักษณะที่ประชาชนเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ด้วยวิธีการเลือกตั้งอย่างเสรี ซึ่งเป็นกลไกที่ต้องการให้ประชาชน ควบคุมการบริหารงานของฝ่ายบริหารให้เป็นไปตามความต้องการ

๒.๒.๒ วรทิพย์ มีมาก และคณะ ได้อธิบายรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยไว้^{๑๑} ๔ รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ ๑ การมีส่วนร่วมในรูปแบบของกลุ่มผลประโยชน์ การรวมตัวของบุคคลหรือกลุ่มหรือองค์กรในสังคม จะมีเป้าหมายหลักในการรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตนเท่านั้น

รูปแบบที่ ๒ การมีส่วนร่วมในรูปแบบของพรรคการเมือง เป็นการเข้ามารวมกลุ่มของบุคคลที่มีความเชื่อทางการเมืองคล้ายคลึงกัน เป้าหมายหลักอยู่ที่การส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ

รูปแบบที่ ๓ การมีส่วนร่วมในรูปแบบของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การไปออกเสียงเลือกตั้งถือเป็นรูปแบบที่มีความสำคัญของการบริหารในระบอบประชาธิปไตย

รูปแบบที่ ๔ การมีส่วนร่วมในรูปแบบของการแสดงออก บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเขียน การพูด การโฆษณา การพิมพ์ ในรูปแบบของการวิพากษ์วิจารณ์ การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ประชาชนต้องทำหน้าที่ของพลเมืองที่เป็นเจ้าของประเทศ และเข้าไปรับผิดชอบในกิจการบ้านเมืองในทุกโอกาสที่สามารถจะทำได้

^{๑๑}วรทิพย์ มีมาก และคณะ. หน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข. (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ๒๕๔๗). หน้า ๔๘-๔๙.

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ ๒ รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามที่กฎหมายรับรอง ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ผิดกฎหมายและได้รับการตราไว้ในกฎหมายอย่างถูกต้อง อีกรูปแบบหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ผิดกฎหมายเป็นการชุมนุมที่มีอุดมการณ์ล้มล้างสถาบันใดสถาบันหนึ่ง นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองมักจะเป็นไปตามกลุ่มผลประโยชน์ และลักษณะของการแสดงออกทางการเมือง การพูด การเขียน การโฆษณา การวิพากษ์วิจารณ์ เป็นต้น

๓. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๓.๑ ความหมาย

การเลือกตั้ง (election) เป็นกิจกรรมทางการเมืองอย่างหนึ่ง ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในประเด็นที่ว่า การเลือกตั้งเป็นวิถีทางที่ดีที่สุดในการระดมมติมหาชน เพื่อเลือกสรรผู้แทนราษฎรของประชาชนเข้าไปเป็นผู้ปกครอง เพื่อปฏิบัติหน้าที่สร้างความผาสุกแก่ประชาชน อันเป็นจุดหมายสำคัญของการปกครองในปัจจุบัน การเลือกตั้งเกิดขึ้นได้ในทุกระดับ ทุกกลุ่ม ในองค์กร หน่วยงานทั้งภาคเอกชน ภาคราชการ ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายของการเลือกตั้งที่แตกต่างกัน มีนักวิชาการจำนวนมากได้กล่าวถึงความหมายของการเลือกตั้ง พอสรุปได้ดังนี้^{๑๒}

๓.๑.๑ เป็นสิทธิและหน้าที่พลเมืองที่สำคัญยิ่ง กระบวนการทางการเมืองและปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งความต้องการของประชาชนที่จะสนับสนุนหรือคัดค้านการตัดสินใจของผู้นำในระบอบการเมือง การเลือกตั้งถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญอีกรูปแบบหนึ่ง ไม่ว่าประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยหรือระบอบเผด็จการ รัฐบาลจะอ้างว่าประเทศของตนได้มีการเปิดโอกาสให้กับประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ด้วยการมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

๓.๑.๒ เป็นกิจกรรมที่สำคัญในกระบวนการทางการเมือง ซึ่งมีอยู่ในแทบทุกประเทศ ไม่ว่าประเทศนั้นจะปกครองด้วยระบอบใด หรือลัทธิการเมืองใดๆ โดยมีจุดร่วมที่สำคัญของการเลือกตั้ง คือการระดมมติมหาชน เพื่อสร้างความชอบธรรมในการปกครอง นอกจากนั้นการเลือกตั้งยังเป็นฐานที่มาของการเลือกสรรผู้ปกครอง เลือกสรรนโยบายที่ใช้ในการเรียนรู้ทางการเมืองจากประโยชน์กล่าวนี้ ทำให้การเลือกตั้งมีความสำคัญและมีการแข่งขันในระดับที่แตกต่างกันตามสภาพการณ์ ความแตกต่างของนโยบายทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และความคิดระบบการเมือง การเลือกตั้งที่มีการแข่งขันสูงมักจะมีการใช้เทคนิคต่างๆ ในการเลือกตั้งสูงตามไปด้วย

๓.๑.๓ เป็นกิจกรรมที่เกือบจะขาดไม่ได้สำหรับการเมืองทุกระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตยที่ให้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน เพราะเป็นวิธีหนึ่งของการแสดงออกซึ่งอำนาจอธิปไตยเป็นการชี้ให้เห็นถึงเจตนารมณ์ทั่วไป

^{๑๒} ศิริเพ็ญ อัดไพบูลย์, ๒๕๓๘, หน้า ๕ อ้างถึงใน ภาณุพงศ์ งานสำเร็จ. “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี เมืองสุราษฎร์ธานี”. (หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญาการเมือง, มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๖). หน้า ๒๑.

(General Will) ของประชาชนในการกำหนดนโยบายในการปกครองประเทศ ซึ่งถือได้ว่าประชาชนได้ใช้อำนาจของตัวเอง ในการตัดสินใจกำหนดนโยบายของรัฐในเรื่องกว้างๆ

๓.๑.๔ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ดังปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อ ๒๑(๑) ว่า “เจตจำนงของประชาชนย่อมเป็นมูลฐานแห่งอำนาจรัฐบาลของผู้ปกครองเจตจำนงดังกล่าวต้องแสดงออกโดยการเลือกตั้งอันสุจริต ซึ่งจัดขึ้นเป็นครั้งคราวตามกำหนดเวลาด้วยการลงคะแนนเสียงอย่างทั่วถึง โดยถือหลักคนละหนึ่งเสียงเท่านั้น โดยกระทำการลับด้วยวิธีต่างๆ เพื่อที่จะประกันให้การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นไปโดยเสรี

๓.๒ ความสำคัญ

๓.๒.๑ เป็นวิธีการที่ทำให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ตามหลักประชาธิปไตย โดยประชาชนใช้ตัวแทนของตนที่ได้มาจากการเลือกตั้งนั้น ไปทำหน้าที่แทนตนในรัฐสภา ในคณะรัฐบาล

๓.๒.๒ เป็นวิธีการที่ใช้เปลี่ยนอำนาจทางการเมืองการปกครองที่ทันสมัย และเป็นไปอย่างสันติวิธี ซึ่งแตกต่างจากมนุษย์ในสมัยโบราณที่ใช้กำลัง ใช้อาวุธเข้าต่อสู้กัน เพื่อแย่งอำนาจทางการเมือง ซึ่งเราจะเห็นได้จากการเรียนวิชาประวัติศาสตร์

๓.๒.๓ ป้องกันไม่ให้เกิดการปฏิวัติรัฐประหาร เมื่อรัฐบาลไม่สามารถบริหารประเทศหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ลุล่วงไปได้ก็จะคืนอำนาจให้กับประชาชน ด้วยการยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อจัดการเลือกตั้งใหม่ให้ประชาชนตัดสินใจว่าสมควรจะเลือกใครเป็นผู้บริหารประเทศ

๓.๒.๔ เป็นวิธีการที่จะทำให้เกิดการหมุนเวียนเปลี่ยนอำนาจ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่นได้เข้ามาใช้อำนาจในการบริหารประเทศ ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเปลี่ยนตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เปลี่ยนรัฐบาล เมื่อไม่พอใจในการทำงานของรัฐบาลชุดเดิม

๓.๒.๕ เป็นการเสริมสร้างความถูกต้องและชอบธรรมในการใช้อำนาจทางการเมืองให้กับบุคคลที่จะมาทำหน้าที่เป็นคณะรัฐบาล หรือคณะผู้บริหารในองค์กรปกครองท้องถิ่น

๓.๓ ระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือการกำหนดหลักเกณฑ์หรือกติกาในการคัดเลือกบุคคลผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งในทางการเมือง โดยทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือนัยหนึ่ง ระบบเลือกตั้ง คือกระบวนการทางเทคนิคที่ใช้ในการนับคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ได้ออกเสียงลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง เพื่อนำมาจัดสรรที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร

ในปัจจุบันมีระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากมายที่ใช้ในการคำนวณคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อจัดสรรที่นั่งในสภาให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง ซึ่งหากพิจารณาในแง่กระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการเลือกตั้งแล้ว อาจนับได้เป็นร้อยๆ ระบบแล้วแต่ว่าประเทศนั้นจะกำหนดระบบเลือกตั้งให้เป็นไปในรูปแบบใด ระบบเลือกตั้งนั้นไม่มีระบบใดดีที่สุด ทุกระบบต่างก็มีข้อดีและข้อเสียด้วยกันทั้งสิ้น หากแต่ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจกำหนดระบบเลือกตั้งของแต่ละประเทศว่าต้องการใช้ระบบเลือกตั้งรูปแบบใดและต้องการให้ภาพทางการเมืองเป็นไปในทิศทางใดมากกว่า ในทางทฤษฎี ระบบเลือกตั้งบางระบบอาจเป็นระบบเลือกตั้งที่สมบูรณ์แบบ แต่หากพิจารณาในทางปฏิบัติแล้วประเทศส่วนใหญ่มักจะไม่สามารถปฏิบัติได้จริง

ดังนั้น จึงมีทางเลือกของระบบเลือกตั้งมากมายที่จะสามารถแก้ปัญหาหรือหาคำตอบให้กับความต้องการของแต่ละประเทศได้ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากระบบเลือกตั้งต่างๆ ก็จะแตกต่างกันออกไป

โดยทั่วไปแล้ว รัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ ย่อมบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้แต่หลักการใหญ่ๆ ส่วนรายละเอียดในเรื่องระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นจะบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นกฎหมายระดับต่ำกว่ารัฐธรรมนูญ เช่น รัฐบัญญัติ พระราชบัญญัติ หรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ โดยเหตุผลที่ว่าหลักการของระบบเลือกตั้งต้องเป็นเรื่องอำนาจในทางการเมืองที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมกับสภาพทางการเมืองการปกครองและทางสังคม ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ทางผู้ร่างรัฐธรรมนูญจะกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับระบบเลือกตั้งไว้ในรัฐธรรมนูญ

๓.๓.๑ หลักการระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๓.๓.๑.๑ ระบบเลือกตั้งจะต้องมีความเป็นธรรมในการเลือกตั้ง กล่าวคือ ระบบเลือกตั้งต้องให้ความเป็นธรรมทั้งแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้ง กล่าวอีกนัยหนึ่ง ระบบเลือกตั้งดังกล่าวจะต้องมีการจัดสรรที่นั่งให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และจะต้องคำนึงถึงคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ได้ลงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วย จึงจะเรียกได้ว่าเป็นระบบเลือกตั้งที่เป็นธรรมและได้ผลการเลือกตั้งตรงตามเจตนารมณ์ของประชาชน แต่ในทางปฏิบัติการจะบังคับใช้ระบบเลือกตั้งให้เป็นไปตามแนวความคิดดังกล่าวไม่ใช่เรื่องง่าย ทั้งนี้ เพราะระบบเลือกตั้งยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่จะต้องคำนึงถึงอีกด้วย

๓.๓.๑.๒ ระบบเลือกตั้งควรนำมาซึ่งรัฐบาลที่มีเสถียรภาพในการบริหารประเทศ กล่าวคือ ความมีเสถียรภาพของรัฐบาลถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเมื่อมีการเลือกตั้งจนได้ผู้แทนราษฎรที่มาจากพรรคการเมืองต่างๆ แล้ว หากไม่มีพรรคการเมืองใดได้คะแนนเสียงข้างมากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลในการบริหารประเทศ ก็จะต้องมีการรวมตัวกันของพรรคการเมืองต่างๆ หลายพรรคในการจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งอาจทำให้มีการต่อรองผลประโยชน์ในทางการเมืองระหว่างพรรคการเมืองที่จะเข้าร่วมเป็นรัฐบาล และถึงแม้ว่าจะสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้สำเร็จ แต่การเป็นรัฐบาลผสม (Coalition Government) ที่มาจากหลายพรรคการเมือง ก็จะทำให้การทำงานของรัฐบาลเป็นไปด้วยความยากลำบาก มีความล่าช้า จนในที่สุดหากมีพรรคการเมืองใดถอนตัวจากการเป็นพรรคร่วมรัฐบาลก็อาจทำให้รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพได้ แต่อย่างไรก็ตาม การได้รัฐบาลที่มีเสถียรภาพก็จะต้องมีการป้องกันไม่ให้เกิดเป็นรัฐบาลเสียงข้างมากจนสามารถครอบงำรัฐสภา หรือกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐต่างๆ ได้ หรือที่เรียกกันว่า เผด็จการรัฐสภา ซึ่งถือเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในระบบเลือกตั้งหนึ่งที่มีความเป็นธรรมอาจทำให้รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพก็ได้ หรือในทางกลับกัน ระบบเลือกตั้งที่ทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพก็อาจอยู่ในระบบเลือกตั้งที่ไม่มีความเป็นธรรมได้

๓.๓.๑.๓ ระบบเลือกตั้งควรให้ได้มาซึ่งผู้แทนราษฎรที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนทุกกลุ่มในประเทศ เพื่อให้ผู้แทนราษฎรที่มาจากกลุ่มคนเหล่านั้นสามารถเข้ามาอยู่ในสภาเพื่อปกป้องผลประโยชน์และความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริงและทั่วถึง

๓.๓.๑.๔ ระบบเลือกตั้งควรต้องส่งเสริมระบบพรรคการเมือง กล่าวคือ เนื่องจากพรรคการเมืองเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่ง

มีกระบวนการเลือกตั้งเป็นเงื่อนไขพื้นฐาน ดังนั้น ระบบเลือกตั้งควรต้องส่งเสริมพรรคการเมืองให้เป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็ง มีความเป็นประชาธิปไตย และเป็นตัวกลางระหว่างรัฐกับประชาชนในการรวบรวมความคิดเห็น หรือผลประโยชน์ของประชาชนที่มีความแตกต่างหลากหลายเข้าด้วยกันเกิดเป็นนโยบายของพรรคการเมือง เพื่อนำไปเป็นนโยบายของรัฐในการบริหารประเทศต่อไป

จากแนวความคิดที่สำคัญของระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การที่ประเทศเสรีประชาธิปไตยจะนำระบบเลือกตั้งรูปแบบใดมาใช้ในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรของตน ก็จะต้องนำแนวความคิดที่สำคัญดังกล่าวมาพิจารณาประกอบกัน และต้องเลือกใช้ระบบเลือกตั้งให้มีความเหมาะสมกับรูปแบบการปกครอง สภาพการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศตนในขณะนั้นอีกด้วย จึงจะทำให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตย และเป็นระบบเลือกตั้งที่สามารถตอบสนองเจตนารมณ์ของประชาชนได้อย่างแท้จริง

๓.๓.๒ หลักเกณฑ์ในการจัดระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การกำหนดระบบเลือกตั้ง ไม่ว่าจะประเทศต่างๆ เหล่านั้นจะกำหนดระบบเลือกตั้งในรูปแบบใดก็ตาม ระบบเลือกตั้งแต่ละรูปแบบนั้นล้วนแล้วแต่ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ในการจัดระบบเลือกตั้ง ๒ ประการ ได้แก่ หลักเกณฑ์ในการเสนอตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ประการหนึ่ง และหลักเกณฑ์ในการประกาศผลว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดจะเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีกประการหนึ่ง จากหลักเกณฑ์ในการจัดระบบเลือกตั้งทั้ง ๒ หลักเกณฑ์ดังกล่าว เราสามารถนำมาผสมผสานกันจนเกิดเป็นระบบเลือกตั้งต่างๆ ที่มีความหลากหลายโดยมีลักษณะ วิธีการ ขั้นตอนที่แตกต่างกัน และระบบเลือกตั้งต่างๆ นั้นก็จะทำให้เกิดผลในทางการเมืองแตกต่างกันออกไปตามแต่เจตนารมณ์ของผู้มีอำนาจกำหนดระบบเลือกตั้งในแต่ละประเทศ เช่น ผู้มีอำนาจกำหนดระบบเลือกตั้งอาจต้องการให้เกิดระบบพรรคการเมืองขนาดใหญ่เข้าไปอยู่ในสภา เพื่อให้เป็นรัฐบาลที่มีเสียงข้างมากในสภาก็ได้ หรืออาจต้องการให้เกิดมีพรรคการเมืองขนาดเล็กมากมายกระจัดกระจายอยู่ในสภาจนเกิดเป็นรัฐบาลที่ไม่มีเสียงข้างมากในสภา แต่เป็นรัฐบาลผสม (Coalition Government) ที่มาจากพรรคการเมืองต่างๆ หลายพรรคการเมืองก็ได้ ทั้งนี้ก็แล้วแต่ว่าประเทศนั้นๆ จะใช้เทคนิคและวิธีการออกแบบระบบเลือกตั้งให้เป็นไปในรูปแบบใด ซึ่งอาจเรียกได้ว่าระบบเลือกตั้งเป็นการต่อสู้ในทางการเมืองของผู้มีอำนาจกำหนดระบบเลือกตั้งว่าต้องการให้ภาพทางการเมืองเป็นไปในทิศทางใด โดยหลักเกณฑ์ในการจัดระบบเลือกตั้งทั้ง ๒ ประการดังกล่าว สามารถพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

๓.๓.๒.๑ หลักเกณฑ์การเสนอตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

หลักเกณฑ์ในการเสนอตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นสามารถแยกย่อยออกเป็น ๓ ระบบ ขึ้นอยู่กับว่าต้องการเสนอให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งพิจารณาผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นดังต่อไปนี้

๓.๓.๒.๑.๑ ระบบการเสนอชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งคนเดียว (Uninomial System) เกิดจากแนวความคิดที่ต้องการเสนอตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้พิจารณาผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นรายบุคคล โดยพิจารณาจากคุณสมบัติเฉพาะของผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนเป็นสำคัญ โดยปกติแล้วระบบการเสนอชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งคนเดียวจะมีการแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นหลายเขตเลือกตั้ง โดยแต่ละเขตเลือกตั้งมีผู้แทนราษฎรได้ ๑ คน จึงเกิดเป็นระบบเลือกตั้งที่เรียกว่า ระบบเลือกตั้งเขตละหนึ่งคน (Single Member Constituency) โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็จะมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายคนได้เพียงคนเดียวเท่านั้น

ในการแบ่งเขตเลือกตั้งต้องให้มีจำนวนประชากรตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเลือกตั้งกำหนดและคำนึงถึงความเป็นธรรมทางภูมิศาสตร์ และที่สำคัญประชากรในแต่ละเขตเลือกตั้งต้องใกล้เคียงกันด้วย ซึ่งเขตเลือกตั้งโดยทั่วไปจะไม่ใช้เขตเลือกตั้งใหญ่ อาจจะใช้เขตเลือกตั้งระดับอำเภอ หรือหลายตำบลมารวมกันเป็นเขตเลือกตั้งหนึ่งก็ได้ และสำหรับการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น หากผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นลงสมัครในนามของพรรคการเมืองๆ นั้นก็จะต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เพียงคนเดียวในแต่ละเขตเลือกตั้ง นอกจากนี้ระบบเลือกตั้งเขตละหนึ่งคนจะใช้ได้กับวิธีการคิดคะแนนแบบเสียงข้างมาก (Majority System) เท่านั้น

๓.๓.๒.๑.๒ ระบบการเสนอชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายคน (Plurinomial System) ระบบนี้ทำให้เกิดระบบเลือกตั้งที่เรียกว่า ระบบเลือกตั้งเขตละหลายคน (Multi - member constituency) ซึ่งเป็นกรณีที่เขตเลือกตั้งหนึ่งมีผู้แทนราษฎรได้หลายคน คือตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป อาจเป็น ๓ คน ๔ คน หรือ ๕ คนก็ได้ สำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็จะมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้หลายคนตามที่กฎหมายเลือกตั้งของแต่ละประเทศจะกำหนด และสามารถเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้จากหลายพรรคการเมืองไม่จำเป็นต้องเลือกผู้สมัครจากพรรคการเมืองเดียวกันทั้งหมด

สำหรับการแบ่งเขตเลือกตั้งก็จะแบ่งออกเป็นหลายเขตเลือกตั้ง โดยใช้วิธีการกำหนดเขตเลือกตั้งตามเขตการปกครองท้องที่ใหญ่ๆ เช่น มณฑล ภาค จังหวัด เป็นต้น ในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น หากผู้สมัครรับเลือกตั้งลงสมัครในนามของพรรคการเมืองๆ นั้นก็จะต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้งได้หลายคนตามจำนวนผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตเลือกตั้ง เช่น ๒ คน ๓ คนหรือมากกว่านั้น นอกจากนี้ระบบเลือกตั้งเขตละหลายคนจะใช้ได้กับวิธีการคิดคะแนนระบบเสียงข้างมาก (Majority System)

๓.๓.๒.๑.๒ ระบบเสนอให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งพิจารณาพรรคการเมือง (List System) ระบบนี้เกิดจากแนวความคิดที่ต้องการเสนอตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งพิจารณาผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคการเมือง จากแนวความคิดดังกล่าวจึงเกิดเป็นระบบเลือกตั้งที่เรียกว่า ระบบบัญชีรายชื่อ (List System) โดยระบบบัญชีรายชื่อนี้พรรคการเมืองแต่ละพรรคจะจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคตนแล้วเสนอให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งพิจารณา ซึ่งผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็จะตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยพิจารณาจากคุณสมบัติและนโยบายของแต่ละพรรคการเมืองที่เสนอมาเป็นหลัก ระบบบัญชีรายชื่อนี้มักจะใช้กับเขตเลือกตั้งขนาดใหญ่ที่สามารถมีจำนวนผู้แทนราษฎรได้หลายคน และผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็จะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งจากบัญชี

รายชื่อของพรรคการเมืองที่หลากหลาย และระบบบัญชีรายชื่อสามารถใช้ได้กับการคิดคะแนนในระบบเสียงข้างมากและระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน

๓.๓.๓ หลักเกณฑ์การประกาศผลผู้ได้รับเลือกตั้ง

จากหลักเกณฑ์ในการเสนอตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นระบบการเสนอชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งคนเดียว (Uninominal System) ระบบการเสนอชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายคน (Plurinominal System) หรือระบบการเสนอให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งพิจารณาพรรคการเมือง ที่เรียกว่าระบบบัญชีรายชื่อ (Party List) ไม่อาจก่อให้เกิดเป็นระบบเลือกตั้งได้ แต่จะต้องพิจารณาประกอบกับหลักเกณฑ์การประกาศผลผู้ได้รับเลือกตั้งอีกประการหนึ่ง แล้วจึงนำมาผสมผสานกันจนเกิดเป็นระบบเลือกตั้งขึ้นมา ซึ่งหลักเกณฑ์ในการประกาศผลผู้ได้รับเลือกตั้ง หมายถึง หลักเกณฑ์หรือวิธีการคิดคะแนน ผลการเลือกตั้งเพื่อให้ทราบว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดจะได้รับเลือกเป็นผู้แทนราษฎร โดยการนำเอาคะแนนเสียงที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองได้รับมาจัดสรรที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในแต่ละประเทศ

ในปัจจุบัน ระบบการคิดคะแนนผลการเลือกตั้งเพื่อจัดสรรที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง สามารถแบ่งออกได้เป็นสองระบบใหญ่ๆ กล่าวคือ ระบบเสียงข้างมาก (Majority System) และระบบสัดส่วน (Proportional System)

๓.๓.๓.๑ ระบบเสียงข้างมาก (Majority System)

ผู้สมัครหรือบัญชีรายชื่อผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดจะได้รับการจัดสรรที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งโดยปกติจะแบ่งอาณาเขตของประเทศออกเป็นหลายเขตเลือกตั้ง โดยแต่ละเขตเลือกตั้งมีขนาดใกล้เคียงกัน ซึ่งเขตเลือกตั้งหนึ่งอาจมีผู้แทนราษฎรได้หนึ่งคน หรือหลายคนก็ได้ และเป็นเขตเลือกตั้งที่มีขนาดเล็กกว่าระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน สำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งย่อมสมัครรับเลือกตั้งได้เพียงเขตเลือกตั้งเดียว และผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็มีสิทธิลงคะแนนเสียงได้เฉพาะในเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเท่านั้น ส่วนผู้ได้รับการเลือกตั้งก็คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงมากกว่าผู้อื่นในเขตเลือกตั้งนั้น

การที่ระบบเสียงข้างมาก ใช้กับการแบ่งเขตเลือกตั้งและเป็นเขตเลือกตั้งที่มีขนาดเล็ก ระบบเสียงข้างมากจึงเป็นระบบเลือกตั้งที่มีผลเป็นการสร้างความเป็นตัวแทนหรือผู้แทนของท้องถิ่นยิ่งกว่าความเป็นผู้แทนในระดับประเทศ และในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งย่อมมุ่งหาเสียงกับคนในพื้นที่ที่ตนลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสำคัญ โดยเหตุดังกล่าวผู้สมัครรับเลือกตั้งในระบบเสียงข้างมากนี้จึงมุ่งพิจารณาผลประโยชน์ในระดับท้องถิ่นยิ่งกว่าผลประโยชน์ในระดับประเทศ ผู้ได้รับเลือกตั้งย่อมผูกพันกับคนในพื้นที่ยิ่งกว่าผูกพันกับพรรคการเมืองที่ตนสังกัด

๓.๓.๓.๒ ระบบสัดส่วน (Proportional Representation)

เป็นวิธีการคิดคะแนนตามสัดส่วนแห่งคะแนนเสียงที่ได้รับ John Stuart Mill ชาวอังกฤษเขียนหนังสือชื่อว่า “รัฐบาลโดยผู้แทนราษฎร (Proportional Representation) และได้เป็นผู้นำให้ใช้ระบบเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ซึ่งมุ่งหมายให้มีการเลือกตั้ง

ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ได้สัดส่วนกับกำลังในทางจำนวนของความคิดเห็นทางการเมือง และโดยกระบวนการนี้สภาผู้แทนราษฎรจึงเป็นเสมือน “กระจกเงา” สะท้อนภาพความรู้สึกนึกคิดในทางการเมืองของราษฎรและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในสังคม จะเห็นได้ว่าระบบสัดส่วนนี้มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากซึ่งมองไม่เห็นความสำคัญของฝ่ายที่แพ้การเลือกตั้งหรือฝ่ายข้างน้อย

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของระบบสัดส่วนนี้มีว่า จะต้องพยายามให้ทุกพรรคการเมืองได้มีผู้แทนของตนตามสัดส่วนแห่งคะแนนเสียงที่ตนได้รับในการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นระบบที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเสียงของแต่ละพรรคการเมืองได้รับกับจำนวนที่นั่งในสภา โดยแต่ละพรรคการเมืองจะได้รับที่นั่งในสภาอย่างเป็นสัดส่วนกับคะแนนเสียงที่พรรคการเมืองนั้นได้รับจากการเลือกตั้ง และมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พรรคการเมืองแข่งขันกันนโยบาย โดยนำเสนอนโยบายของตนให้แก่ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกทิศทางหรือนโยบายของประเทศได้ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าในการเลือกตั้งระบบสัดส่วนนี้ พรรคการเมืองได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเลือกตั้งอย่างใกล้ชิด

การเลือกตั้งระบบสัดส่วนนี้พรรคการเมืองแต่ละพรรคจะต้องจัดทำบัญชีรายชื่อ (Party list) ผู้สมัครรับเลือกตั้งเรียงตามลำดับ พร้อมทั้งนโยบายของตนเสนอแก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนพิจารณาลงคะแนนเสียงเลือกพรรคการเมืองที่ต้องการ เมื่อมีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแล้ว จะมีการคำนวณจำนวนที่นั่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองแต่ละพรรคจะได้รับ ทั้งนี้ตามสัดส่วนของคะแนนเสียงที่ประชาชนออกเสียงลงคะแนนให้แก่พรรคการเมืองนั้นๆ จะใช้ได้กับกรณีที่เขตเลือกตั้งหนึ่งมีผู้แทนราษฎรได้หลายคนและต้องเสนอรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งในรูปของบัญชีรายชื่อ (Party list) เท่านั้น

หลักการสำคัญของการเลือกตั้งระบบสัดส่วนก็คือ การกำหนดโควตาหรือจำนวนคะแนนมาตรฐานสำหรับผู้แทนราษฎร ๑ ที่นั่งในเขตเลือกตั้งหนึ่งๆ ของพรรคการเมืองหรือบัญชีรายชื่อต่างๆ ที่ส่งสมาชิกสมัครเข้ารับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นๆ โดยวิธีการกำหนดจำนวนคะแนนมาตรฐานที่ใช้ในหลายประเทศแตกต่างกันออกไป ซึ่งหลักเกณฑ์การคิดคะแนนมาตรฐานอันเป็นหัวใจสำคัญของระบบสัดส่วน เพื่อใช้เป็นเกณฑ์คำนวณจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งมี ๓ แบบคือ

แบบที่ ๑ ออกกฎหมายกำหนดล่วงหน้าถึงจำนวนคะแนนพื้นฐานที่จะได้ที่นั่ง ๑ ที่ สำหรับทุกเขตเลือกตั้ง (le nombre uniforme ou le quotient fixe)

แบบที่ ๒ นำคะแนนเสียงของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นบัตรดีทั้งประเทศ (ทุกเขตเลือกตั้ง) หารด้วยจำนวนผู้แทนราษฎรที่พึงมีทั้งประเทศ ออกเป็นคะแนนพื้นฐานสำหรับผู้แทน ๑ คน ในทุกเขตเลือกตั้ง (le quotient national)

แบบที่ ๓ การนำคะแนนเสียงของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นบัตรดี ในเขตเลือกตั้งหนึ่ง หารด้วยจำนวนผู้แทนตามที่ได้รับธรรมนูญหรือกฎหมายเลือกตั้ง กำหนดให้มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น ออกมาเป็นคะแนนพื้นฐานสำหรับที่นั่ง ๑ ที่ ในเขตเลือกตั้งนั้น (le quotient par circonscription) ซึ่งวิธีการนี้เป็นที่ได้รับความนิยมอย่างมาก

๓.๓.๔ รูปแบบต่าง ๆ ของระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกิดจากการผสมผสานหลักเกณฑ์ ๒ ประการ อันได้แก่ หลักเกณฑ์ในการเสนอให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งพิจารณาเป็นรายบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการเสนอชื่อแบบเขตละหนึ่งคน (Single Member Constituency) การเสนอชื่อแบบเขตละหลายคน (Multi – member constituency) หรือการเสนอชื่อแบบระบบบัญชีรายชื่อ (List System) ประการหนึ่ง และ หลักเกณฑ์ในการประกาศผลผู้ได้รับเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการคิดคะแนนระบบเสียงข้างมาก (Majority System) หรือการคิดคะแนนระบบสัดส่วน (Proportional Representation System) อีกประการหนึ่ง จากการผสมผสานหลักเกณฑ์ทั้ง ๒ ประการดังกล่าว เกิดเป็นรูปแบบของระบบเลือกตั้งหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีลักษณะ วิธีการ และข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไป โดยผู้เขียนจะขอพิจารณาระบบเลือกตั้งที่ใช้อยู่ในประเทศต่าง ๆ ที่สำคัญ ๕ รูปแบบ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ใช้ในต่างประเทศ และระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ใช้ในประเทศไทยต่อไป โดยระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๕ รูปแบบมีดังนี้

๓.๓.๔.๑ ระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากเขตละหนึ่งคน

ระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากเขตละหนึ่งคน เกิดจากการผสมผสานระหว่างการคิดคะแนนระบบเสียงข้างมาก (Majority System) และระบบการเสนอชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งคนเดียวที่เรียกว่า ระบบเลือกตั้งเขตละหนึ่งคน (Single Member Constituency) ซึ่งระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากเขตละหนึ่งคนเป็นระบบเลือกตั้งที่มีการแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นหลายเขต แต่ละเขตเลือกตั้งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้หนึ่งคน ซึ่งใช้วิธีการคิดคะแนนเพื่อจัดสรรที่นั่งในสภาผู้แทนในระบบเสียงข้างมาก โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดได้คะแนนเสียงมากที่สุดในเขตเลือกตั้งก็จะได้รับเลือกเป็นผู้แทนราษฎร และผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เพียงคนเดียว

๓.๓.๔.๒ ระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากเขตละหลายคน

ระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากเขตละหลายคน เกิดจากการผสมผสานระหว่างการคิดคะแนนระบบเสียงข้างมาก (Majority System) และระบบการเสนอชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายคนซึ่งเรียกว่า ระบบเลือกตั้งเขตละหลายคน (Multi-member constituency)

โดยระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากเขตละหลายคนนี้ มักจะมีการแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นหลายเขต แต่ละเขตเลือกตั้งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้หลายคน เช่น ๒ คน ๓ คน ๔ คน หรือ ๕ คน เป็นต้น แล้วแต่ว่าประเทศนั้นจะกำหนดให้มีจำนวนเท่าใด ซึ่งมักจะเป็นการกำหนดจำนวนผู้แทนราษฎรตามจำนวนประชากรที่อยู่ในเขตเลือกตั้งนั้น ผู้ชนะการเลือกตั้งคือผู้ที่ได้คะแนนเสียงมากที่สุดในเขตเลือกตั้งเรียงลำดับตามจำนวนผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น โดยในการเสนอชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้งดังกล่าวจะเป็นการเสนอรายชื่อโดยเน้นคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนเป็นสำคัญ ไม่ได้ใช้เป็นแบบบัญชีรายชื่อที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นรายพรรคการเมืองทั้งคณะซึ่งเน้นที่นโยบายของพรรคการเมืองเป็นสำคัญ สำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งในระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากเขตละหลายคนนี้ โดยปกติก็จะมีสิทธิเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้หลายคนตามจำนวนผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

ระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากเขตละหลายคนนี้ ไม่เป็นที่นิยมใช้กัน แต่อย่างไรก็ตามได้มีการนำมาใช้ในประเทศไทยสำหรับการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรหลายครั้ง เช่น นำมาใช้ก่อนที่จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และนำกลับมาใช้อีกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๓.๓.๔.๓ ระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากแบบบัญชีรายชื่อ

ระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากแบบบัญชีรายชื่อนี้ เกิดจากการผสมผสานระหว่างหลักการคิดคะแนนระบบเสียงข้างมาก (Majority System) และระบบการเสนอชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ (Party List)

ระบบเลือกตั้งรูปแบบนี้กำหนดให้แต่ละพรรคการเมืองส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของตนลงแข่งขัน โดยมีจำนวนรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งเป็นคณะพรรคการเมืองซึ่งมีจำนวนผู้แทนได้หลายคนและอาจเป็นจำนวนหลายสิบคน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องเลือกบัญชีใดบัญชีหนึ่งทั้งบัญชี ส่วนการตัดสินใจว่าบัญชีใดจะชนะการเลือกตั้งและผู้สมัครทั้งหมดที่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีได้เข้าไปเป็นผู้แทนราษฎรนั้นอาจใช้ระบบเสียงข้างมากสัมพัทธ์ หรือใช้ระบบเสียงข้างมากเด็ดขาดก็ได้

๓.๓.๔.๔ ระบบเลือกตั้งสัดส่วนแบบบัญชีรายชื่อ

ระบบเลือกตั้งสัดส่วนแบบบัญชีรายชื่อ เป็นระบบเลือกตั้งที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างหลักการคิดคะแนนระบบสัดส่วน (Proportional Representation System) และระบบการเสนอชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งในระบบบัญชีรายชื่อ (Party List)

ระบบเลือกตั้งสัดส่วนแบบบัญชีรายชื่อนั้นเป็นระบบที่นำเสนอชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งในรูปแบบของบัญชีรายชื่อ มิได้เป็นการเสนอชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นรายบุคคล โดยหลักการแล้ว แต่ละพรรคการเมืองจะต้องจัดทำบัญชีรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งพร้อมด้วยนโยบายของตนเสนอให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้พิจารณา และผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็จะมีสิทธิเลือกบัญชีรายชื่อพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งเพียงพรรคเดียว ในส่วนของวิธีการคิดคะแนนนั้นก็จะเป็นการนำเอาคะแนนเสียงของแต่ละพรรคการเมืองได้รับมาคำนวณเพื่อจัดสรรที่นั่งในสภาให้แก่พรรคการเมือง ซึ่งแล้วแต่ความต้องการของแต่ละประเทศ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ก็จะแตกต่างกันไป และสำหรับการกำหนดเขตเลือกตั้งนั้นอาจมีทั้งกรณีที่ใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง เช่น กรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ หรือมีการแบ่งออกเป็นหลายเขตเลือกตั้งตามมลรัฐหรือตามเขตการปกครองส่วนภูมิภาคก็ได้ เช่นกรณีการเลือกตั้งระบบสัดส่วนของประเทศเยอรมัน และประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

ระบบเลือกตั้งสัดส่วนแบบบัญชีรายชื่อนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทุกพรรคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคมได้มีผู้แทนราษฎรเข้าไปนั่งในสภาเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน จึงอาจมีผลนำไปสู่การมีพรรคการเมืองหลายพรรคในสภา และอาจส่งผลกระทบต่อการจัดตั้งรัฐบาลหรือเสถียรภาพของรัฐบาลได้ ซึ่งในแต่ละประเทศจะใช้วิธีการกำหนดเปอร์เซ็นต์ขั้นต่ำของคะแนนเสียงของแต่ละพรรคการเมืองจะได้รับที่นั่งในสภาไว้เพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีพรรคการเมืองเล็กๆ เข้าสู่สภาได้มากเกินไป เช่น กำหนดไว้ ๕ เปอร์เซ็นต์ ๓ เปอร์เซ็นต์ หรือ ๑ เปอร์เซ็นต์ เป็นต้น

๓.๓.๔.๕ ระบบเลือกตั้งแบบผสมระหว่างระบบเสียงข้างมากและเสียงข้างน้อย ระบบเลือกตั้งแบบผสม คือระบบเลือกตั้งที่มีการผสมผสานระหว่างระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากและระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนเข้าด้วยกัน ระบบเลือกตั้งแบบผสมนี้ได้รับการใช้อย่างแพร่หลายขึ้นในหลายประเทศ โดยมีแนวความคิดที่ต้องการนำเอาข้อดีของทั้งสองระบบไว้ด้วยกัน เนื่องจากเชื่อว่าจะเป็นระบบเลือกตั้งที่สามารถแก้ไขข้อบกพร่องของทั้งสองระบบได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากนั้นทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งตามความชอบในคุณสมบัติและความสามารถส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนในขณะเดียวกันผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็สามารถเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งตามนโยบายของพรรคการเมืองนอกจากนี้ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนยังป้องกันข้อเสียของระบบเสียงข้างมากที่คะแนนเสียงของฝ่ายที่แพ้การเลือกตั้งไม่ได้รับการพิจารณาเลย การที่เอาคะแนนมาคำนวณตามสัดส่วนของคะแนนเสียงที่แต่ละพรรคการเมืองได้รับ จึงมีผลเป็นการคุ้มครองฝ่ายข้างน้อยในประเทศให้มีโอกาสแสดงเจตจำนงในสภาผู้แทนราษฎรได้ สำหรับรูปแบบของระบบเลือกตั้งแบบผสมนี้มีหลายรูปแบบ แต่อาจแยกได้เป็น ๒ ประเภท ตามความสัมพันธ์กันระหว่างสองระบบ กล่าวคือระบบเลือกตั้งแบบผสมที่แยกการคิดคะแนนระบบเสียงข้างมากออกจากระบบสัดส่วนอย่างเด็ดขาด และระบบเลือกตั้งแบบผสมที่ไม่แยกการคิดคะแนนระบบเสียงข้างมากออกจากระบบสัดส่วน

ระบบเลือกตั้งแบบผสมที่แยกการคิดคะแนนระบบเสียงข้างมากออกจากระบบสัดส่วนอย่างเด็ดขาด อาจมีได้หลายแบบ เช่น ระบบที่โดยทั่วไปใช้วิธีการคิดคะแนนระบบเสียงข้างมากในเขตเลือกตั้งเล็กแต่สำหรับในเขตเลือกตั้งใหญ่ใช้วิธีคิดคะแนนระบบสัดส่วน หรือ ระบบผสมตามกฎหมายเลือกตั้งของประเทศฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ ๙ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๕๑ ระบบนี้กำหนดให้มีเขตเลือกตั้ง ๘ เขตที่ใช้วิธีคิดคะแนนระบบสัดส่วนสำหรับเขตเลือกตั้งอื่น ๆ จะมีการเลือกตั้งตามบัญชีที่ตัดสินโดยคะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาด หากไม่มีบัญชีได้คะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มาลงคะแนนทั้งหมด ก็ให้ใช้วิธีคิดคะแนนระบบสัดส่วนสำหรับเขตเลือกตั้งนั้น หรือระบบผสมที่ใช้วิธีการคิดคะแนนระบบเสียงข้างมากในเขตเลือกตั้งทั้งหมดแต่ในขณะเดียวกันก็ให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรอีกจำนวนหนึ่งตามระบบสัดส่วนพร้อมกันไปด้วยระบบผสมรูปแบบนี้เคยใช้ในประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และพุทธศักราช ๒๕๕๐

นอกจากนี้ยังมี ระบบเลือกตั้งแบบผสมที่ไม่แยกการคิดคะแนนระบบเสียงข้างมากออกจากระบบสัดส่วนอย่างเด็ดขาด ในระบบนี้จะมีการเลือกตั้งที่ใช้วิธีคิดคะแนนระบบเสียงข้างมากสัมพันธ์ในเขตเลือกตั้งที่มีผู้แทนราษฎรได้หนึ่งคน และเมื่อได้ผู้แทนราษฎรของเขตเลือกตั้งแล้วคะแนนส่วนที่เกินความจำเป็นของผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งกับคะแนนของผู้ที่ไม่ได้รับเลือกตั้งทั้งหมดจะถูกนำมารวมกันโดยแยกตามพรรคที่ผู้สมัครแต่ละคนสังกัด แล้วจึงมีการคิดสัดส่วนเพื่อแบ่งที่นั่งในสภาอีกครั้งหนึ่ง

๓.๔ ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปครั้งแรก ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ ซึ่งเป็นครั้งที่ ๒๘ ของไทยกำหนดให้มีขึ้นในวันอาทิตย์ที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒ เพื่อดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๕๐๐ คน จากการรวบรวม

ข้อมูลของกรรมการปกครอง ตามที่คณะกรรมการเลือกตั้งได้แถลงผลการนับคะแนนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งคณะกรรมการเลือกตั้งได้รับจากคณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัด ทั้ง ๗๗ จังหวัดสรุปข้อมูลได้ดังนี้

๓.๔.๑ พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมจำนวน ๘๑ พรรคการเมือง มีผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตทั้งสิ้น ๑๑,๑๕๑ คน ถูกตัดสิทธิลงสมัคร ๕๗๒ คน คงเหลือผู้สมัคร ๑๐,๖๐๙ คน

๓.๔.๒ การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน จากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ๕๑,๒๓๙,๖๓๘ คน ผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ๓๘,๒๖๘,๓๔๖ คน คิดเป็น ร้อยละ ๗๔.๖๙ สำหรับผู้ไม่ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ๑๒,๙๗๑,๒๙๒ คน คิดเป็น ร้อยละ ๒๕.๓๑

๓.๔.๓ การลงคะแนน สรุปการลงคะแนนตามจำนวนบัตรปรากฏว่าบัตรดี ๓๕,๕๖๑,๕๕๖ ใบ คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๘๕ บัตรเสีย ๒,๑๓๐,๓๒๗ ใบ คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๗ และไม่ประสงค์ลงคะแนน จำนวน ๖๐๕,๓๕๒ ใบ คิดเป็นร้อยละ ๑.๕๘

๓.๔.๔ ผลการเลือกตั้ง คะแนนรวม ๓๕,๕๖๑,๕๕๖ คะแนน โดยมีพรรคการเมืองที่ได้รับคะแนนสูงสุด ๕ อันดับแรก มีดังนี้ พรรคพลังประชารัฐ (พปชร.) ๘,๔๔๑,๒๗๔ คะแนน พรรคเพื่อไทย (พท.) ๗,๘๘๑,๐๐๖ คะแนน พรรคอนาคตใหม่ (อนค.) ๖,๓๓๐,๖๑๗ คะแนน พรรคประชาธิปัตย์ (ปชป.) ๓,๙๕๙,๓๕๘ คะแนน และพรรคภูมิใจไทย (ภท.) ๓,๗๓๔,๔๕๙ คะแนน

แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ(Leader)

ผู้นำ หมายถึง ผู้ซึ่งอยู่ในอำนาจหรือตำแหน่งที่ถูกกำหนดให้เป็นผู้ซึ่งสามารถมีอิทธิพลในการจัดสรรและจัดการต่อสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ มากกว่าคนอื่นๆ และสามารถที่จะก่อให้เกิดการกระทำกิจกรรมหรือการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งสามารถที่จะจูงใจผู้อื่นปฏิบัติตามความคิดเห็นตามความต้องการ หรือคำสั่งได้

ผู้นำตามธรรมชาติ ในความคิดของประชาชนในอดีต คือผู้ที่มีอำนาจ สามารถสั่งการให้ประชาชนทำตามและถือปฏิบัติ เป็นผู้ที่มีอิทธิพล ประชาชนให้ความเคารพนับถือ ยำเกรง สืบเนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นหัวหน้าหน่วยการปกครองระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน เป็นบุคคลที่เข้าสู่ตำแหน่งโดยการเลือกของประชาชน เป็นตัวแทนของทางการ หากจะพิจารณาความสำเร็จของการบริหารงานในตำบล หมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนยอมรับและศรัทธาเชื่อฟัง และปฏิบัติตามนโยบายหรือคำแนะนำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงต้องอาศัยภาวะผู้นำเป็นประการสำคัญ ดังนั้น "ผู้นำ" ตามความคิดของประชาชนในตำบลและหมู่บ้านในดั้งเดิมโดยเฉพาะกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แล้ว จะเห็นว่าเป็นผู้มีอำนาจ สามารถสั่งการให้ประชาชนคล้อยตาม มีความเป็นผู้อาวุโส มีบารมี มีอิทธิพล ประชาชนเกรงกลัว อันเนื่องมาจากผู้ใหญ่บ้านใช้อำนาจหน้าที่ตามที่ทางการกำหนดให้ แต่แท้ที่จริงผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบันได้เปลี่ยนบทบาทอำนาจหน้าที่ไปในลักษณะสร้างสัมพันธ์กับประชาชน ดูแลทุกข์สุขช่วยเหลือประชาชน อีกทั้งมีทัศนคติที่เปิดกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งต้องระวังในการประพฤติปฏิบัติตน ตลอดจนการใช้อำนาจหน้าที่ หากไม่อาจปรับเปลี่ยนบทบาทและ

พฤติกรรม อาจทำให้ "ผู้นำ" คนอื่นในตำบลและหมู่บ้านกล่าวโจมตี ยุยงปลุกปั่นถึงขั้นเดินขบวนขับไล่ ออกจากตำแหน่งได้^{๑๓}

สุพัตรา สุภาพ^{๑๔} กล่าวว่าผู้นำที่มีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่อชุมชน เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ดังนี้

ระงับข้อพิพาทระหว่างที่เป็นความขัดแย้งและเกิดขึ้นอยู่เสมอในสังคมมนุษย์อาจ เนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างคุณค่า หรือจุดหมายปลายทาง หรืออาจเกิดจากพฤติกรรมที่ขัดต่อ สังคมจนกระทั่งเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่น

คุ้มครองบุคคลให้ปลอดภัย พ้นจากการเมืองใด ๆ และได้รับหลักประกันในสิทธิเสรีภาพ รักษาความสงบเรียบร้อย ส่งเสริมความมั่นคงและสวัสดิการสังคม

พัฒนาและสร้างความเจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจ เพื่อความอุดมสมบูรณ์และความ มั่นคงในด้านนี้ให้แก่สมาชิกในสังคม

กล่าวโดยสรุป ผู้นำชุมชน คือผู้ที่มีบุคลิกภาพเด่น ประกอบกับความสามารถเป็นพิเศษ ในกลุ่มคนหรือในท้องถิ่นนั้นๆ ในขณะที่ทุกคนมีความผูกพันซึ่งกันและกัน ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของ กลุ่มจะต้องยอมรับนับถือความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยมีสถานการณ์บีบตัวขึ้นจึงผลักดันให้สมาชิก ของกลุ่มบางคน กลายเป็นผู้นำและบางคนกลายเป็นผู้ตาม ส่วนประกอบที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผู้นำ ย่อมมาจากลักษณะพิเศษประจำตัว เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต มีความยุติธรรม ความโอปอ้อมอารี และ ความเสียสละ ดังนั้นผู้นำจึงเป็นตัวเชื่อมที่กระหว่างชุมชนกับการพัฒนา โดยผู้นำเข้าใจสถานการณ์ ของหมู่บ้าน สามารถติดต่อกับชาวบ้านได้ดีกว่าผู้อื่น กระตุ้นการทำงานของชาวบ้านได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เป็นบทบาทที่สำคัญของผู้นำและเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันสิ่งต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ นำไปสู่การพัฒนา

กฎหมายรัฐธรรมนูญ : รูปแบบการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรของไทย

๑. รูปแบบการเลือกตั้งก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมาของไทย จะเป็นการเลือกตั้งโดยตรง ทั้งสิ้นยกเว้นกรณี พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่ให้เลือกโดยอ้อมโดยวิธีเลือกตัวแทนตำบลแล้วให้ตัวแทนตำบลเลือก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร^{๑๕} แต่ที่ใช้บังคับรัฐธรรมนูญดังกล่าวถึง ๑๓ ปี ๔ เดือน ๒๙ วัน^{๑๖} ส่วนกรณี อื่นๆ เป็นการเลือกโดยตรงและลับทั้งสิ้น

^{๑๓} วีระเดช สมวรรณ. “ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในยุคโลกาภิวัตน์”. (วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมือง และการปกครอง, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๙). หน้า ๑๑.

^{๑๔} สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔). หน้า ๗๔.

^{๑๕} รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ.๒๔๗๕.

^{๑๖} กิจปติ ชินนเบญจภุช. กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙). หน้า ๕๘.

รูปแบบบัตรลงคะแนนและการคิดคะแนน จะใช้แบบบัตรเดียวมาตลอดจนกระทั่ง หลังรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงมาใช้แบบบัตร ๒ ใบ เพราะเพื่อกำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อขึ้นเป็นครั้งแรกด้วย

สำหรับรูปแบบการคิดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่ใช่แบบบัญชีรายชื่อจะใช้ ๒ รูปแบบสลับกันไปมา กล่าวคือ บางครั้งใช้แบบเขตเดียวคนเดียว บางครั้งใช้แบบเขตเดียวและเรียงลำดับคะแนนผู้ที่ได้จนครบจำนวนที่จะพึงมีในเขตนั้น โดยการนับคะแนนจะไม่นำคะแนนของผู้ที่ไม่ได้รับเลือกมาคิดคะแนนเลย จนบางครั้งกลายเป็นว่า ผู้ที่ได้รับเลือกอาจเป็นเสียงข้างน้อย เช่น ผู้ที่ได้รับเลือกได้ร้อยละ ๔๐ ส่วนผู้ที่ไม่ได้รับเลือกอีกสองคนรวมกันได้คะแนนร้อยละ ๓๐ ของผู้มาใช้สิทธิเลือก

๒. รูปแบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐

หลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ ต้องการแก้ไขสภาพปัญหาการเมืองไทยที่เกิดขึ้นในอดีต เช่น มาตรการการป้องกันมิให้บุคคลซึ่งเคยกระทำการทุจริตต่อหน้าที่หรือทุจริตในการเลือกตั้งเข้าสู่อำนาจทางการเมืองและกำหนดโครงสร้างฝ่ายนิติบัญญัติที่มีความเหมาะสมกับประเทศไทยในอนาคต เช่น ทำอย่างไรที่จะให้คะแนนทุกคะแนนที่ประชาชนลงให้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความหมายไม่ถูกทิ้งเสียเปล่า เพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหวังดังกล่าว จึงได้กำหนดหลักการใหม่ของระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยสรุปดังนี้

๒.๑ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎรมีสมาชิก จำนวน ๕๐๐ คน ประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๓๕๐ คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ๑๕๐ คน โดยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๓๕๐ คน เป็นจำนวนที่ให้ความสำคัญกับสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรที่ต้องเป็นผู้แทนในเขตพื้นที่ของประชาชน และในขณะเดียวกันเพื่อให้คะแนนของประชาชน มีความหมายด้วยการใช้ระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม จึงกำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ๑๕๐ คน ซึ่งมีที่มาจากการจัดสรรคะแนนที่ประชาชนเลือกพรรคต่างๆ ทั่วประเทศชดเชยให้แก่แต่ละพรรคมิโอกาสได้ที่นั่งในสภาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นสัดส่วนที่แปรผันโดยตรงกับคะแนนที่พรรคได้รับ วาระการดำรงตำแหน่ง ๔ ปี

๒.๒ ระบบการเลือกตั้งที่มุ่งเน้นการพยายามทำให้ “ทุกคะแนนที่ประชาชนลงเลือกตั้งจะไม่ถูกทิ้ง”

๒.๒.๑ หลักคิดระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เหมาะสมกับประเทศไทย เนื่องจากในอดีตคะแนนของประชาชนที่เลือกผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งใดๆ ซึ่งไม่ได้คะแนนเป็นลำดับที่ ๑ ของเขตเลือกตั้งนั้นๆ (ไม่ชนะการเลือกตั้ง) คะแนนดังกล่าวจะถูกทิ้งสูญเปล่า

ดังนั้น หลักคิดระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เหมาะสมกับประเทศไทยจะต้องประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง ระบบการเลือกตั้ง ไม่ควรซับซ้อน ประชาชนเข้าใจง่าย เพื่อเป็นการเคารพประชาชนที่

ลงคะแนน จึงจะพยายามทำให้คะแนนเลือกตั้งที่ประชาชนลงให้ทุกคะแนนมีความหมาย ไม่ว่าจะลงคะแนนให้บุคคลใด คะแนนนั้นส่วนใหญ่ไม่ควรสูญเปล่า เป็นระบบการเลือกตั้งที่ส่งเสริมให้ประชาชนสนใจออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง เข้ากับบริบทหรือวิถีชีวิตของไทยโดยไม่ขัดกับหลักสากล

เพื่อเป็นการทำให้หลักคิดข้างต้นมีความเป็นไปได้ จึงกำหนดให้มีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตโดยใช้ระบบคะแนนนำเสียงข้างมาก และนำระบบสัดส่วนมาใช้ในการคำนวณแบ่งสัดส่วนให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ โดยใช้บัตรเลือกตั้งแบบแบ่งเขตใบเดียว และให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตได้เขตละ ๑ คน โดยให้นำคะแนนของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตของทุกคนมารวมเป็นคะแนนของพรรค และนำคะแนนของพรรคมารวมเป็นคะแนนของทุกพรรคทั้งประเทศ จากนั้นให้หาค่าเฉลี่ยคะแนนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคควรจะได้ต่อ ๑ คน คือ นำคะแนนของทุกพรรคที่ได้รับเลือกตั้งทั้งประเทศหารด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด (๕๐๐ คน) จากนั้นให้นำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปหารจำนวนคะแนนที่แต่ละพรรคได้ เพื่อให้ได้มาซึ่งจำนวนที่แต่ละพรรคจะพึงมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ โดยให้เอกสิทธิแก่ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตทุกคนต้องได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยหากพรรคใดได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเป็นจำนวนเท่าใดให้นำจำนวนดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคจะพึงมี หากได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ครบตามจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคจะพึงมีเท่าใด ให้จัดสรรเพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อให้เท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่พรรคจะพึงมี และหากเกิดกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตมีจำนวนเกินจำนวนทั้งหมดที่แต่ละพรรคจะพึงมี และหากเกิดกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตมีจำนวนเกินจำนวนทั้งหมดที่แต่ละพรรคจะพึงมีได้ ให้พรรคนั้นได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่ากับจำนวนที่ได้จริง ซึ่งรวมถึงจำนวนที่เกินมาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละพรรคจะพึงมีด้วย ซึ่งจะมีความเป็นธรรมแก่ทุกพรรคที่จะได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามสัดส่วนของคะแนนที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงให้ จึงมีผู้เรียกระบบการเลือกตั้งนี้ว่า “แบบจัดสรรปันส่วนผสม” ระบบการเลือกตั้งซึ่งใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียวนี้นี้ จะทำให้ประชาชนเกิดความสนใจที่จะมาใช้สิทธิเลือกตั้งมากขึ้น เนื่องจากประชาชนสามารถใช้สิทธิได้ง่าย ไม่มีความซับซ้อน และจะรู้สึกว่าการลงคะแนนทุกคะแนนมีความหมาย (คะแนนของตนจะไม่เสียเปล่า) โดยผลการเลือกตั้งจะเป็นการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต และจะมีผลต่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อด้วย

๒.๒.๒ ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งจะต้องได้คะแนนเสียงมากกว่าคะแนนเสียงของประชาชนที่ไม่ประสงค์เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่มากกว่าคะแนนเสียงที่ไม่ประสงค์เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งใหม่อีกมิได้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความไม่เห็นด้วยกับการเลือกตั้งที่ค้นหาเลือกตั้งได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

๒.๒.๓ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต้องเป็นผู้ที่พรรคการเมืองส่งสมัครรับเลือกตั้ง และจะสมัครรับเลือกตั้งเกินหนึ่งเขตมิได้ และเมื่อมีการสมัครรับเลือกตั้งแล้วผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองจะถอนการสมัครรับเลือกตั้งหรือ

เปลี่ยนแปลงผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เฉพาะกรณีผู้สมัครตายหรือขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม และเป็นกรณีที่เปลี่ยนแปลงก่อนวันปิดการรับสมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้ พรรคการเมืองใดส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแล้ว ให้มีสิทธิส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ และผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น

๒.๒.๔ การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ กำหนดให้เป็นบัญชีรายชื่อบัญชีเดียวทั้งประเทศ เนื่องจากในระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมเป็นระบบที่ต้องใช้การคำนวณคะแนนทั้งประเทศ

๒.๓ การกลั่นกรองผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชน โดยให้มีบทบาทบัญญัติว่าด้วยคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้มงวดขึ้น

รูปแบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนี้เรียกว่า “แบบจัดสรรปันส่วนผสม” อาจกล่าวได้ว่าเป็นการใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมที่ไม่แยกการคิดคะแนนระบบเสียงข้างมากออกจากระบบสัดส่วนอย่างเด็ดขาด

กฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

๑. การปกครองตำบล หมู่บ้าน

๑.๑ การจัดตั้งตำบล^{๑๗}

การจัดตั้งตำบลกำหนดให้หมู่บ้านประมาณ ๒๐ หมู่บ้านสามารถที่จัดตั้งเป็นตำบลโดยทำประกาศกระทรวงมหาดไทยแต่เนื่องจากสภาวการณ์ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนวิถีชีวิตรวมทั้งการดำเนินชีวิต ได้เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย อาศัยเหตุผลดังกล่าวคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๓๙ มีมติเห็นชอบหลักเกณฑ์การจัดตั้งหมู่บ้าน ตำบล กิ่งอำเภอ และอำเภอตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการจัดตั้งตำบลตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๕๔๗ ไม่สามารถกระทำได้อีกเนื่องจากคณะกรรมการกฤษฎีกาได้วินิจฉัยไว้ว่า เมื่อตำบลใดได้รับการจัดตั้งและมีการบริหารงานตามกฎหมายว่าด้วยสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว กระทรวงมหาดไทยจึงไม่อาจอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ในอันที่จะเปลี่ยนแปลงเขตตำบลใดๆได้อีกยังคงมีอำนาจเปลี่ยนแปลงได้เฉพาะเขตหมู่บ้านนำตำบลเท่านั้น

๑.๒ บุคลากรในการปกครองตำบล

การจัดระเบียบการปกครองตำบลจะมีกำนันเป็นผู้ปกครองหรือนายตำบล โดยมีผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และคณะกรรมการตำบล เป็นผู้ช่วยมีอำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรที่อยู่ในตำบลนั้น

๑.๓ การจัดตั้งหมู่บ้าน

^{๑๗} พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๕๕๗, มาตรา ๓๐.

การจะจัดตั้งหมู่บ้านจะมีขึ้นเมื่อประชาชนมีการตั้งถิ่นฐานและที่อยู่อาศัยเป็นบ้านและได้มาอยู่รวมกันแล้วก็อาจจะจัดให้มีการตั้งเป็นหมู่บ้านได้ โดยในการจัดตั้งหมู่บ้านนั้นสามารถแบ่งได้ออกเป็น ๑ แนวทาง คือ

แนวทางที่ ๑ กรณีมีคนมากแต่มีจำนวนบ้านน้อยก็ให้ถือเอาจำนวนคนเป็นสำคัญคือต้องมีประชาชนประมาณ ๒๐๐ คน จึงจัดตั้งเป็นหมู่บ้านได้

แนวทางที่ ๒ กรณีบ้านเรือนอยู่ห่างไกลกันถึงแม้จำนวนราษฎรมีน้อย ถ้ามีจำนวนบ้านไม่ต่ำกว่า ๕ บ้านแล้วก็สามารถจัดตั้งเป็นหมู่บ้านได้

๑.๔ บุคลากรในการปกครองหมู่บ้าน

การจัดระเบียบการปกครองในหมู่บ้านหนึ่งให้มีผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งและมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หมู่บ้านละสองคน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ และคณะกรรมการหมู่บ้าน ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ในการปกครองบรรดาราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน

๑.๔.๑ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ผู้ที่ได้รับเลือกผู้ใหญ่บ้าน จะต้องมีความสมบูรณ์และไม่อยู่ในลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้^{๑๘} (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด (๒) อายุไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปีบริบูรณ์ ในวันรับเลือกตั้ง (๓) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า ๒ ปี จนถึงวันเลือก และเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน (๔) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ (๕) ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช (๖) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ วิกลจริต จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือติดยาเสพติดให้โทษ หรือเป็นโรคตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา (๗) ไม่เป็นสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือของรัฐวิสาหกิจ หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือลูกจ้างของเอกชนซึ่งมีหน้าที่ทำงานประจำ (๘) ไม่เป็นผู้มีอิทธิพลหรือเสียชื่อในทางพาลหรือทางทุจริต หรือเสื่อมเสียในทางศีลธรรม (๙) ไม่เป็นผู้เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะทุจริตต่อหน้าที่ และยังไม่พ้นกำหนดเวลา ๑๐ ปี นับแต่วันถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก (๑๐) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และยังไม่พ้นกำหนดเวลา ๑๐ ปี นับแต่วันพ้นโทษ (๑๑) ไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยศุลกากร กฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน ในฐานความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิดที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้ได้ กฎหมายว่าด้วยที่ดิน ในฐานความผิดเกี่ยวกับสาธารณประโยชน์ กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง และกฎหมายว่าด้วยการพนัน ในฐานความผิดเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก (๑๒) ไม่เป็นผู้เคยถูก

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน. มาตรา ๑๒.

ให้ออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนร้องขอให้ออกจากตำแหน่ง หรือผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวนเห็นว่าบกพร่องในทางความประพฤติ หรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง และยังไม่พ้นกำหนดเวลา ๑๐ ปี นับแต่วันถูกให้ออก (๑๓) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และยังไม่พ้นกำหนดเวลา ๑๐ ปี นับแต่วันถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก (๑๔) มีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ หรือที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ เว้นแต่ในท้องที่ใดไม่อาจเลือกผู้มีพื้นความรู้ดังกล่าวได้ ผู้ว่าราชการจังหวัดโดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา ยกเว้นหรือผ่อนผันได้ (๑๕) ไม่เป็นผู้อยู่ในระหว่างเสียสิทธิ ในกรณีไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

๑.๔.๒ อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

๑.๔.๒.๑ อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สามารถจำแนกออกมาได้เป็น ๘ หมวด^{๑๙} ดังนี้

การใช้อำนาจหน้าที่ปกครองราชการ ในการปกครองระดับตำบล หมู่บ้าน นั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่ได้รับเลือกจากราษฎรให้ทำหน้าที่ปกครองดูแลทุกข์สุขราษฎร จึงเป็นบุคคลที่อยู่ในท้องที่ มีความรู้จักคุ้นเคยกับสภาพท้องที่ และทราบความต้องการทราบถึงปัญหาของท้องถิ่นเป็นอย่างดี ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา ความเดือดร้อนแก่ราษฎร และพัฒนาความเจริญให้กับท้องที่ในฐานะเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับราษฎร

การรายงานต่อทางราชการ โดยการดูแลรักษาความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่บ้าน ตลอดจนการป้องกันและระงับเหตุร้าย การรายงานเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้าน ซึ่งอาจเป็นคุณหรือโทษแก่ประชาชนให้ทางราชการทราบ เป็นหน้าที่สำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

การนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎร การนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎรหรือการประชุมอบรมชี้แจงข่าวสารแก่ราษฎรเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากเป็นการประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนได้รับทราบ ถือว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวกลางระหว่างราชการและประชาชนในการที่จะนำข่าวสารข้อมูลทางราชการไปแจ้งให้แก่ราษฎรได้รับทราบ และขณะเดียวกันก็นำความต้องการของราษฎรไปแจ้งแก่ทางราชการทราบ

การจัดทำทะเบียน การจัดทำทะเบียนในท้องที่ เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญด้านการปกครองที่จะต้องจัดทำเพื่อให้ได้ทราบเกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ที่เกิดขึ้น หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ภายในเขตปกครองอันเกี่ยวกับจำนวนประชาชน จำนวนครอบครัว จำนวนสัตว์พาหนะ และลักษณะพื้นที่ในเขตรับผิดชอบ ข้อมูลรายละเอียดดังกล่าว นอกจากจะเป็นประโยชน์แก่การปกครองและงานในหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแล้วยังจะสามารถประสานงานกับ

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน. มาตรา ๒๗ และมาตรา ๓๑.

ทางราชการ เมื่อเกิดเหตุและชี้แนะเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในท้องที่ทางราชการทราบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสำคัญในเชิงสถิติข้อมูล เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาด้านต่างๆ ของทางราชการ

กิจการสาธารณสุขประโยชน์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ดูแลสภาพความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้าน สิ่งแวดล้อมโดยรวม ไม่ว่าจะเป็นการกำจัดวัชพืชที่ปกคลุมซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ประชาชน การดูแลถนน ทางเท้าให้ได้รับความปลอดภัย และการดูแลสาธารณสุขสมบัติของแผ่นดิน โดยเฉพาะการเป็นผู้คุ้มกันและเป็นผู้ที่อาศัยในหมู่บ้านนั้นจะต้องรู้ความต้องการและปัญหาของท้องที่ได้เป็นอย่างดี

การป้องกันโรคติดต่อ การรักษาสุขภาพอนามัยของราษฎรนับเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของการรักษาความสงบเรียบร้อย เพราะสุขภาพเป็นปัจจัยหลักด้านเสถียรภาพของหมู่บ้าน สุขภาพของประชาชนจึงมีความสำคัญ

การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่จัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและต้องด้วยสุขลักษณะ ถ้าราษฎรคนใดทิ้งให้บ้านเรือนชำรุดรุงรัง หรือปล่อยให้โสโครกโสมนอาจจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ผู้อยู่ในท้องที่นั้น หรือผู้ที่อยู่ใกล้เคียงหรือผู้ที่ไปมาหรือให้เกิดอัคคีภัยหรือโรคภัย ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลปรึกษากันถ้าเห็นควรจะบังคับให้ผู้อยู่ที่นั้นแก้ไขเสียให้ดีก็บังคับได้ ถ้าผู้นั้นไม่ทำตามบังคับ ก็ให้กำนันนำความร้องเรียนต่อกรมการอำเภอ

การที่เกี่ยวกับความอาญา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมาย โดยออกปฏิบัติหน้าที่เพื่อการปราบปรามผู้กระทำความผิดทางอาญา อันเป็นผลกระทบต่อประชาชน ถึงแม้ว่าภาครัฐจะกำหนดให้มีเจ้าพนักงานตำรวจคอยดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยแล้วก็ตาม แต่กลไกในระดับพื้นที่ที่สามารถเป็นกำลังหลักในการลดการกระทำความผิดลงได้ โดยผู้ใหญ่บ้านเป็นหน่วยย่อยของการปกครองในพื้นที่ และเป็นตัวแทนของทางราชการ จึงทำให้ผู้ใหญ่บ้านเข้าใจ และเข้าถึงปัญหาภายในหมู่บ้าน รู้เห็นปัญหาอาชญากรรม ทำให้มีทำหน้าที่ทั้งป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด

๑.๔.๒.๒ อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ๆ

นอกจากอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ.๒๔๕๗ แล้วยังมีกฎหมายอื่นๆ อีกหลายฉบับที่ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเอาไว้กฎหมายต่างๆ เหล่านี้ จะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในท้องที่ตำบลหมู่บ้าน โดยจะระบุอย่างชัดเจนว่า เป็นอำนาจหน้าที่ของกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน หรือเป็นของทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้าน^{๒๐} คือ

อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกฎหมายการทะเบียนต่างๆ ได้แก่ ทะเบียนราษฎร บัตรประจำตัวประชาชน ทะเบียนครอบครัว ทะเบียนสัตว์พาหนะ ทะเบียนอาวุธปืน โดยกำนันผู้ใหญ่บ้านจะมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามที่กฎหมายกำหนด

^{๒๐} กรมการปกครอง. คู่มือการปฏิบัติงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ อสารศึกษาดินแดนหน้า, ๒๕๕๗). หน้า ๕๕-๖๖.

อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาและบำรุงสิ่งที่เป็นกิจการสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การดูแลสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์ รวมทั้งการดำเนินการตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และกิจการอาสาสมัครต่างๆ

อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบำรุงส่งเสริมอาชีพของราษฎร และรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การปฏิบัติตามประมวลกฎหมายที่ดิน การเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรผู้ยากจน การปฏิรูปที่ดิน การจัดสรรที่ดินเพื่อการเกษตร การจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ การดูแลป่าไม้ ป่าสงวน แห่งชาติ การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า การชลประทานราษฎร ตลอดจนการเก็บภาษีอากรต่างๆ ทั้งภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือน และที่ดิน ภาษีป้าย และภาษีตามประมวลรัษฎากร

อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความอาญา โดยเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การสืบสวน รวมทั้งช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือตามหมายจับ หมายค้นที่ได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติ

๑.๔.๒.๓ อำนาจหน้าที่อื่นๆ ของผู้ใหญ่บ้านที่ไม่ได้กำหนดเป็น

กฎหมาย

นอกจากอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายแล้ว กำหนดผู้ใหญ่บ้านก็ยังมีอำนาจหน้าที่อื่นๆ ที่มีได้บัญญัติเป็นกฎหมาย^{๒๑} เป็นอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับสถานะความเป็นผู้นำชุมชนตามธรรมชาติ ไม่ใช่หน้าที่ที่มีลักษณะเป็นทางการ แต่เป็นหน้าที่ที่ปฏิบัติด้วยความเคยชินและได้รับการยอมรับโดยทั่วไปจากราษฎร ได้แก่ การชำระคดีความ ในชนบทที่อยู่ห่างไกลนั้น ผู้นำชุมชนโดยเฉพาะกำนันผู้ใหญ่บ้านมักเป็นที่เคารพเชื่อถือของคนในท้องถิ่น เมื่อมีกรณีพิพาทเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นความพ่วงหรือความอาญา หรือไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ ในขั้นต้นก็มักจะนำความมาให้กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านชำระความให้แทบทุกคดีไป การไกลเกลี่ยชำระคดีความในลักษณะเช่นนี้ไม่มีกฎหมายรองรับ จึงไม่บังคับว่าคู่กรณีจะต้องปฏิบัติตาม ถ้าเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่ายก็จะเลิกแล้วกันไป แต่ถ้ายังไม่เป็นที่พอใจก็ดำเนินความต่อไปกันเองยังโรงพักและศาล ซึ่งส่วนใหญ่ชาวบ้านก็ไม่นิยมให้เรื่องไปถึงโรงพักและศาล เพราะไม่มีความสะดวกหลายอย่าง ชาวบ้านจึงมักจะประนีประนอมยอมความตามการไกลเกลี่ยและชำระความของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

นอกจากนี้ก็ยังมีความเกี่ยวข้องกับงานสังคมและพิธีกรรมต่างๆ ในชุมชน ดังเช่น การเป็นประธานหรือหัวหน้าในพิธีการ งานประเพณี งานบุญและงานสังคมต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า กำหนดผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในกฎหมายอีกมากมาย ซึ่งเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของประชาชนทุกด้าน ตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น งานสังคมสงเคราะห์ แต่งงาน หย่าร้าง งานบวช ฯลฯ จากอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านทั้งตามที่กฎหมายกำหนดและไม่ได้มีกฎหมายกำหนด จะเห็นได้ว่า ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการปกครองท้องที่เพิ่มขึ้น ทั้งในฐานะเจ้าพนักงานปกครองของรัฐประเภทหนึ่ง ที่เป็นตัวแทนของทางราชการในการ

^{๒๑} นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน. (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๖). หน้า ๑๒.

บริหารงาน มิใช่เป็นตัวแทนของกรรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยตามสายการบังคับบัญชาเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวแทนของทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่เข้าไปปฏิบัติงานในท้องที่ และอีกฐานะหนึ่งก็คือ ฐานะเป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เทวินทร์ ขอเหนี่ยวกลาง^{๒๒} ได้ศึกษาความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง กรณีศึกษาประชาชนเขตเลือกตั้งที่ ๑ กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยของประชากรและสังคมที่มีผลต่อความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งพบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพรายได้ ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยเพศชายมีความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูงกว่าเพศหญิง ประชาชนที่อายุมากมีความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูงกว่าประชาชนที่อายุน้อย ประชาชนที่สมรสแล้วมีความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูงกว่าคนโสด ประชาชนที่มีการศึกษาสูงมีความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูงกว่าประชาชนที่มีการศึกษาน้อย ส่วนประชาชนที่มีรายได้สูงมีความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูงกว่าคนที่รายได้ต่ำ ประชาชนที่รับรู้ข่าวสารทางการเมืองมากมีความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูงกว่าคนที่รับรู้ข่าวสารทางการเมืองน้อย และประชาชนที่เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากมีความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูงกว่าคนที่เคยมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย

สรุปได้ว่าคุณลักษณะทางด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพรายได้ ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองของประชาชนมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยประชาชนที่มีการศึกษาสูงมีความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูงกว่าประชาชนที่มีการศึกษาน้อย ส่วนประชาชนที่มีรายได้สูงมีความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูงกว่าคนที่รายได้ต่ำ ประชาชนที่รับรู้ข่าวสารทางการเมืองมากมีความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูงกว่าคนที่รับรู้ข่าวสารทางการเมืองน้อย และประชาชนที่เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากมีความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูงกว่าคนที่เคยมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย

วีระเดช สมวรรณ^{๒๓} ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าสู่ตำแหน่ง บทบาทและความสำคัญของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนคุณสมบัติที่เหมาะสมในฐานะผู้นำยุคโลกาภิวัตน์ ผลการศึกษาพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่เข้าสู่ตำแหน่งโดยการเลือกของประชาชน และประชาชนผู้เลือกเห็นว่าผู้นำที่ตนเลือกเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถสูง มีความจริงใจและมีความซื่อสัตย์ สามารถช่วยเหลือประชาชนและเป็นที่ยอมรับของประชาชนได้ นอกจากนี้บทบาทหน้าที่ที่พึงมีคือการที่กำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้องมีความรู้ความเข้าใจบทบาท อำนาจหน้าที่ โดยปฏิบัติหน้าที่เป็นผลดีแก่

^{๒๒} เทวินทร์ ขอเหนี่ยวกลาง. “ความตั้งใจไปเลือกตั้ง : กรณีศึกษาประชาชนเขตเลือกตั้งที่ ๑”. (วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘, บทคัดย่อ).

^{๒๓} วีระเดช สมวรรณ. “ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในยุคโลกาภิวัตน์”. (วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๙, บทคัดย่อ).

ประชาชน ทั้งมีความสัมพันธ์กับราชการและนักการเมือง โดยในปัจจุบัน ปัจจัยที่ทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปฏิบัติหน้าที่สำเร็จคือ การเป็นผู้มีความจริงใจช่วยเหลือประชาชน ส่วนในอนาคตปัจจัยที่ทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปฏิบัติหน้าที่สำเร็จได้แก่การเป็นผู้มีความรู้ความสามารถสูง

วีระชัย กระจ่างทอง^{๒๔} ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับราษฎรในท้องที่ในเชิงธุรกิจพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความสัมพันธ์กับประชาชนในตำบลหมู่บ้านที่ตนรับผิดชอบอยู่ อย่างแนบแน่นและใกล้ชิด การที่ประชาชนส่วนมากมีความรู้สึก ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวแทนของตน จึงทำให้เห็นความสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในระดับสูง อีกทั้งยังมองว่าสามารถให้ความช่วยเหลือหรือพึ่งพาแก่ตนเองและชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเมื่อมีเรื่องเดือดร้อน ทั้งในเรื่องการเป็นผู้นำในการพัฒนาหมู่บ้าน การขอความช่วยเหลือจากนักการเมืองเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน การช่วยเหลือประชาชนในการติดต่อกับทางราชการ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน การไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท

ชาญ คำวรรณ^{๒๕} ศึกษาถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนภายหลังปี พ.ศ.๒๕๓๗ ผลการศึกษาพบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านจะมีบทบาทในฐานะผู้นำในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นผู้ปฏิบัติงานในชุมชน สามารถให้การสนับสนุนและประสานงานกับเจ้าหน้าที่รัฐได้ และบทบาทในฐานะผู้บริหารตำบลหมู่บ้าน โดยได้ข้อค้นพบว่าถึงแม้จะมีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้น แต่การทำงานของทั้งสองหน่วยงานก็ไม่เกิดการซ้ำซ้อนกัน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่ด้านการพัฒนาท้องที่ทั้งหมด ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ซึ่งไม่ได้กำหนดหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ในขณะที่พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ มาตรา๒๗ บัญญัติไว้ อย่างชัดเจนว่ากำนันผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยในเขตท้องที่ของตน

ธนิกานูญ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา^{๒๖} ได้ศึกษาปัญหากระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ พบว่า ระบบการเลือกตั้งแบบผสมระหว่างระบบการเลือกตั้งเสียงข้างมากสัมพันธ์และระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน ซึ่งระบบการเลือกตั้งดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการเลือกตั้งได้ เนื่องจากเป็นระบบ

^{๒๔} วีระชัย กระจ่างทอง. “บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเชิงธุรกิจการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีการซื้อขายที่ดินในตำบลล่อนกลาง กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่”. (การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ การเมือง, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๙, บทคัดย่อ).

^{๒๕} ชาญ คำวรรณ. “บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนภายหลังปี พ.ศ. ๒๕๓๗”. (การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖, บทคัดย่อ).

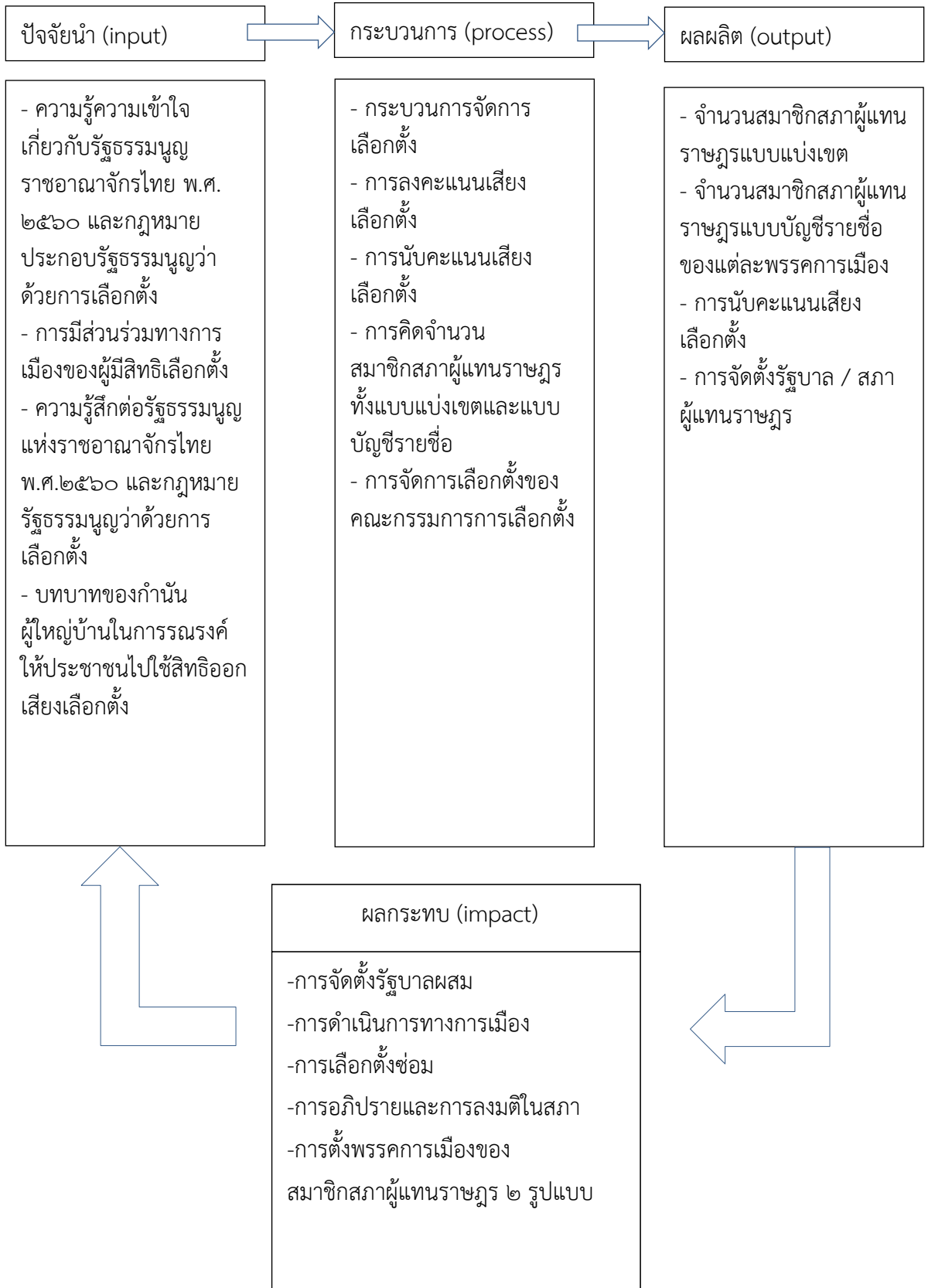
^{๒๖} ธนิกานูญ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. “ปัญหากระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐”. (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒, บทคัดย่อ).

เลือกตั้งที่ไม่อาจตอบสนองเจตนารมณ์ของประชาชนได้ จึงควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทยได้เป็นระบบเลือกตั้งที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์พื้นฐานของการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเลือกตั้ง เพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นตัวแทนของประชาชน กลุ่มต่างๆ ในสังคมได้อย่างทั่วถึงและตอบสนองเจตนารมณ์ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้อย่างแท้จริง

วัชรพงษ์ หนูชัย^{๒๗} การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่เทศบาลเมืองต้นเปา กับประธานชุมชนในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้ พบว่า ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทที่แตกต่างกับประธานชุมชน โดยในด้านอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่มีกฎหมายตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ ให้อำนาจในด้านการปกครองและอำนาจในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยไว้ ทำให้เป็นเจ้าของพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่มีอำนาจในการจับกุมและปราบปราม ต่างจากประธานชุมชนที่อ้างอิงระเบียบเทศบาลเมืองแม่โจ้ ว่าด้วยชุมชนและคณะกรรมการชุมชนเทศบาลแม่โจ้ พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่ให้ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการชุมชนด้านต่างๆ ทั้งด้านปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการสวัสดิการและสังคม ด้านสาธารณสุข ด้านการพัฒนา และด้านการศึกษา ทั้งนี้ความแตกต่างด้านสายการบังคับบัญชาของผู้ใหญ่บ้านที่แตกต่างกันย่อมส่งผลให้การปฏิบัติงานต่างๆ ที่แตกต่างกันโดยรูปแบบผู้ใหญ่บ้านได้รับการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารจากนายอำเภอ ซึ่งเป็นผู้ได้รับนโยบายจากรัฐบาลมาปฏิบัติในพื้นที่โดยตรง แตกต่างจากประธานชุมชนที่ได้รับการประสานข้อมูลจากนายกเทศมนตรี และการเป็นแหล่งข่าวของทางราชการ ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ที่จะต้องรายงานสถานการณ์เหตุการณ์ต่างๆ ให้ นายอำเภอทราบ ตลอดจนบทบาทการเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานโดยผู้ใหญ่บ้านสามารถเป็นเจ้าของพนักงานด้วยตนเอง มีหน้าที่ให้การอำนวยความสะดวกแก่ข้าราชการที่จะปฏิบัติงานในพื้นที่ ต่างจากประธานชุมชนมีเพียงบทบาทในการร้องขอต่อเจ้าพนักงานตำรวจให้ดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชนเท่านั้น โดยสรุปแล้วบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเน้นใช้อำนาจในการปกครอง ดูแลช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ การเป็นเจ้าของพนักงานตามกฎหมาย และใช้อำนาจดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้านเป็นหลัก ต่างจากประธานชุมชนที่เน้นด้านการพัฒนาชุมชน ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของนายกเทศมนตรีเมืองแม่โจ้ ในการรับเรื่องราวต่างๆ หรือความต้องการในด้านของการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ตลอดจนการสร้างสวัสดิการทางสังคมให้กับชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากทิศทางและแนวคิดการกระจายอำนาจเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบการปกครองประเทศให้เปลี่ยนแปลงไปจากบทบาทของการปกครองควบคุม เป็นการให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางของหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในระดับพื้นที่ได้ตรงตามความต้องการมากขึ้น

^{๒๗} วัชรพงษ์ หนูชัย. “บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่เทศบาลเมืองต้นเปา กับประธานชุมชนในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้”. (การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๘, บทคัดย่อ).

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยรูปแบบวิธีการเลือกตั้ง รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง และบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในทวีปหรือบุคคลที่มีทั้งสองบทบาทในเวลาเดียวกัน คือ ๑) เป็นตัวแทนของรัฐที่จะต้องเป็นกลไกระดับล่างสุด ในการนำนโยบายของรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติหรือการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในระดับตำบล หมู่บ้าน ได้อย่างทั่วถึง ๒) ในอีกบทบาทและฐานะหนึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็เป็นตัวแทนที่ประชาชนในหมู่บ้าน เลือกขึ้นมาให้ทำหน้าที่ผ่านคุณสมบัติ วิธีการเลือกในรูปแบบวิธีการที่เหมือนกับการเลือกตั้งระดับประเทศ อาทิ มีการรับสมัคร มีการลงคะแนนแบบลับ โดยให้บัตรลงคะแนน มีการจัดคูหา และกำหนดเวลาชัดเจน มีกฎระเบียบในการนับคะแนน และการตัดสินด้วยเสียงข้างมาก จากผู้มีสิทธิ ที่มาใช้สิทธิเป็นต้น

นั่นหมายความว่า การศึกษา วิจัย ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย “เรื่องแนวทางการพัฒนารูปแบบและวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐” จะสามารถสะท้อนปัญหาและความต้องการ รูปแบบวิธีการเลือกตั้ง ซึ่งสะท้อนความเป็นตัวแทนประชาชนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นองค์กรที่สำคัญยิ่งต่อการบริหารประเทศ ตั้งแต่การจัดตั้งรัฐบาล กระบวนการนิติบัญญัติและการตรวจสอบควบคุมฝ่ายบริหารอันจะนำไปสู่การคงไว้หรือการเสนอให้มีการแก้ไขปรับปรุง บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญต่อไป

บทที่ ๓

บทบาท อำนาจหน้าที่ และทัศนคติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

ความนำ

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการแก้ไขปรับปรุงการจัดระเบียบการปกครองของราชอาณาจักรไทยครั้งสำคัญ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองระดับหมู่บ้านและตำบลนั้น ได้มีการทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนันขึ้นปกครองหมู่บ้านและตำบล โดยเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑ หรือตรงกับปี พุทธศักราช ๒๔๓๕ หลวงเทศาภิบาล (เส็ง วิริยศิริ) ได้สนองพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ดำเนินการเลือกผู้ใหญ่บ้านและกำนันขึ้นอย่างเป็นทางการครั้งแรกที่ตำบลบางปะอิน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครหรืออยุธยา ในวันนั้น ชาวบางปะอินนอกจากจะได้เลือกผู้ใหญ่บ้านแล้ว ผู้ใหญ่บ้านเหล่านั้นได้เลือกผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งเป็นหัวหน้าตำบล เรียกว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านท่านนั้นคือ หลวงภณ ต่อมาก็คือ พระยารัตนกุลอดุลยภักดี กำนันคนแรกของประเทศ เมื่อปรากฏว่าโครงการทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนี้ประสบผลสำเร็จด้วยดี จึงได้วางรูปแบบการปกครองระดับหมู่บ้านตำบลเรียกว่า “การปกครองท้องที่” เป็นส่วนหนึ่งในการปกครองประเทศ หลังจากที่ได้ประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ เป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐^๑ มาเป็นเวลาประมาณ ๑๓ ปี พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ จึงได้ทรงประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช ๒๔๕๗ แทนมาจนทุกวันนี้

จากความเป็นมาดังกล่าว กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงมีบทบาทที่สำคัญ ๓ ประการ คือ ประการแรกเป็นตัวแทนของอำนาจรัฐในพื้นที่ ประการต่อมาตัวแทนของประชาชนที่นำปัญหาความต้องการไปสู่ภาครัฐ ประการสุดท้ายเป็นผู้นำของประชาชนในพื้นที่หรือกล่าวอีกนัยว่าเป็นผู้นำตามธรรมชาติ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงเป็นเจ้าหน้าที่ซึ่งมีหน้าที่ตรวจตราดูแลทุกข์สุขของราษฎรตามท้องที่ต่าง ๆ ต่างพระเนตรพระกรรณ สร้างความเป็นธรรมสงบสุขในบ้านเมือง โดยเป็นตัวแทนอำนาจรัฐในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน กล่าวโดยสรุปกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นตัวแทนของรัฐบาล รวมทั้งกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ ตลอดจนหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานต่างๆในพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล เป็นตัวแทนของราษฎรในพื้นที่ ดังนั้น การสะท้อนจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อหาแนวทางการพัฒนา

^๑ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. ๑๑๖.

รูปแบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงมีความเหมาะสม เพราะเป็นการกล่าวถึงในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐและในฐานะประชาชน ไปในขณะเดียวกัน โดยจะกล่าวรายละเอียดต่อไป

บทบาทอำนาจหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายที่ส่งเสริมและสนับสนุนการเลือกตั้ง

ดังที่กล่าวไปแล้วในบทที่ ๒ ว่าอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สามารถจำแนกออกมาได้เป็น 8 หมวด โดยในบทนี้ จะกล่าวถึงอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับการสนับสนุนส่งเสริมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร^๒ ดังนี้

๑. การรักษาความสงบเรียบร้อย

การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้านนั้นเป็นการกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๑๖) เพราะกฎหมายกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย จึงมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดทางอาญาได้ แต่อำนาจและหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านนี้มีจำกัดอยู่เฉพาะในหมู่บ้านของตนเท่านั้น หรือเป็นแหล่งข่าวของทางราชการ เมื่อมีเหตุการณ์ใดๆ อันมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น โจรผู้ร้ายชุกชุม กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องแจ้งให้อำเภอทราบโดยด่วนที่สุด นอกจากนี้แล้วจะต้องคอยสอดส่องดูแลความเคลื่อนไหวต่างๆ ในท้องที่อันเป็นความผิดกฎหมายหรือเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงในลักษณะต่างๆ ด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๑๕/๒๔๖๖ จำเลยค่าผู้ใหญ่บ้านว่า “อ้ายเอียดแม่” จำเลยมีความผิดฐานดูหมิ่นเจ้าพนักงาน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๑๕/๒๔๗๑ จำเลยค่าผู้ใหญ่บ้านว่า “อ้ายเอียดแม่” จำเลยมีความผิดฐานดูหมิ่นเจ้าพนักงาน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๑๕/๒๔๗๖ กล่าวคำหยาบเข้าผู้ใหญ่บ้านผู้กระทำการตามหน้าที่ว่า “ผู้ใหญ่บ้านหมาๆเอียดแม่” ดังนี้ ท่านว่าแม้จะกล่าวลับหลังก็ดี ต้องมีความผิดฐานหมิ่นประมาทเจ้าพนักงานตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๑๒๖ (ดูประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๖)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๗/๒๔๘๑ ก. หลบซ่อนอยู่ในบ้านของ ข. ต่อมาผู้ใหญ่บ้านได้รับคำสั่งจากกำนันให้ไปตรวจค้นหาตัว ก. ที่บ้าน ข. ผู้ใหญ่บ้านจึงไปตรวจหาตัว ก. ที่บ้าน ข. ข. แจ้งต่อผู้ใหญ่บ้านว่า ก. ไม่ได้อยู่ที่บ้านตน ข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ใหญ่บ้านไปตรวจค้นบ้าน ข. โดยไม่มีหมาย ไม่มีอำนาจค้น ถึง ข. จะแจ้งความเท็จก็ไม่ถือว่าแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน เพราะเจ้าพนักงานนั้นไม่ได้กระทำตามหน้าที่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๘๗/๒๔๘๗ คำว่าเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รักษาผู้ถูกทำร้ายตามกฎหมายลักษณะอาญานั้น หมายถึงเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รักษาตัวผู้ถูกกระทำโดยตรง ไม่กิน

^๒ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ มาตรา ๒๗.

ความถึงผู้ใหญ่บ้านเพราะผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าพนักงานปกครองท้องที่รักษาความสงบเรียบร้อยของ
ราษฎร มิใช่ปกครองรักษาบุคคลใด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๘๙/๒๕๐๒ วินิจฉัยว่ากำนันสั่งให้ผู้ใหญ่บ้านจับคนไปส่ง
อำเภอในข้อหากระทำความผิดทางอาญาโดยไม่มีหมายจับ เมื่อผู้ใหญ่บ้านกระทำตามคำสั่งของกำนัน
จึงมีความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๑๐ อย่างไรก็ตามผู้ใหญ่บ้าน
เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในกรณีความผิดซึ่งหน้า เมื่อพบบุคคลใดกำลังพยายามกระทำ
ความผิด เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดมาแล้วและจะหลบหนีหรือเมื่อมีผู้ร้อง
ขอให้จับโดยแจ้งว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดและแจ้งด้วยว่าได้ร้องทุกข์ไว้แล้ว ในกรณีหนึ่งกรณีใด
ดังกล่าวมาผู้ใหญ่บ้านย่อมมีอำนาจจับกุมได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา มาตรา ๗๘ (๑) (๒) (๓) (๔)

การใช้อำนาจหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สามารถ
นำมาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสนับสนุนการเลือกตั้งได้ เช่น การเฝ้าระวังป้องกันมิให้มี การกระทำ
ผิดในช่วงระหว่างการเลือกตั้ง การตรวจตรา สืบสวน หาผู้กระทำความผิดอาญาตามกฎหมายที่
เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชนผู้สิทธิ
เลือกตั้งว่า การเลือกตั้งจะเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

๒. การสร้างความสมานฉันท์ความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันความแตกแยกของประชาชนในสังคมเพราะการ
เลือกตั้งเริ่มมีมากขึ้น จนถึงระดับครัวเรือนเลยก็ว่าได้ ไม่ว่าจะเป็นเพราะชอบพรรคต่างกัน ชอบบุคคล
ผู้สมัครต่างกัน ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำของประชาชนในหมู่บ้านจึงจำเป็นต้องเป็นผู้สร้างความรัก
ความสามัคคีในหมู่บ้าน ซึ่งวิธีการดำเนินการดังกล่าวอาจเป็นไปในลักษณะต่างๆ เป็นต้นว่าการจัด
กิจกรรมร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการปลูกต้นไม้ จัดกิจกรรมทางศาสนา การจัดกิจกรรมงานประเพณี
ต่างๆ จัดกิจกรรมหรือส่งเสริมทางคุณธรรมจริยธรรม

๓. สร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่อบรมหรือชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจใน
ข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ ในการนี้ สามารถเรียกราษฎรมาประชุม
ได้ตามสมควร ในขณะที่เดียวกันต้องกระทำกระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการ
ได้แนะนำ กล่าวคือ เป็นการทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นหัวหน้าประชาชนในหมู่บ้านที่จะต้องคอยดูแล
ตักเตือนประชาชนให้ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของกฎหมายหรือคุณธรรมศีลธรรม

๔. การบริการและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

การบริการในปัจจุบันการบริการถือได้ว่าเป็นภารกิจที่สำคัญของหน่วยงานราชการ
ทุกหน่วย ดังนั้น การบริการจึงเป็นหน้าที่หลักของผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะการ
ปกครองท้องที่ โดยกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ประสานและอำนวยความสะดวกแก่ราษฎร
ในหมู่บ้านในการติดต่อขอรับบริการกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์การปกครองส่วน
ท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงผู้รับผิดชอบการจัดการในทุกระดับ

บทบาทอำนาจหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเลือกตั้ง

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในรับมอบหมายจากหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดการเลือกตั้ง ดังนี้

๑. จัดเตรียมความพร้อมด้านสถานที่เลือกตั้ง^๓

ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง สิ่งสำคัญในการเลือกตั้งอีกประการที่สำคัญ ได้แก่ สถานที่ต่างๆ ทั้งสถานที่ที่ใช้ดำเนินการเลือกตั้ง การหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง

โดยที่การปิดประกาศหาเสียงของผู้สมัครสามารถปิดประกาศได้ตามสถานที่ที่เจ้าหน้าที่กำหนด^๔ และกรณีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นหัวหน้ารับผิดชอบในหมู่บ้าน ก็ต้องเป็นผู้รับแจ้งความประสงค์ของผู้สมัคร ซึ่งจะต้องกระทำให้ผู้สมัครทุกคนอย่างพอเพียงและเท่าเทียมกัน^๕

สำหรับสถานที่เลือกตั้ง ซึ่งกำหนดให้หมู่บ้านหน่วยเลือกตั้งโดยหลัก^๖ ในทางปฏิบัติจริงของหมู่บ้าน จะใช้ศาลาประชาคมประจำหมู่บ้าน หรือศาลากลางบ้าน เพราะถือว่าเป็นสถานที่กลางของหมู่บ้านที่ประชาชนในหมู่บ้านใช้ทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งรับผิดชอบในการบริหารราชการระดับหมู่บ้านก็ต้องเตรียมความพร้อมให้ใช้งานได้อยู่เสมอ เช่น ความสะอาด ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำ ห้องน้ำ เพื่อรองรับการมาใช้สิทธิลงคะแนนของประชาชนอันเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน และเพื่อให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

๒. การรักษาความสงบเรียบร้อยและรายงานเหตุการณ์^๗

กระทรวงมหาดไทยได้มอบหมายให้อำเภอบุรณการทุกภาคส่วนในพื้นที่ ซึ่งรวมถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอสนับสนุนการเลือกตั้งดังนี้

๒.๑ แก้ไขปัญหาต่างๆที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่

^๓กระทรวงมหาดไทย. “หนังสือด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๑๐.๔/ ว ๑๖๑๕ เรื่องขอความร่วมมือในการสนับสนุนงบประมาณในการจัดสถานที่ปิดประกาศเกี่ยวกับการเลือกตั้ง”. ลงวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๒.

^๔ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำ สถานที่ปิดประกาศเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และสถานที่ติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๕.

^๕เรื่องเดียวกัน. ข้อ ๖.

^๖ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๔.

^๗กระทรวงมหาดไทย. “หนังสือด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๑๐.๔/ ว ๑๓๑๐ เรื่องจัดตั้งศูนย์ประสานงานสนับสนุนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”. ลงวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๒.๒ ติดตาม ประเมินสถานการณ์ความเสี่ยง วิเคราะห์แนวโน้ม พร้อมทั้งจัดทำ มาตรการรองรับ และติดตามการแจ้งเตือนของหน่วยงานราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒.๓ จัดเตรียมแผนเผชิญเหตุ/ซักซ้อมแผน และจัดชุดการสนับสนุนการปฏิบัติงาน ติดตามด้านการข่าว พร้อมทั้งประสานเจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่อื่น หรือหน่วยงานความ มั่นคงกรณีมีเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่

๒.๔ รายงานเหตุการณ์ทั้งวันก่อนลงคะแนน และในวันลงคะแนนตามห้วงเวลาดังนี้

๒.๔.๑ รายงานทันทีเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่ปกติ

๒.๔.๒ รายงานทันทีเมื่อเปิดการลงคะแนน

๒.๔.๓ รายงานทันทีเมื่อปิดการลงคะแนน

๒.๔.๔ รายงานเมื่อดำเนินการเลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้ว

๓. สร้างการรับรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง^๕

ในพื้นที่หมู่บ้านจะมีเครื่องมือที่สำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชน หลายประการ เช่น หอกระจายข่าว การประชุมประชาคม ช่องทางการสื่อสารทางสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดแนวทางการสร้างการรับรู้เป็นนโยบายหลัก เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง

ขั้นตอนและวิธีการเลือกตั้ง มีหลายขั้นตอนและหลากหลาย ตั้งแต่การประกาศ รายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิของตนเอง การแจ้งเหตุไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพื่อไม่ เสียสิทธิการเลือกตั้ง จึงได้มอบหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดำเนินการในพื้นที่หมู่บ้าน โดยการ ประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทราบถึงช่องทางการใช้สิทธิเลือกตั้ง การเลือกตั้งนอกเขต ตลอดจน การรับแจ้งเหตุกรณีไม่ได้ไปใช้สิทธิ

นอกจากนี้ ยังต้องประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้แก่ประชาชนถึงร่างประกาศ กำหนดหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งด้วย^๖

๔. เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งในตำบล หมู่บ้าน

๔.๑ เจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย

การรักษาความสงบเรียบร้อยในสถานที่เลือกตั้งหรือการนับคะแนน แม้จะใช้ เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นกำลังหลักก็ตาม แต่กรณีที่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่เพียงพอให้ผู้บัญชาการตำรวจ แห่งชาติหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ประสานกับอธิบดีกรมการปกครอง ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือผู้บังคับบัญชาหน่วยทหารในพื้นที่ จัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย โดยคัดเลือกจากสมาชิก

^๕สำนักทะเบียนกลาง. “หนังสือด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๐๙.๑/ ว ๒๓ เรื่องการลงทะเบียน ขอใช้สิทธิเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้ง”. ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

^๖ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑. ข้อ ๔๘.

กองอาสารักษาดินแดน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือกำลังทหารในพื้นที่^{๑๐} ซึ่งในทางปฏิบัติในพื้นที่ตำบลหมู่บ้าน จะมอบหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้าร่วมด้วยเสมอ ซึ่งเมื่อได้รับมอบแล้ว ทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ดังนี้^{๑๑}

๔.๑.๑ รักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยบริเวณที่เลือกตั้ง ที่เลือกตั้งกลาง สถานที่ นับคะแนนบัตรเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง หรือสถานที่นับคะแนนบัตรเลือกตั้ง นอกเขตเลือกตั้ง และนอกราชอาณาจักร

๔.๑.๒ สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง คณะกรรมการ ประจำที่เลือกตั้งกลาง หรือคณะกรรมการนับคะแนนบัตรเลือกตั้ง

๔.๑.๓ รักษาความปลอดภัยบัตรเลือกตั้ง หีบบัตรเลือกตั้ง เอกสาร และ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ตลอดระยะเวลาจนเสร็จสิ้นภารกิจ

๔.๒ เป็นเจ้าพนักงานประจำหน่วยเลือกตั้ง

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กำหนดให้มี “หน่วยเลือกตั้ง” ซึ่งเป็นท้องที่ที่กำหนดให้ทำการออกเสียงลงคะแนน และ “ที่เลือกตั้ง” ซึ่งสถานที่ที่กำหนดให้ทำการออกเสียงลงคะแนน และให้หมายความ รวมถึงบริเวณที่กำหนดขึ้นโดยรอบที่เลือกตั้งด้วย^{๑๒} โดยแต่ละหน่วย จะมีคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ได้หน่วยเลือกตั้งละห้าคนประกอบด้วย ประธาน กรรมการหนึ่งคน และกรรมการอีกสี่คน มีหน้าที่รายงานผลอย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับการออกเสียงลงคะแนน การนับคะแนน การประกาศ งดการออกเสียงลงคะแนน และการประกาศงดการนับคะแนน ทางแอปพลิเคชันรายงานผลอย่างไม่เป็นทางการ โดยในทางปฏิบัติอย่างน้อยในแต่ละหน่วยเลือกตั้งก็จะมีผู้ใหญ่บ้านร่วมเป็นกรรมการประจำหน่วยด้วย เพราะการกำหนดหน่วยเลือกตั้งโดยหลักแล้วจะใช้เขตหมู่บ้านเป็นสำคัญ^{๑๓}

ทัศนคติของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้ง

จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอตามกลุ่มเป้าหมาย การวิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติของประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอจึงได้แบ่งประเด็นตามวัตถุประสงค์การศึกษา ๓ ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ ๑ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๑๐} ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑. ข้อ ๓๔.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน. ข้อ ๓๖.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน. ข้อ ๔.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน ข้อ ๔๙.

ประเด็นที่ ๒ ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

ประเด็นที่ ๓ แนวทางปรับปรุง รูปแบบวิธีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

ทั้งนี้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ข้อมูลทั่วไป

ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ตามภาคต่างๆ ได้แก่ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออก ในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๖๐ คน โดยใช้คำสัมภาษณ์ตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ แนวทางการพัฒนารูปแบบและวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ ที่ผู้วิจัยต้องศึกษาสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

๑.๑ ความคิดเห็นต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้ง

ประชากรกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เห็นด้วยกับวิธีการเลือกตั้ง ส.ส.แบบแบ่งเขต (๓๕๐) และวิธีการเลือกตั้ง สส.บัญชีรายชื่อ (๑๕๐) สำหรับวิธีการเลือกตั้งในภาพรวม ไม่ว่าจะ เป็น บัตร ๑ ใบ การแบ่งเขต จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้มีสิทธิออกเสียง จำนวนบัตร การคิดคะแนนโดยการนำคะแนนของสส.แบบแบ่งเขตมาใช้เป็นฐานในการคำนวณส.ส.บัญชีรายชื่อ การหาจำนวน ส.ส.ของพรรคการเมือง ประชากรกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่า มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย และสามารถแก้ไขปัญหาสังคมไทยที่มีมาตั้งแต่อดีตและในปัจจุบันได้ อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นต่อรูปแบบการคิดผลคะแนน มีผู้เห็นด้วยเป็นส่วนน้อย ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป

๑.๒ สภาพปัญหาและอุปสรรค

ประชากรกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ เห็นว่าปัญหาอุปสรรค เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ มีที่สำคัญจำนวน ๔ ประการซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวไปแล้ว ในบทที่ ๒ จะได้อธิบายโดยละเอียดต่อไป

๒. ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การศึกษา

๒.๑ รูปแบบ วิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

๒.๑.๑ วิธีการเลือก ส.ส.แบบแบ่งเขต (๓๕๐) คน

๒.๑.๑.๑ ความคิดเห็นต่อวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขต(๓๕๐คน) โดยใช้บัตร ๑ ใบ

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ มีเห็นว่า เห็นด้วยกับวิธีการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขต(๓๕๐คน) โดยใช้บัตร ๑ ใบตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ เพราะว่า มีความเหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบัน จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“เห็นด้วยกับวิธีการเลือกตั้งกับที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้บัญญัติขึ้น”^{๑๔}

“วิธีการเลือกตั้ง ส.ส. ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มีความเหมาะสม เพราะมีทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ และสามารถแก้ไขปัญหาของชาวบ้านได้ดีกว่ารัฐธรรมนูญฉบับอื่นๆที่ผ่านมา”^{๑๕}

สาเหตุที่เห็นด้วยมีหลายประการ เช่น ก็เพราะว่า มีความคุ้นเคย และเข้าใจมาตั้งแต่การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๔๐ ควบคุมไม่ให้พรรคการเมืองมีอำนาจเกินไป เปิดโอกาสให้บุคคลเข้ามาเป็น ส.ส. ได้อย่างกว้างขวาง จะได้ปรับเปลี่ยนระบบใหม่ที่แตกต่างจากเดิม ซึ่งจะส่งผลดีต่อการนำปัญหาความต้องการของประชาชนไปร่างเป็นกฎหมายหรือควบคุมการบริหารราชการของคณะรัฐมนตรี จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“มีความคุ้นเคยและเคยเลือกตั้งมาตั้งแต่การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๔๐”^{๑๖}

“ถ้าเป็นแบบบัญชีรายชื่ออย่างเดียวไม่ดีเพราะเป็นการตอบแทนพรรคการเมือง”^{๑๗}

“เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลที่จะมาเป็น ส.ส. ได้อย่างกว้างขวาง มิใช่มาจากพรรคการเมืองเท่านั้น”^{๑๘}

“เป็นทางเลือกให้กับสังคมไทยในการผู้แทนที่หลากหลาย และสามารถดูแลประชาชนได้ดียิ่งขึ้น”^{๑๙}

จากความคิดเห็นดังกล่าว สอดคล้องผลการวิจัยของธนิกาญจน์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา^{๒๐} ที่วิจัยปัญหากระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่า ควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทยได้เป็นระบบเลือกตั้งที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์พื้นฐานของการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเลือกตั้ง เพื่อให้ได้มา ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นตัวแทนของประชาชน กลุ่มต่างๆ ในสังคมได้อย่างทั่วถึงและตอบสนองเจตนารมณ์ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ยังมีบางรายเห็นว่าประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ เห็นว่า การกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกาบัตรใบเดียวมีความเหมาะสม จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

^{๑๔} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๕

^{๑๕} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๑

^{๑๖} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๒

^{๑๗} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๗

^{๑๘} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๑

^{๑๙} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๘

^{๒๐} ธนิกาญจน์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. “ปัญหากระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐”. (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒, บทคัดย่อ).

“การกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกาบัตรใบเดียว มีความเหมาะสม”^{๒๑}

เหตุผลที่เหมาะสมก็เพราะว่า การลงคะแนนเลือกตั้งเป็นไปโดยง่าย ประชาชนไม่สับสน และน่าจะลดจำนวนบัตรเสียลงได้มาก ลดความขัดแย้ง ลดปัญหาการทุจริต รวมทั้งลดงบประมาณแผ่นดินและง่ายต่อการตรวจสอบ จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“การกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกาบัตรใบเดียว มีความเหมาะสม เพราะที่ผ่านมามีจำนวนบัตรเสียจากการลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนมาก เนื่องจากประชาชนไม่เข้าใจการลงคะแนน และบางคนลงคะแนนแบบแบ่งเขตจะลงให้อีกคนเพราะชอบเป็นการส่วนตัว และลงคะแนนแบบบัญชีให้อีกพรรคหนึ่งเพราะชื่นชอบนโยบายของพรรคนั้น”^{๒๒}

“กาบัตรใบเดียวใช้เวลาไม่มากนักในการเลือกตั้ง และไม่ว่าจะกาบัตร กี่ใบ ก็ตามก็เชื่อว่าแก้ปัญหาคือได้หรือทำอะไรก็ได้ถ้าคนจะโกง”^{๒๓}

“เห็นด้วยกับการกำหนดให้บัตรเลือกตั้งเพียงใบเดียว เพราะเชื่อว่าผู้กร่างซึ่งเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือได้ค้นคว้าและคิดมาเป็นอย่างดี”^{๒๔}

“กาบัตรใบเดียวไม่ยุ่งวาย บัตรก็จะไม่เสียด้วย และจะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ด้วยเช่นกัน”^{๒๕}

“ทำให้ประชาชนไม่สับสน ลดปัญหาการทุจริตได้”^{๒๖}

“การเลือกตั้งโดยกาบัตรใบเดียว ใช้งบประมาณอย่างจำกัด ลดค่าใช้จ่าย และง่ายต่อการตรวจสอบ”^{๒๗}

จากความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการกำหนดรูปแบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ ที่ให้ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่เหมาะสมกับประเทศไทยจะต้องประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง ระบบการเลือกตั้ง ไม่ควรซับซ้อน ประชาชนเข้าใจง่าย เพื่อเป็นการเคารพประชาชนที่ลงคะแนน จึงจะพยายามทำให้คะแนนเลือกตั้งที่ประชาชนลงให้ทุกคะแนนมีความหมาย ไม่ว่าจะลงคะแนนให้บุคคลใด คะแนนนั้นส่วนใหญ่ไม่ควรสูญเปล่า เป็นระบบการเลือกตั้งที่ส่งเสริมให้ประชาชนสนใจออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง และเข้ากับบริบทหรือวิถีชีวิตของไทยโดยไม่ขัดกับหลักสากล

แต่ก็มีบางคนไม่เห็นด้วยกับการใช้บัตรใบเดียว เพราะจะเป็นการลดรอนสิทธิและอำนาจของประชาชน จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

^{๒๑} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๓

^{๒๒} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๙

^{๒๓} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๙

^{๒๔} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๖

^{๒๕} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๕

^{๒๖} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๕

^{๒๗} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๘

“ไม่เห็นด้วยในการการบัตรใบเดียว ซึ่งเป็นการลิดรอนสิทธิและอำนาจของประชาชน”^{๒๘}

“แบบแบ่งเขตจะทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้แทนของประชาชนในพื้นที่ส่วนแบบบัญชีรายชื่อเป็นตัวแทนของทั้งประเทศและตัวแทนของพื้นที่อื่นๆด้วย”^{๒๙}

อีกเหตุผลหนึ่งที่ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย มีความเห็นว่า เห็นด้วยก็เพราะเชื่อมั่นกระบวนการของรัฐธรรมนูญ ที่ทำให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เหมาะสมซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจมีความยุ่งยากในการลงคะแนน เพราะประชาชนไม่ค่อยเข้าใจ จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“มีความเหมาะสม ทำให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะทำประโยชน์ต่อประเทศ แต่อาจยุ่งยากในการลงคะแนน เพราะชาวบ้านบางคนเข้าใจยาก”^{๓๐}

๒.๑.๒ ความคิดเห็นต่อการแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๓๕๐ เขต

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับการแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบเขตเลือกตั้ง จำนวน ๓๕๐ คน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“การกำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขต ๓๕๐ คนสามารถแก้สังคมไทยได้”^{๓๑}

ที่เห็นด้วยก็เพราะว่า การแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๓๕๐ เขต ไม่มีผลการต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมีพื้นที่รับผิดชอบที่เหมาะสม ผู้รับเลือกตั้งใกล้ชิดกับประชาชน ปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“สัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อจะเป็นอย่างไร ก็ไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะสิ่งที่ เป็นเหตุผลต่อการตัดสินใจเลือกก็คือตัวบุคคลผู้สมัครและพรรคที่ผู้สมัครสังกัด”^{๓๒}

“สัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อจะทำให้ ส.ส. แต่ละคนรับผิดชอบพื้นที่ไม่กว้างเกินไปและต่อประชากรก็ไม่มากเกินไป การแก้ไขปัญหาสังคมในอนาคตยังไม่แน่ใจ คาดการณ์ได้ยาก เพราะประเทศไทยเกิดภาวะไม่ปกติบ่อยมาก”^{๓๓}

^{๒๘} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๔

^{๒๙} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๒

^{๓๐} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๕

^{๓๑} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒

^{๓๒} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๖

^{๓๓} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๓

“สัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อตามรัฐธรรมนูญจะสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในประเทศได้”^{๓๔}

“สัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อตามรัฐธรรมนูญเหมาะสมกับนักการเมืองไทย อย่างน้อยจะปราบคนโกงได้บ้าง และจะส่งผลต่อการควบคุมให้ข้าราชการมีความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม จะทำให้เสียงของประชาชนไม่สูญหาย ไม่ตกน้ำ”^{๓๕}

นอกจากนี้ เหตุผลที่เห็นด้วยเพราะเห็นว่าสามารถแก้ไขความขัดแย้งในสังคมได้จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“การกำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อสัดส่วน ๓๕๐ คนและ ๑๕๐ คนเหมาะสม และสามารถแก้ไขความขัดแย้งที่มีอยู่ให้หมดไป”^{๓๖}

แต่ก็มีบางส่วนเห็นว่า ไม่เห็นด้วย โดยเห็นว่า สัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อควรจะเป็นจำนวน ๔๐๐ คนและ ๑๐๐ คน จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“การกำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อสัดส่วน ๓๕๐ คนและ ๑๕๐ คนไม่เหมาะสม ที่เหมาะสมควรมีสัดส่วน ๔๐๐ คนและ ๑๐๐ คน”^{๓๗}

“โดยส่วนตัวอยากให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขต ๔๐๐ คน และแบบบัญชีรายชื่อ ๑๐๐คน”^{๓๘}

สำหรับเหตุผลที่ไม่เห็นด้วยอีกประการหนึ่ง ก็เพราะว่า จำนวนแบบแบ่งเขตกับแบบบัญชีรายชื่อมีความใกล้เคียงกันเกินไป ซึ่งอาจไม่มีความเป็นธรรม จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“การกำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อสัดส่วน ๓๕๐ คนและ ๑๕๐ คนใกล้เคียงกันเกินไป และจะไม่เป็นธรรมต่อผู้ที่ได้รับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเพราะผู้สมัครแบบแบ่งเขตจะเป็นผู้หาเสียงอยู่ในพื้นที่ แต่ผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อไม่หาเสียงแต่กลับได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”^{๓๙}

๒.๑.๓ ความคิดเห็นต่อการกำหนด ๑ เขต ส.ส. ๑ คน

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับ การกำหนดให้เขตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนแบบแบ่งเขต จำนวน ๑ เขต มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ๑ คน จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

^{๓๔} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๐

^{๓๕} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๖

^{๓๖} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๙

^{๓๗} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๘

^{๓๘} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๕

^{๓๙} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๖

“การกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละ ๑ คน มีความเหมาะสม”^{๔๐}

เหตุผลที่เห็นด้วยก็เพราะว่าการกำหนด ๑ เขต ส.ส. ๑ คน นั้น การลงคะแนนเลือกตั้งเป็นไปโดยง่าย ประชาชนไม่สับสน และน่าจะลดจำนวนบัตรเสียลงได้มาก ลดความขัดแย้ง ลดปัญหาการทุจริต รวมทั้งลดงบประมาณแผ่นดินและง่ายต่อการตรวจสอบ จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“เห็นด้วยกับการกำหนดให้กำหนด ๑ เขต ส.ส. ๑ คน มีความเหมาะสมเพราะที่ผ่านมามีจำนวนบัตรเสียจากการลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนมาก”^{๔๑}

“เห็นด้วยกับการกำหนดให้มีส.ส.แบบแบ่งเขต ๑ คน ๑ เขต เพราะเชื่อว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ผ่านการพิจารณาของผู้ซึ่งเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือได้คั่นคว้าและคิดมาเป็นอย่างดี”^{๔๒}

“๑ เขต ส.ส. ๑ คนไม่ยุ่งวาย น่าจะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ดีด้วย”^{๔๓}

“ทำให้ประชาชนไม่สับสน ลดปัญหาการทุจริตได้”^{๔๔}

“การกำหนดเขตการเลือกตั้ง ๑ เขต ส.ส. ๑ คน ใช้งบประมาณอย่างจำกัด ลดค่าใช้จ่าย และง่ายต่อการตรวจสอบ”^{๔๕}

จากความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการกำหนดรูปแบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ ที่ให้ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เหมาะสมกับประเทศไทยจะต้องประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง ระบบการเลือกตั้ง ไม่ควรซับซ้อน ประชาชนเข้าใจง่าย และเข้ากับบริบทหรือวิถีชีวิตของไทยโดยไม่ขัดกับหลักสากล

๒.๑.๔ ความคิดเห็นต่อการกำหนดสิทธิเลือกตั้ง ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้ง

๑ เสียง

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอบ้านนา ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นด้วยกับการกำหนดสิทธิการเลือกตั้งของประชาชนที่กำหนดให้ ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้ง ๑ เสียง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ดังจะเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“ประชาชนหนึ่งคนมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเลือกตั้ง ๑ เสียงตามรัฐธรรมนูญมีความเหมาะสมแล้วตามหลักประชาธิปไตย”^{๔๖}

^{๔๐} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๓

^{๔๑} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๙

^{๔๒} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๖

^{๔๓} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๕

^{๔๔} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๕

^{๔๕} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๘

^{๔๖} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑

“การกำหนดให้ประชาชน ๑ คนมีสิทธิหลายเสียงนั้น การคิดคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญน่าจะยุ่งยากกว่า และไม่เป็นไปตามหลักสากล และไม่แน่ใจว่าคนเขียนรัฐธรรมนูญ ต้องการจะแก้ปัญหาอะไรของสังคมไทยกันแน่”^{๔๗}

สำหรับเหตุผลที่เห็นว่า ไม่เห็นด้วยนั้น มีหลายประการ ประกอบด้วยไม่เข้าใจต่อการใช้สิทธิว่าเป็นอย่างไร และไม่มีการประชาสัมพันธ์หรือยกตัวอย่างให้ทราบ หรือบางครั้งแล้วไม่เข้าใจ หรือเข้าใจยาก

๒.๑.๕ ความคิดเห็นต่อการคิดคะแนนผลการเลือกตั้ง ผู้สมัครเลือกตั้งแบบแบ่งเขตคะแนนมากที่สุดเป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นด้วยว่าการคิดคะแนนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ดีแล้วที่กำหนดว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนรับเลือกตั้งมากที่สุด เป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง ดังจะเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“การคิดคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญมีความเหมาะสมแล้วตามหลักประชาธิปไตย”^{๔๘}

“การคิดคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ได้คะแนนต่ำสุดชนะการเลือกตั้งไม่แน่ใจว่าคนเขียนรัฐธรรมนูญต้องการจะแก้ปัญหาอะไรของสังคมไทยกันแน่”^{๔๙}

“เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตย เสียงส่วนใหญ่ต้องได้รับการพิจารณา แต่ต้องไม่ละเลยเสียงส่วนน้อย”^{๕๐}

สำหรับเหตุผลที่เห็นว่าไม่เห็นด้วยมีหลายประการ ประกอบด้วย ไม่เข้าใจต่อการคิดคะแนนว่าเป็นอย่างไร และไม่มีการประชาสัมพันธ์หรือยกตัวอย่างให้ทราบ หรือบางครั้งแล้วไม่เข้าใจ หรือเข้าใจยาก ดังจะเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“การคิดคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นเรื่องที่เข้าใจยาก

“การคิดคะแนนการเลือกตั้งแบบเดิมมันจะเหมาะกับสังคมไทยมากกว่า”^{๕๑}

“การการคิดคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ ไม่อธิบายหรือประชาสัมพันธ์ให้ทราบอย่างชัดเจน ไม่เห็นตัวอย่างหรือนีภาพการคิดคะแนนออกว่าเป็นอย่างไร”^{๕๒}

“การคิดคะแนนเข้าใจยากมาก”^{๕๓}

^{๔๗} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๐

^{๔๘} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑

^{๔๙} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๐

^{๕๐} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๑

^{๕๑} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๙

^{๕๒} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๙

^{๕๓} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๕

แต่ก็มี ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่าการคิดคะแนนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ มีความเหมาะสม เพราะจะได้เฉลี่ยคะแนนกันไป ทำให้เสียงทุกคนมีคุณค่า และลดการทุจริตลงได้ ดังจะเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“แม้ไม่เข้าใจมากนักแต่ที่ฟังมาก็เห็นว่า การคิดคะแนนมีความเหมาะสม เพราะเอาคะแนนมาเฉลี่ยแบ่งๆกันไป”^{๕๔}

“การคิดคะแนนจะช่วยลดการทุจริตลงได้”^{๕๕}

๒.๑.๖ ความคิดเห็นต่อวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ(๑๕๐คน) โดยการนำคะแนนของ ส.ส.จากระบบแบ่งเขตมาใช้ในการคำนวณ

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย มีความเห็นว่า ไม่เห็นด้วย กับการคิดคะแนนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มีเหตุผลว่า เข้าใจยาก การคิดแบบเดิมเหมาะกับสังคมไทยมากกว่า ดังจะเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“การคิดคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นเรื่องที่เข้าใจยาก คือ ในตอนแรกนำคะแนนที่ได้หารกับจำนวนสมาชิกทั้งจำนวน ๕๐๐ คน เหมือนจะง่าย แต่การคิดหลังจากนั้น การคิดคะแนนค่อนข้างจะสับสน ตั้งแต่จำนวนที่พรรคการเมืองจะพึงมีได้ นำไปลบกับจำนวนที่ได้รับ ถ้าพรรคการเมืองได้จำนวนมากเกินไปแล้วจะไม่ได้สมาชิกแบบบัญชีรายชื่ออีก”^{๕๖}

“การคิดคะแนนการเลือกตั้งแบบเดิมมันจะเหมาะกับสังคมไทยมากกว่า”^{๕๗}

“การการคิดคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ ไม่อธิบายหรือประชาสัมพันธ์ให้ทราบอย่างชัดเจน ไม่เห็นตัวอย่างหรือนิทรรศการคิดคะแนนออกว่าเป็นอย่างไร”^{๕๘}

“การคิดคะแนนเข้าใจยากมาก”^{๕๙}

แต่ก็มีประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นด้วยกับการคิดคะแนนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ ว่ามีความเหมาะสม เพราะจะได้เฉลี่ยคะแนนกันไป ทำให้เสียงทุกคนมีคุณค่า และลดการทุจริตลงได้ ดังจะเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

^{๕๔} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๗

^{๕๕} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๘

^{๕๖} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๓๐

^{๕๗} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๙

^{๕๘} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๙

^{๕๙} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๕

“แม้ไม่เข้าใจมากนักแต่ที่ฟังมาก็เห็นว่า การคิดคะแนนมีความเหมาะสม เพราะเอาคะแนนมาเฉลี่ยแบ่งๆกันไป”^{๖๐}

“การคิดคะแนนจะช่วยลดการทุจริตลงได้”^{๖๑}

๒.๑.๗ ความคิดเห็นต่อวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ(๑๕๐คน) โดยเมื่อจะหาจำนวน ส.ส. ของพรรคการเมืองใด ก็นำคะแนนรวมทั้งประเทศที่พรรคการเมืองนั้นได้จากการเลือกตั้งในระบบแบ่งเขตมาเป็นตัวตั้ง แล้วนำตัวเลขที่ได้จากข้อ ๒.๑ ไปหาผลลัพธ์ เป็นจำนวน ส.ส.ที่พรรคการเมืองนั้นควรจะมีได้ในการเลือกตั้งครั้งนี้

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย มีความเห็นว่า ไม่เห็นด้วย กับการหาจำนวน ส.ส.ของพรรคการเมืองใด ก็นำคะแนนรวมทั้งประเทศที่พรรคการเมืองนั้นได้จากการเลือกตั้งในระบบแบ่งเขตมาเป็นตัวตั้ง แล้วนำตัวเลขที่ได้จากข้อ ๒.๑ ไปหาผลลัพธ์เป็นจำนวน ส.ส.ที่พรรคการเมืองนั้นควรจะมีได้ในการเลือกตั้งครั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มีเหตุผลว่า เข้าใจยาก การคิดแบบเดิมเหมาะกับสังคมไทยมากกว่า ดังจะเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“การคิดคะแนนการเลือกตั้งแบบเดิมมันจะเหมาะกับสังคมไทยมากกว่า”^{๖๒}

“การการคิดคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ ไม่อธิบายหรือประชาสัมพันธ์ให้ทราบอย่างชัดเจน ไม่เห็นตัวอย่างหรือนิทรรศการคิดคะแนนออกว่าเป็นอย่างไร”^{๖๓}

“การคิดคะแนนเข้าใจยากมาก”^{๖๔}

แต่ก็มี ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นด้วยกับการคิดคะแนนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ ว่ามีความเหมาะสม เพราะจะได้เฉลี่ยคะแนนกันไป ทำให้เสียงทุกคนมีคุณค่า และลดการทุจริตลงได้ ดังจะเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“แม้ไม่เข้าใจมากนักแต่ที่ฟังมาก็เห็นว่า การคิดคะแนนมีความเหมาะสม เพราะเอาคะแนนมาเฉลี่ยแบ่งๆกันไป”^{๖๕}

“การคิดคะแนนจะช่วยลดการทุจริตลงได้”^{๖๖}

๒.๑.๘ ความคิดเห็นต่อวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ(๑๕๐คน) นำจำนวน ส.ส. ที่พรรคการเมืองนั้นควรจะมีได้จากข้อ ๒.๒ มาเป็น

๖๐ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๗

๖๑ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๘

๖๒ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๙

๖๓ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๙

๖๔ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๕

๖๕ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๗

๖๖ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๘

ตัวตั้ง ลบด้วยจำนวนส.ส.แบบแบ่งเขตทั้งหมด ที่พรรคการเมืองนั้นได้มาแล้ว ผลลัพธ์คือจำนวน ส.ส.จากระบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองนั้นจะได้รับ

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย มีความเห็นว่า ไม่เห็นด้วยกับการนำจำนวน ส.ส.ที่พรรคการเมืองนั้นควรจะมีได้จากข้อ ๒.๒ มาเป็นตัวตั้ง ลบด้วยจำนวนส.ส.แบบแบ่งเขตทั้งหมด ที่พรรคการเมืองนั้นได้มาแล้ว ผลลัพธ์ คือจำนวน ส.ส.จากระบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองนั้นจะได้รับ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มีเหตุผลว่า เข้าใจยาก การคิดแบบเดิมเหมาะกับสังคมไทยมากกว่า ดังจะเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“การคิดคะแนนการเลือกตั้งแบบเดิมมันจะเหมาะกับสังคมไทยมากกว่า”^{๖๗}

“การคิดคะแนนเข้าใจยากมาก”^{๖๘}

แต่ก็มี ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นด้วยกับการนำจำนวน ส.ส.ที่พรรคการเมืองนั้นควรจะมีได้จากข้อ ๒.๒ มาเป็นตัวตั้ง ลบด้วยจำนวนส.ส.แบบแบ่งเขตทั้งหมด ที่พรรคการเมืองนั้นได้มาแล้ว ผลลัพธ์คือจำนวน ส.ส.จากระบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองนั้นจะได้รับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ว่ามีความเหมาะสม เพราะจะได้เฉลี่ยคะแนนกันไป ทำให้เสียงทุกคนมีคุณค่า และลดการทุจริตลงได้ ดังจะเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“แม้ไม่เข้าใจมากนักแต่ที่ฟังมาก็เห็นว่า การคิดคะแนนมีความเหมาะสม เพราะเอาคะแนนมาเฉลี่ยแบ่งๆกันไป”^{๖๙}

“การคิดคะแนนจะช่วยลดการทุจริตลงได้”^{๗๐}

๒.๒ สภาพปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในรูปแบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่า ปัญหาอุปสรรคที่จะส่งผลต่อการดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มีปัญหา ๔ ประการดังนี้

๒.๒.๑ สถานการณ์

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่าปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่ เป็นปัญหาที่สำคัญลำดับรองจากปัญหาการสื่อสาร การเข้าใจก็ตามแต่ ก็อยู่ในระดับกลางๆ โดยสถานการณ์ที่สำคัญคือ ความขัดแย้งทางการเมืองที่มีมาแต่อดีต แม้ในปัจจุบันความขัดแย้งจะลดลงไปมากก็ตาม แต่ไม่แน่ว่า หากเมื่อเข้าสู่การเลือกตั้งสถานการณ์

^{๖๗} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๙

^{๖๘} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๕

^{๖๙} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๗

^{๗๐} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๘

ความขัดแย้งจะกลับมาอีกหรือไม่ นอกจากนี้ ปัญหาการบังคับใช้และการเคารพกฎหมายก็เป็นสิ่งสำคัญ แม้ว่ารูปแบบการเลือกตั้งจะดีเพียงใดก็ตาม ปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“สถานการณ์ในพื้นที่ เป็นประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งที่จะเป็นปัญหาต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่งความขัดแย้งทางการเมืองที่มีมาแต่อดีต ซึ่งจะส่งผลให้การเลือกตั้งมีข้อขัดข้องได้ เช่น มีการต่อต้านการเลือกตั้ง”^{๗๑}

“การซื้อเสียงน่าจะยังคงมีอยู่ แม้วางรูปแบบมาดีก็ตาม”^{๗๒}

“รูปแบบตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ดีแน่นอน แต่มีปัญหาคือ คนไม่เอา
รูปแบบ”^{๗๓}

“ปัญหารูปแบบตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ที่ยังมีอยู่เช่นเดิมก็คือการ
ซื้อเสียงเลือกตั้ง”^{๗๔}

นอกจากนี้สถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ ก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน ซึ่งประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกลุ่มเป้าหมายเห็นว่า ฐานะทางเศรษฐกิจก็มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย ปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ เรื่องปัญหาปากท้องของประชาชน มีความสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย คือหากไม่มีความอยู่ดีกินดี หรือมีฐานะยากจนอาจทำให้ประชาชนถูกชักจูงหรือถูกซื้อสิทธิขายเสียง”^{๗๕}

๒.๒.๒ การสื่อสาร

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่าปัญหาการสื่อสารเป็นปัญหาที่สำคัญ ซึ่งเห็นเหมือนกันหมดทุกคน เพราะประชาชนในพื้นที่ ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรูปแบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ น้อยมาก ปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“การสื่อสารจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในส่วนกลางไปสู่พื้นที่จะน้อย
มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ห่างไกล”^{๗๖}

“ต้องเข้าใจว่าประชาชนในพื้นที่จะมีฐานะที่แตกต่างกัน บางบ้าน บางครอบครัวที่มีฐานะยากจนไม่มีทีวี วิทย์ เลย การติดตามหรือรับฟังข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ จะได้รับฟังจากการบอกเล่าปากต่อปาก ซึ่งบางทีอาจไม่ตรงกับความเป็นจริง”^{๗๗}

“แม้ว่าเทคโนโลยีในปัจจุบันจะก้าวหน้าและทันสมัย แต่ไม่ได้
หมายความว่าผู้ที่มีเทคโนโลยีดังกล่าวจะสนใจติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรูปแบบการเลือกตั้ง

^{๗๑} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๐

^{๗๒} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๑

^{๗๓} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๖

^{๗๔} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๗

^{๗๕} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๐

^{๗๖} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๔

^{๗๗} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๗

ตามรัฐธรรมนูญโดยตรงบางคนมีโปรแกรมไลน์เฟซบุ๊ก แต่ก็ไม่ได้สนใจติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งรัฐธรรมนูญเป็นหลัก”^{๗๘}

“ต่างคนต่างรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญมาจากทางทีวีบ้าง ทางวิทยุบ้าง แต่ก็ไม่เท่าเทียมหรือเหมือนกันหมดทุกคน”^{๗๙}

จากความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของเทวินทร์ ขอนเหนี่ยวกลาง^{๘๐} ได้ศึกษาไว้ปรากฏว่า การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมือง มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

๓.๒.๓ สถาบันในพื้นที่

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมายเห็นว่าปัญหาที่เกิดจากสถาบันในพื้นที่ เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา จะน้อยที่สุดในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือ สถาบันดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบน้อยที่สุด ปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“สถาบันต่างๆในพื้นที่ เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ไม่ได้ส่งผลกระทบหรือก่อให้เกิดปัญหาต่อการเลือกตั้งน้อยมาก”^{๘๑}

แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะก่อให้เกิดปัญหาหรือส่งผลกระทบน้อยก็ตาม แต่ประชากรกลุ่มเป้าหมายเห็นว่า สถาบันดังกล่าวควรต้องปรับปรุงบทบาทเพื่อสนับสนุนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรวมถึงการเลือกตั้งอื่นทุกระดับด้วย เพราะสถาบันดังกล่าวเป็นสถาบันที่ขัดเกลาบุคคลตั้งแต่วัยเด็กและเป็นที่พักทางใจของประชาชนมาอย่างยาวนาน ปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาเป็นสถาบันที่ผูกพันกับประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านตำบลมาอย่างยาวนาน เป็นทั้งผู้ให้ความรู้ ส่งเสริมสั่งสอนคุณธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างสรรค์สังคมที่ดี สถาบันดังกล่าวควรปรับบทบาทหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการปรับบทบาทให้สนับสนุนการเลือกตั้งทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่น ให้ความรู้สอดแทรกประชาธิปไตย การเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม ความไว้วางใจของประชาชนซึ่งกันและกัน”^{๘๒}

จากความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับความเห็นของประภาเพ็ญ สุวรรณ^{๘๓} ที่ว่าแหล่งที่ทำให้เกิดทัศนคติที่สำคัญหนึ่ง คือ สถาบัน (institutional factors) ซึ่งทัศนคติของบุคคลหลายอย่างเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากสถาบัน เช่น โรงเรียน สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา หน่วยงานต่างๆ สถาบันเหล่านี้ จะเป็นทั้งแหล่งที่มา และสิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดทัศนคติบางอย่างได้

^{๗๘} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๑

^{๗๙} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๙

^{๘๐} เทวินทร์ ขอนเหนี่ยวกลาง. “ความตั้งใจไปเลือกตั้ง : กรณีศึกษาประชาชนเขตเลือกตั้งที่ ๑”. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘, บทคัดย่อ).

^{๘๑} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑

^{๘๒} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๙

^{๘๓} ประภาเพ็ญ สุวรรณ. ๒๕๒๖. หน้า ๙๑-๙๓.

๓.๒.๔ การยอมรับ

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่าปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลต่อการจัดการเลือกตั้งมากที่สุด คือ การยอมรับของประชาชนในพื้นที่ ต่อรูปแบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“ปัญหาอุปสรรคสำคัญที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อ การเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือการยอมรับจากประชาชน หากประชาชนไม่เข้าใจ ไม่เชื่อมั่น ไม่ใส่ใจ ก็จะขาดการยอมรับ”^{๘๔}

“หากประชาชนไม่ยอมรับว่าการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ สามารถสร้างความเป็นธรรม ไม่เห็นดีเห็นงามว่าแก้ปัญหาการเลือกตั้งที่ผ่านมาได้จริง ก็จะก่อให้เกิดปัญหา การเลือกตั้งหลายประการ เช่น การไม่ไปเลือกตั้ง การต่อต้านการเลือกตั้ง จนเกิดความขัดแย้ง ขึ้นได้”^{๘๕}

“การไม่ยอมรับรูปแบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญของประชาชน น่าจะมาจากไม่เข้าใจว่า การเลือกตั้งตามร่างรัฐธรรมนูญมีข้อดีอย่างไร เป็นธรรมหรือไม่”^{๘๖}

๓.๓ แนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหา

การพัฒนาและแก้ไขปัญหากับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๓.๓.๑ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับรูปแบบการเลือกตั้งให้ประชาชนทราบ

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการเลือกตั้ง ควรดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ทราบและเข้าใจถึงรูปแบบการเลือกตั้งให้ประชาชนทราบ โดยผ่านทางสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และสื่อสารสนเทศอื่นๆ เช่น ไลน์เฟซบุ๊ก และที่สำคัญควรมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยผ่านทาง ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ถึงกำนันผู้ใหญ่บ้าน ทำความเข้าใจและอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับ ร่างรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประชุมประจำเดือนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในแต่ละอำเภอ เพื่อที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะได้ไปดำเนินการต่อในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ซึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะ ผู้ปกครองท้องถิ่นที่ดีที่จะดำเนินการให้ ปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“สิ่งสำคัญที่จะแก้ไขปัญหาคือ ความรู้ ความเข้าใจ และการยอมรับของ ประชาชน ต่อรูปแบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ คือ ต้องประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ โดยอาจจะใช้ทางโทรทัศน์ หรือวิทยุก็ได้”^{๘๗}

“การประชาสัมพันธ์รูปแบบการเลือกตั้งให้ประชาชนทราบจะช่วย ลดปัญหาความคับข้องใจ ความเคลือบแคลงใจหรือสงสัย หรือความไม่เข้าใจได้”^{๘๘}

^{๘๔} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๘

^{๘๕} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๑

^{๘๖} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๔

^{๘๗} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๖

^{๘๘} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๑

“วิธีการประชาสัมพันธ์ที่ดีที่สุดในปัจจุบัน คือ ต้องจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ ทางไลน์ หรือ เฟซบุ๊ก เพราะประชาชนส่วนใหญ่ชอบใช้และเล่นเป็นประจำอยู่แล้ว”^{๘๙}

“การอธิบายให้ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลเข้าใจต่อรูปแบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ที่มีผลดี คือ การแจ้งให้ประชาชนทราบในการประชุมหมู่บ้าน ซึ่งได้ประชุมเป็นประจำทุกเดือนอยู่แล้ว ข้อมูลที่นำมาแจ้งจะได้รับจากการแจ้งของนายอำเภอในการประชุมประจำเดือนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอ ที่ผ่านมามีโครงการตำบลละห้าล้าน ชาวบ้านมาร่วมประชุมกันหนาตามากขึ้น”^{๙๐}

“เป็นเรื่องเร่งด่วนที่หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รมรณรงค์ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา รูปแบบวิธีการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ให้ชาวบ้านได้รับรู้ รับทราบ เพื่อที่ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมรับรู้เนื้อหาที่จะได้ตัดสินใจ..”^{๙๑}

จากความเห็นดังกล่าวที่ว่า ควรมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน ทำความเข้าใจและอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประชุมประจำเดือนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในแต่ละอำเภอ เพื่อที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะได้ไปดำเนินการต่อในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน จะสอดคล้องกับผลการความเห็นของ สุพัตรา สุภาพ^{๙๒} ที่กล่าวว่า ผู้นำที่มีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ ต่อชุมชน เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของ พชณี วรภวิน^{๙๓} ในขั้นตอนการสร้างการยอมรับ (acceptance) เป็นผลจากการให้ประชาชนได้ใส่ใจ (attention) และมีความเข้าใจ (comprehension) ต่อรูปแบบการเลือกตั้ง

แต่อย่างไรก็ตาม การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่หมู่บ้าน ตำบลทราบนั้น ต้องกระทำให้เข้าใจได้ง่าย รวดเร็ว เนื่องมาจากว่า ความรู้ ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม มีความแตกต่างกัน และที่สำคัญต้องทำให้เห็นว่า เป็นเรื่องใกล้ตัวที่ต้องทำความเข้าใจ มิฉะนั้นแล้ว ประชาชนก็จะขาดความสนใจ ขาดการติดตาม ปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“การประชาสัมพันธ์ที่ดีเพื่อให้ประชาชนทราบ ต้องเข้าใจว่าความรู้ของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนจบปริญญาตรี บางคนจบ ป.๔ การที่จะให้ประชาชนทราบ ต้องทำให้เข้าใจง่าย เห็นว่า เป็นเรื่องที่ไม่ซับซ้อน”^{๙๔}

“หากจะให้เข้าใจถึงรูปแบบการเลือกตั้งต้องทำให้เห็นว่า เป็นเรื่องที่น่าสนใจเห็นจริง เป็นเรื่องที่ดี หากไม่เข้าใจ ไม่ดี ก็จะได้ดร้อนได้”^{๙๕}

^{๘๙} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๔

^{๙๐} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๑

^{๙๑} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๗

^{๙๒} สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔). หน้า ๗๔.

^{๙๓} พชณี วรภวิน. จิตวิทยาสังคม. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๑).

^{๙๔} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๒

๓.๓.๒ บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่า การประกาศให้มีการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ จะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องมากมาย สัมพันธ์ทุกภาคส่วน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังเพื่อให้สถานการณ์บ้านเมืองมีความสงบเรียบร้อย พร้อมทั้งจะพัฒนาประเทศต่อไป ดังปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ขณะเดียวกันต้องสร้างความเข้าใจและสื่อสารกับประชาชนอย่างทั่วถึงด้วย”^{๙๖}

๓.๓.๓ สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่า รูปแบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและบัญชีรายชื่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆควรร่วมมือกัน ประชาสัมพันธ์ การสร้างความรับรู้ให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีสิทธิออกเสียง ประสานงานและบูรณาการการทำงานเพื่อปฏิรูปบ้านเมืองอย่างประสานสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมมือกันในระดับพื้นที่ ดังปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“การร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานมีความจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับพื้นที่ซึ่งเรื่องนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถเข้ามามีบทบาทได้มากเพราะเป็นหน่วยหลักในการปกครองท้องที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึง และพร้อมจะเป็นผู้แทนหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานในการเชื่อมโยงการปฏิรูปบ้านเมืองกับภาคประชาชน”^{๙๗}

๓.๓.๔ ข้อเสนอแนะแนวทางอื่นๆ

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีอื่นๆ อีกหลายประการ ได้แก่ การไม่เน้นหรือให้ความสำคัญกับพรรคการเมืองหรือนักการเมืองจนเกินควร หรือขอให้เน้นคณะที่หน่วยเลือกตั้ง เพื่อความโปร่งใส ดังปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“ไม่อยากให้เน้นพรรคการเมืองมากเกินไป เพราะบางคนที่มีความรู้ความสามารถเข้าถึงประชาชน ไม่มีโอกาสสมัคร ส.ส. เลย และจะทำให้คนแบ่งพรรคกัน”^{๙๘}

“การเน้นคณะเพื่อความโปร่งใสและไม่ให้มีการทุจริตการเลือกตั้ง ควรเน้นคณะที่หน่วยเลือกตั้ง”^{๙๙}

“ไม่ควรให้นักการเมืองมีอำนาจสูงสุด เพราะจะทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในตำแหน่งมากขึ้นได้”^{๑๐๐}

^{๙๕} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๗

^{๙๖} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๗

^{๙๗} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๙

^{๙๘} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๒

^{๙๙} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๙

^{๑๐๐} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๖

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย บางคนยังเห็นว่าเมื่อรัฐธรรมนูญใช้บังคับแล้ว ต้องออกกฎหมายมาใช้บังคับและควบคุมการเลือกตั้ง โดยลงโทษผู้ที่ซื้อเสียงให้เด็ดขาด

“ออกกฎหมายบังคับใช้และลงโทษผู้ที่ซื้อสิทธิขายเสียง”^{๑๐๑}

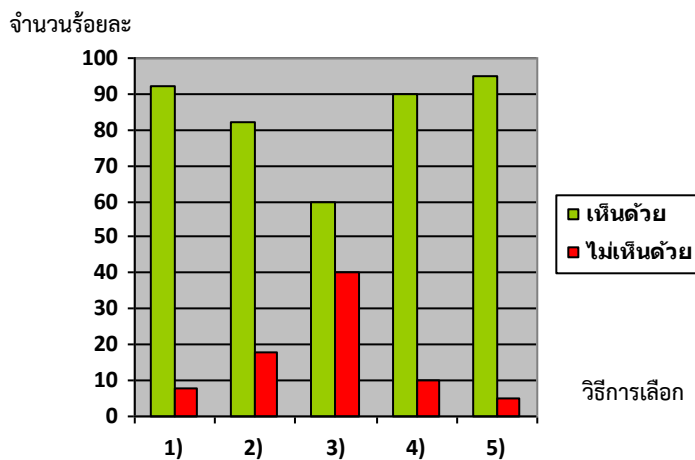
สรุป

ทัศนคติของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

ก. วิธีการเลือก ส.ส. แบบแบ่งเขต (๓๕๐ คน)

๑. บัตร ๑ ใบ เห็นด้วย ร้อยละ ๙๒ ไม่เห็นด้วย ร้อยละ ๘
๒. แบ่งเขตเลือกตั้ง ๓๕๐ เขต เห็นด้วย ร้อยละ ๘๒ ไม่เห็นด้วย ร้อยละ ๑๘
๓. ๑ เขต ส.ส. ๑ คน เห็นด้วย ร้อยละ ๖๐ ไม่เห็นด้วย ร้อยละ ๔๐
๔. ประชาชนมีสิทธิเลือกได้ ๑ เสียง เห็นด้วย ร้อยละ ๙๐ ไม่เห็นด้วย ร้อยละ ๑๐
๕. ผู้สมัครคะแนนมากที่สุดได้เป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง เห็นด้วย ร้อยละ ๙๕ ไม่เห็นด้วย ร้อยละ ๕

แผนภาพที่ ๓ - ๑ วิธีการเลือก ส.ส. แบบแบ่งเขต (๓๕๐ คน)

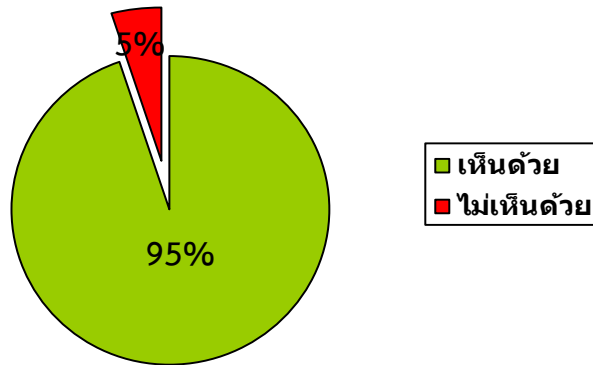
ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๓

ข. วิธีการเลือก ส.ส. บัญชีรายชื่อ (๑๕๐ คน) โดยค่าคะแนนของ ส.ส. จากระบบแบ่งเขต มาใช้เป็นฐานในการคำนวณ

๑. จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งประเทศไม่รวมบัตรเสียเป็นตัวตั้งหารด้วยจำนวน ส.ส. ทั้งหมด คือ ๕๐๐ จะได้ผลลัพธ์เป็นตัวเลขชุดหนึ่งที่อนุมานว่าเป็นค่าเฉลี่ยของจำนวนประชากรต่อ ส.ส. ๑ ที่นั่ง เห็นด้วย ร้อยละ ๙๕ ไม่เห็นด้วย ร้อยละ ๕

^{๑๐๑} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๔

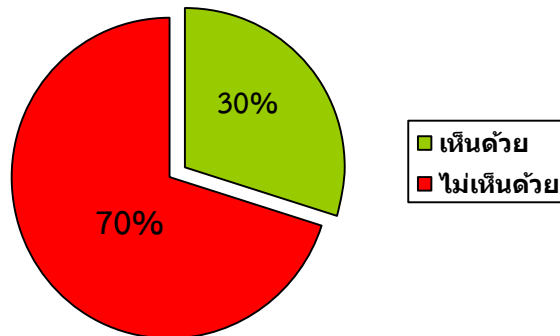
แผนภาพที่ ๓ - ๒ ๑. วิธีการเลือก ส.ส. บัญชีรายชื่อ (๑๕๐ คน)

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๓

๒. เมื่อจะหาจำนวน ส.ส. ของพรรคการเมืองใด ก็นำคะแนนรวมทั้งประเทศที่พรรคการเมืองนั้นได้จากการเลือกตั้งในระบบแบ่งเขตมาเป็นตัวตั้งแล้วนำตัวเลขที่ได้จากข้อ ๑ ไปหารผลลัพธ์จะเป็นจำนวน ส.ส. ที่พรรคการเมืองนั้นควรจะมีได้ในการเลือกตั้งครั้งนี้ เห็นด้วย ร้อยละ ๓๐ ไม่เห็นด้วย ร้อยละ ๗๐

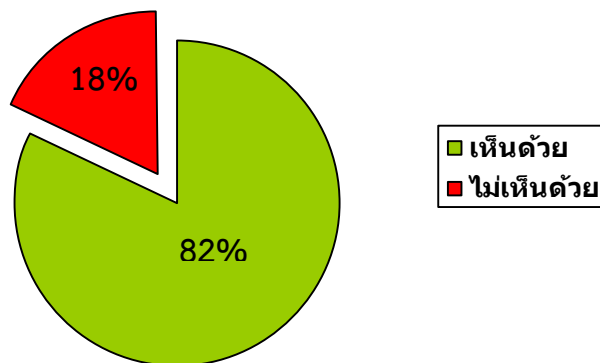
แผนภาพที่ ๓ - ๓ ๒. วิธีการเลือก ส.ส. บัญชีรายชื่อ (๑๕๐ คน)

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๓

๓. นำจำนวน ส.ส. ที่พรรคการเมืองนั้นควรจะมีได้ จากข้อ ๒ มาเป็นตัวตั้ง ลบด้วยจำนวน ส.ส. แบบแบ่งเขตทั้งหมดที่พรรคการเมืองนั้นได้มาแล้ว ผลลัพธ์ คือจำนวน ส.ส. จากระบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองนั้นจะได้รับ เห็นด้วย ร้อยละ ๘๒ ไม่เห็นด้วย ร้อยละ ๑๘

แผนภาพที่ ๓ - ๔ ๓. วิธีการเลือก ส.ส. บัญชีรายชื่อ (๑๕๐ คน)

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๓

จะเห็นได้ว่า การนำคะแนนของ ส.ส. ระบบแบ่งเขต มาใช้คำนวณ ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ ทำให้คะแนนของผู้สมัครที่ไม่ได้ชนะการเลือกตั้งยังมีความหมาย สามารถนำไปคำนวณเป็นคะแนนของพรรคได้อีกชั้นหนึ่ง หรือที่เรียกว่า “คะแนนเสียงไม่ตกน้ำ” การเพิ่มจำนวน ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อมากขึ้นทำให้บทบาทของพรรคการเมืองมีความสำคัญมากขึ้น และนโยบายระดับชาติมีพื้นที่มากขึ้นกว่าเดิม การใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียว ทำให้ประชาชนไม่สามารถเลือก ส.ส. ในระบบแบ่งเขตให้แตกต่างไปจากการเลือกพรรคการเมืองได้ และอาจทำให้การตัดสินใจเลือกผู้สมัคร ส.ส. แบบแบ่งเขตคนใดคนหนึ่งเป็นการบังคับใช้เลือกพรรคการเมืองนั้นไปด้วย ทั้งที่ประชาชนบางคนอาจไม่ได้ชื่นชอบนโยบายของพรรคการเมืองที่ ส.ส. คนนั้นสังกัด ระบบเช่นนี้ทำให้ “เจ้าพ่อท้องถิ่น” ที่มีฐานเสียงเหนียวแน่นในระดับพื้นที่เป็นตัวแปรสำคัญมาก สำหรับการเลือกตั้ง ซึ่งอาจจะสำคัญมากกว่านโยบายของพรรคการเมืองนั้นๆ ด้วย

บทที่ ๔

แนวทางการปรับปรุงรูปแบบวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

จากที่กล่าวมาแล้วในบทที่ ๒ และ บทที่ ๓ ซึ่งเป็นการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจน ข้อมูลต่างที่เกี่ยวข้องแล้ว ในบทนี้จะกล่าวถึง แนวทางการพัฒนา โดยจะเริ่มจากสภาพปัญหา แล้วนำไปสู่การพัฒนา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. สภาพปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในรูปแบบวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอตามกลุ่มเป้าหมาย การวิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับ อำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่า ปัญหาอุปสรรคที่จะส่งผลต่อการดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มีปัญหา ๔ ประการดังนี้

๑.๑ ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่า ปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่ เป็นปัญหาที่สำคัญลำดับรองจากปัญหาการสื่อสาร การเข้าใจ ก็ตามแต่ก็ อยู่ในระดับกลางๆ โดยสถานการณ์ที่สำคัญคือ ความขัดแย้งทางการเมืองที่มีมาแต่อดีต แม้ในปัจจุบัน ความขัดแย้งจะลดลงไปมากก็ตาม แต่ไม่แน่ว่า หากเมื่อเข้าสู่การเลือกตั้งสถานการณ์ความขัดแย้งจะ กลับมาอีกหรือไม่ นอกจากนี้ ปัญหาการบังคับใช้และการเคารพกฎหมายก็เป็นสิ่งสำคัญ แม้ว่ารูปแบบ การเลือกตั้งจะดีเพียงใด ก็ตาม ปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“สถานการณ์ในพื้นที่ เป็นประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งที่จะเป็นปัญหาต่อ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่งความขัดแย้งทางการเมืองที่มีมาแต่อดีต จะส่งผลให้การเลือกตั้งมีข้อขัดข้องได้ เช่น มีการต่อต้านการเลือกตั้ง”^๑

“การซื้อเสียงน่าจะยังคงมีอยู่ แม้วางรูปแบบมาดีก็ตาม”^๒

“รูปแบบตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ดีแน่นอน แต่มีปัญหาคือ คนไม่เอา

^๑ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๐

^๒ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๑

^๓ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๖

“ปัญหาในรูปแบบตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ที่ยังมีอยู่เช่นเดิมก็คือการซื้อเสียงเลือกตั้ง”^๔

นอกจากนี้สถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ ก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน ซึ่งประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกลุ่มเป้าหมายเห็นว่า ฐานะทางเศรษฐกิจก็มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย ปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ เรื่องปัญหาปากท้องของประชาชน มีความสำคัญ ที่ส่งผลกระทบต่อ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย คือหากไม่มีความอยู่ดีกินดี หรือมีฐานะยากจนอาจทำให้ประชาชนถูกชักจูงหรือถูกซื้อสิทธิขายเสียง”^๕

๑.๒ การสื่อสาร

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่า ปัญหาการสื่อสารเป็นปัญหาที่สำคัญ ซึ่งเห็นเหมือนกันหมดทุกคน เพราะประชาชนในพื้นที่ได้รับ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรูปแบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ น้อยมาก ปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“การสื่อสารจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในส่วนกลางไปสู่พื้นที่จะน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ห่างไกล”^๖

“ต้องเข้าใจว่าประชาชนในพื้นที่จะมีฐานะที่แตกต่างกัน บางบ้านบางครอบครัวที่มีฐานะยากจนไม่มีทีวี วิทยุ เลย การติดตามหรือรับฟังข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ จะได้รับฟังจากการบอกเล่าปากต่อปาก ซึ่งบางทีอาจไม่ตรงกับความเป็นจริง”^๗

“แม้ว่าเทคโนโลยีในปัจจุบันจะก้าวหน้าและทันสมัย แต่ไม่ได้หมายความว่าผู้ที่มีเทคโนโลยีดังกล่าวจะสนใจติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรูปแบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ โดยตรงบางคนมีโปรแกรมไลน์เฟซบุ๊ก แต่ก็ไม่ได้สนใจติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งรัฐธรรมนูญเป็นหลัก”^๘

“ต่างคนต่างรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญมาจากทางทีวีบ้าง ทางวิทยุบ้าง แต่ก็ไม่เท่าเทียมหรือเหมือนกันหมดทุกคน”^๙

จากความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของเทวินทร์ ขอเหนี่ยวกลาง^{๑๐} ได้ศึกษาไว้ปรากฏว่า การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมือง มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

^๔ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๗

^๕ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๐

^๖ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๔

^๗ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๗

^๘ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๑

^๙ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๙

^{๑๐} เทวินทร์ ขอเหนี่ยวกลาง. “ความตั้งใจไปเลือกตั้ง : กรณีศึกษาประชาชนเขตเลือกตั้งที่ ๑”. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘, บทคัดย่อ).

๑.๓ สถาบันในพื้นที่

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่า ปัญหาที่เกิดจากสถาบันในพื้นที่ เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา จะน้อยที่สุดในการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือ สถาบันดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบน้อยที่สุด ปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“สถาบันต่างๆในพื้นที่ เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อหรือก่อให้เกิดปัญหาต่อการเลือกตั้งน้อยมาก”^{๑๑}

แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะก่อให้เกิดปัญหาหรือส่งผลกระทบต่อเลือกตั้งก็ตาม แต่ประชากรกลุ่มเป้าหมายเห็นว่า สถาบันดังกล่าวควรต้องปรับปรุงบทบาทเพื่อสนับสนุนการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมถึงการเลือกตั้งอื่นทุกระดับด้วย เพราะสถาบันดังกล่าวเป็นสถาบันที่ขัดเกลาคะแนนตั้งแต่เด็กและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนมาอย่างยาวนาน ปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาเป็นสถาบันที่ผูกพันกับประชาชนในพื้นที่ หมู่บ้านตำบลมาอย่างยาวนาน เป็นทั้งผู้ให้ความรู้ ส่งเสริมสั่งสอนคุณธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างสรรค์สังคมที่ดี สถาบันดังกล่าวควรปรับบทบาทหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการปรับบทบาท ให้สนับสนุนการเลือกตั้งทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่น ให้ความรู้สอดแทรกประชาธิปไตย การเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม ความไว้วางใจของประชาชนซึ่งกันและกัน”^{๑๒}

จากความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับความเห็นของประภาเพ็ญ สุวรรณ^{๑๓} ที่ว่าแหล่งที่ทำให้เกิดทัศนคติที่สำคัญหนึ่ง คือ สถาบัน (institutional factors) ซึ่งทัศนคติของบุคคลหลายอย่างเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากสถาบัน เช่น โรงเรียน สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาหน่วยงานต่างๆ สถาบันเหล่านี้ จะเป็นทั้งแหล่งที่มา และสิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดทัศนคติบางอย่างได้

๑.๔ การยอมรับ

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่า ปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อจัดการเลือกตั้งมากที่สุด คือ การยอมรับของประชาชนในพื้นที่ต่อรูปแบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“ปัญหาอุปสรรคสำคัญที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือการยอมรับจากประชาชน หากประชาชนไม่เข้าใจ ไม่เชื่อมั่น ไม่ใส่ใจ ก็จะขาดการยอมรับ”^{๑๔}

“หากประชาชนไม่ยอมรับว่าการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ สามารถสร้างความเป็นธรรม ไม่เห็นดีเห็นงามว่าแก้ปัญหาการเลือกตั้งที่ผ่านมาได้จริง ก็จะก่อให้เกิดปัญหาการเลือกตั้งหลายประการ เช่น การไม่ไปเลือกตั้ง การต่อต้านการเลือกตั้ง จนเกิดความขัดแย้งขึ้นได้”^{๑๕}

^{๑๑} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑

^{๑๒} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๙

^{๑๓} ประภาเพ็ญ สุวรรณ. ๒๕๒๖. หน้า ๙๑-๙๓.

^{๑๔} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๘

“การไม่ยอมรับรูปแบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญของประชาชน น่าจะมาจากไม่เข้าใจว่า การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญมีข้อดีอย่างไร เป็นธรรมหรือไม่”^{๑๖}

๑.๕ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับรูปแบบการเลือกตั้งให้ประชาชนทราบ

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการเลือกตั้ง ควรดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ และเข้าใจถึงรูปแบบการเลือกตั้งให้ประชาชนทราบ โดยผ่านทางสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุและสื่อสารสนเทศอื่นๆ เช่น ไลน์เฟซบุ๊ก และที่สำคัญควรมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยผ่านทางผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ถึงกำนันผู้ใหญ่บ้าน ทำความเข้าใจและอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประชุมประจำเดือนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในแต่ละอำเภอ เพื่อที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะได้ไปดำเนินการต่อในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ซึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะผู้ปกครองท้องถิ่นที่จะดำเนินการให้ ปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“สิ่งสำคัญที่จะแก้ไขปัญหาคำถาม ความเข้าใจ และการยอมรับของประชาชน ต่อรูปแบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ คือ ต้องประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนทราบ โดยอาจจะใช้ทางโทรทัศน์ หรือวิทยุก็ได้”^{๑๗}

“การประชาสัมพันธ์รูปแบบการเลือกตั้งให้ประชาชนทราบจะช่วยลดปัญหาความคับข้องใจ ความเคลือบแคลงใจหรือสงสัย หรือความไม่เข้าใจได้”^{๑๘}

“วิธีการประชาสัมพันธ์ที่ดีที่สุดในปัจจุบัน คือ ต้องจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ ทางไลน์ หรือ เฟซบุ๊ก เพราะประชาชนส่วนใหญ่ชอบใช้และเล่นเป็นประจำอยู่แล้ว”^{๑๙}

“การอธิบายให้ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลเข้าใจต่อรูปแบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ที่มีผลดี คือ การแจ้งให้ประชาชนทราบในการประชุมหมู่บ้าน ซึ่งได้ประชุมเป็นประจำทุกเดือนอยู่แล้ว ข้อมูลที่นำมาแจ้งจะได้รับจากการแจ้งของนายอำเภอในการประชุมประจำเดือนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอ ที่ผ่านมามีตั้งแต่มีโครงการตำบลละห้าล้าน ชาวบ้านมาร่วมประชุมกันหนาตามากขึ้น”^{๒๐}

“เป็นเรื่องเร่งด่วนที่หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรณรงค์ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา รูปแบบวิธีการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ให้ชาวบ้านได้รับรู้รับทราบ เพื่อที่ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมรับรู้เนื้อหาที่จะได้ตัดสินใจ..”^{๒๑}

จากความเห็นดังกล่าวที่ว่า ควรมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำความเข้าใจและอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

^{๑๕} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๑

^{๑๖} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๔

^{๑๗} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๖

^{๑๘} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๑

^{๑๙} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๔

^{๒๐} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๑

^{๒๑} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๗

การประชุมประจำเดือนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในแต่ละอำเภอ เพื่อที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะได้ไปดำเนินการต่อในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน จะสอดคล้องกับผลการความเห็นของ สุพัตรา สุภาพ^{๒๒} ที่กล่าวว่า ผู้นำที่มีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ ต่อชุมชน เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของ พชนี วรภวิน^{๒๓} ในขั้นตอนการสร้างการยอมรับ (acceptance) เป็นผลมาจากการให้ประชาชน ได้ใส่ใจ (attention) และมีความเข้าใจ (comprehension) ต่อรูปแบบการเลือกตั้ง

แต่อย่างไรก็ตาม การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล ทราบนั้น ต้องกระทำให้เข้าใจได้ง่าย รวดเร็ว เนื่องมาจากว่า ความรู้ ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม มีความแตกต่างกัน และที่สำคัญต้องทำให้เห็นว่า เป็นเรื่องใกล้ตัวที่ต้องทำความเข้าใจ มิฉะนั้นแล้ว ประชาชนก็จะขาดความสนใจ ขาดการติดตาม ปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“การประชาสัมพันธ์ที่ดีเพื่อให้ประชาชนทราบ ต้องเข้าใจว่าความรู้ของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนจบปริญญาตรี บางคนจบ ป.๔ การที่จะให้ประชาชนทราบ ต้องทำให้เข้าใจง่าย เห็นว่า เป็นเรื่องที่ไม่ซับซ้อน”^{๒๔}

“หากจะให้เข้าใจถึงรูปแบบการเลือกตั้งต้องทำให้เห็นว่า เป็นเรื่องที่น่าสนใจ เห็นจริง เป็นเรื่องที่ดี หากไม่เข้าใจ ไม่ดี ก็จะต้องรื้อนได้”^{๒๕}

๑.๖ บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่า การประกาศให้มีการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ จะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องมากมาย สัมพันธ์ทุกภาคส่วน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังเพื่อให้สถานการณ์บ้านเมืองมีความสงบเรียบร้อย พร้อมทั้งจะพัฒนาประเทศต่อไป ดังปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นขณะเดียวกัน ต้องสร้างความเข้าใจและสื่อสารกับประชาชนอย่างทั่วถึงด้วย”^{๒๖}

๑.๗ สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่า รูปแบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและบัญชีรายชื่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ควรร่วมมือกัน ประชาสัมพันธ์ การสร้างความรับรู้ให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีสิทธิออกเสียง

^{๒๒} สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔).

หน้า ๗๔.

^{๒๓} พชนี วรภวิน. จิตวิทยาสังคม. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๑).

หน้า ๘๕-๘๕.

^{๒๔} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๒

^{๒๕} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๗

^{๒๖} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๗

ประสานงานและบูรณาการการทำงานเพื่อปฏิรูปบ้านเมืองอย่างประสานสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมมือกันในระดับพื้นที่ ดังปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“การร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานมีความจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับพื้นที่ซึ่งเรื่องนี้ กำหนด ผู้ใหญ่บ้านสามารถเข้ามามีบทบาทได้มากเพราะเป็นหน่วยหลักในการปกครองท้องที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึง และพร้อมจะเป็นผู้แทนหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานในการเชื่อมโยงการปฏิรูปบ้านเมืองกับภาคประชาชน”^{๒๗}

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีอื่นๆ อีกหลายประการ ได้แก่ การไม่เน้นหรือให้ความสำคัญกับพรรคการเมืองหรือนักการเมืองจนเกินควร หรือขอให้เน้นคะแนนที่หน่วยเลือกตั้ง เพื่อความโปร่งใส ดังปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ว่า

“ไม่ยากให้เน้นพรรคการเมืองมากจนเกินไป เพราะบางคนที่มีความรู้ความสามารถเข้าถึงประชาชน ไม่มีโอกาสสมัคร ส.ส. เลย และจะทำให้คนแบ่งพรรคกัน”^{๒๘}

“การนับคะแนนเพื่อความโปร่งใสและไม่ให้มีการทุจริตการเลือกตั้ง ควรนับคะแนนที่หน่วยเลือกตั้ง”^{๒๙}

“ไม่ควรให้นักการเมืองมีอำนาจสูงสุด เพราะจะทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในตำแหน่งมากขึ้นได้”^{๓๐}

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย บางคนยังเห็นว่าเมื่อรัฐธรรมนูญใช้บังคับแล้ว ต้องออกกฎหมายมาใช้บังคับและควบคุมการเลือกตั้ง โดยลงโทษผู้ที่ซื้อเสียงให้เด็ดขาด

“ออกกฎหมายบังคับใช้และลงโทษผู้ที่ซื้อสิทธิขายเสียง”^{๓๑}

๒. แนวทางการปรับปรุงรูปแบบวิธีการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญนั้นหากมองย้อนหลังไปจะพบว่าตั้งแต่รัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ ถึงปัจจุบัน การเลือกตั้งทั่วไปจำนวน ๕ ครั้ง ใช้ถึง ๔ รูปแบบ เริ่มที่ ปี ๒๕๔๐ ใช้ระบบ “ปาร์ตี้ลิสต์” หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อเป็นครั้งแรก เพื่อเพิ่มบทบาทและความสำคัญของพรรคการเมืองและนโยบายของพรรคการเมือง ประกอบกับการให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ต่อมารัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ ใช้ระบบ “สัดส่วน” ซึ่งคล้ายกับระบบบัญชีรายชื่อ แต่ไม่ใช้บัญชีเดียวทั่วประเทศ แต่แบ่งออกเป็น ๘ พื้นที่ หรือ ๘ กลุ่มจังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งสร้างความ

^{๒๗} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๙

^{๒๘} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๒

^{๒๙} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๖

^{๓๐} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๒๖

^{๓๑} ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ ๑๔

สับสนุนให้กับการลงคะแนนพอสสมควร และต่อมามีมติแก้ไขรัฐธรรมนูญ ให้กลับไปใช้บัญชีรายชื่อเดียว จำนวน ๑๔๕ คนทั่วประเทศ

ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้ระบบการเลือกตั้งใหม่ ที่เรียกกันทั่วไปว่า “ระบบจัดสรรปันส่วนผสม” เพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร(ส.ส.) ระบบบัญชีรายชื่อ เป็น ๑๕๐ คน และให้ใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียว ทั้ง ส.ส.เขต (๓๕๐ คน) และระบบบัญชีรายชื่อ (party list) ตามที่นำเสนอมาในบทต้นของการศึกษาวิจัยนี้ โดยสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ก) วิธีการเลือก ส.ส. แบบแบ่งเขต ๓๕๐ เขต เขตละ ๑ คน ประชาชนออกเสียงได้ ๑ เสียง ผู้สมัครที่ได้คะแนนมากที่สุดในเขตเป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง

ข) วิธีการเลือก ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ ประชาชนไม่มีโอกาสเลือก ส.ส. จากบัญชี (พรรคเป็นผู้จัดทำบัญชีและลำดับเสนอต่อคณะกรรมการเลือกตั้ง) แต่จะนำคะแนนของ ส.ส.จากทุกเขตเลือกตั้งมารวมกัน

ค) การคำนวณ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ เมื่อเลือกตั้งเสร็จนำคะแนนมาคำนวณตามสูตรคณิตศาสตร์ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔ - ๑ วิธีการคำนวณ ส.ส. บัญชีรายชื่อ

๑.

$$\frac{\text{คะแนนเสียงเลือกตั้ง ส.ส.ทั่วประเทศ*}}{\text{จำนวน ส.ส. ทั้งหมด ๕๐๐ คน}} = \frac{\text{ค่าเฉลี่ยของคะแนนเสียง}}{\text{ต่อจำนวน ส.ส. ๑ คน}}$$

๒.

$$\frac{\text{คะแนนเสียงรวมของพรรค.....ทั่วประเทศ*}}{\text{ค่าเฉลี่ยของคะแนนเสียงต่อจำนวน ส.ส. ๑ คน}} = \frac{\text{จำนวน ส.ส. บัญชีรายชื่อของพรรค...}}{\text{รายชื่อของพรรค...}}$$

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๓

อันเป็นการใช้สองระบบควบคู่กันโดยไม่แยกบัตรเลือกตั้ง นั้นหมายความว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ถูกจำกัดสิทธิให้เลือก ส.ส. ทั้งระบบเขต และพรรคที่ส่งสมัครไปพร้อมกัน ประเด็นสำคัญอันเป็นที่มาของการวิจัยนี้ คือ คะแนนทั้งสองส่วนนี้ ควรแยกอิสระออกจากกัน (ไม่นำคะแนนมาคิดรวมกัน) หรือจะแยกคะแนนออกจากกัน โดยรูปแบบการเลือกตั้งที่ใช้บัตร ๒ ใบ ใบหนึ่งเลือก ส.ส.เขต ใบหนึ่งเลือก ส.ส. บัญชีรายชื่อหรือพรรค เป็นระบบคู่ขนาน ซึ่งไทยเคยใช้ในการเลือกตั้ง สองครั้งที่ผ่านมาเพราะมีความสลับซับซ้อนน้อยกว่า ง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

ผลจากการศึกษาทัศนคติของประชาชนชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๖๐ ตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ ๓ แล้วนั้น แสดงให้เห็นในรูปแบบแบบตารางได้ดังนี้

ตารางที่ ๔ – ๑ ผลการศึกษาทัศนคติของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ต่อรูปแบบ
วิธีการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๖๐

ประเด็น	รัฐธรรมนูญ ๖๐	ความคิดเห็นของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน			
		เห็น ด้วย	คิดเป็น ร้อยละ	ไม่เห็น ด้วย	คิดเป็น ร้อยละ
- วิธีการเลือก ส.ส. แบบแบ่งเขต (๓๕๐ คน)	- บัตร ๑ ใบ	๕๕	๙๒	๕	๘
	- แบ่งเขตเลือกตั้ง ๓๕๐ เขต	๔๙	๘๒	๑๑	๑๘
	- ๑ เขต ส.ส. ๑ คน	๓๖	๖๐	๒๔	๔๐
	- ประชาชนมีสิทธิเลือกได้ ๑ เสียง	๕๔	๙๐	๖	๑๐
	- ผู้สมัครคะแนนมากที่สุดได้เป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง	๕๗	๙๕	๓	๕
- วิธีการเลือก ส.ส. บัญชีรายชื่อ (๑๕๐ คน)	นำคะแนนของ ส.ส. จากระบบแบ่งเขตมาใช้เป็นฐาน ในการคำนวณ	๕๗	๙๕	๓	๕
	๑) นำจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศไม่รวม บัตรเสียเป็นตัวตั้ง หาดด้วยจำนวน ส.ส. ทั้งหมด คือ ๕๐๐ จะได้ผลลัพธ์เป็นตัวเลขชุดหนึ่งที่อนุমান ว่าเป็นค่าเฉลี่ยของจำนวนประชากรต่อ ส.ส. ๑ ที่ นั่ง				
	๒) เมื่อจะหาจำนวน ส.ส. ของพรรคการเมืองใด ก็นำ คะแนนรวมทั่วประเทศที่พรรคการเมืองนั้นได้จากการ เลือกตั้งในระบบแบ่งเขตมาเป็นตัวตั้งแล้วนำตัวเลข ที่ได้จากข้อ ๑) ไปหาร ผลลัพธ์จะเป็นจำนวน ส.ส. ที่พรรคการเมืองนั้นควรจะมีได้ในการเลือกตั้งครั้งนี้	๑๘	๓๐	๔๒	๗๐
	๓) นำจำนวน ส.ส. ที่พรรคการเมืองนั้นควรจะมีได้ จากข้อ ๒) มาเป็นตัวตั้ง ลบด้วยจำนวน ส.ส. แบบ แบ่งเขตทั้งหมดที่พรรคการเมืองนั้นได้มาแล้ว ผลลัพธ์ คือจำนวน ส.ส. จากระบบบัญชีรายชื่อที่ พรรคการเมืองนั้นจะได้รับ	๔๙	๘๒	๑๑	๑๘

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๓

หมายความว่า ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย
ของการวิจัย ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรูปแบบวิธีการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ยกเว้น ประเมิน
วิธีการคิดคะแนนในการคำนวณหาที่มาของจำนวน ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ (Party list) ที่กำหนดไว้ว่า
“เมื่อจะหาจำนวน ส.ส. ของพรรคการเมืองใดก็นำคะแนนรวมทั่วประเทศที่พรรคการเมืองนั้นได้จาก
การเลือกตั้งในระบบแบ่งเขตมาเป็นตัวตั้งแล้วนำตัวเลขที่ได้จากค่าเฉลี่ยไปหาร ผลลัพธ์จะเป็นจำนวน
ส.ส. ที่พรรคการเมืองนั้นควรจะมีได้ในการเลือกตั้งครั้งนี้”

จะเห็นได้ว่าประเด็นบัตรเลือกตั้งใบเดียวหรือสองใบ ในทัศนคติของประชาชนชมรม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีนัยยะสำคัญ หากให้น้ำหนักต่อสูตรคณิตศาสตร์การคำนวณที่มา ส.ส.บัญชีรายชื่อมากกว่า และจากการสัมภาษณ์พูดคุยพบว่า กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเห็นพ้องกับข้อเสนอในการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยในการคำนวณ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อใหม่ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔ - ๒ วิธีการคำนวณ ส.ส. บัญชีรายชื่อ (๑๕๐ คน) ใหม่

วิธีการคำนวณ ส.ส. บัญชีรายชื่อ (๑๕๐ คน) ใหม่

๑.

$\frac{\text{นำคะแนนเสียงเลือกตั้ง ส.ส. ทั่วประเทศ*}}{\text{จำนวน ส.ส.บัญชีรายชื่อ (๑๕๐) คน}} = \frac{\text{ค่าเฉลี่ยของ ส.ส.}}{\text{บัญชีรายชื่อ ๑ คน}}$
--

๒.

$\frac{\text{จำนวนคะแนนรวมของพรรค.....*}}{\text{ค่าเฉลี่ยของ ส.ส. บัญชีรายชื่อ ๑ คน}} = \frac{\text{จำนวน ส.ส.บัญชีรายชื่อ}}{\text{รายชื่อ ของพรรค.....}}$
--

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๓

ซึ่งมีความแตกต่างจากวิธีการคำนวณจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ คือ แทนที่จะมีจำนวน ส.ส.ทั้งสภา (๕๐๐ คน) มาหาร เปลี่ยนเป็นให้ใช้เฉพาะจำนวนเต็มของ ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ (Party list) จำนวน ๑๕๐ คน มาเป็นตัวหารเพื่อหาค่าเฉลี่ยของ ส.ส. ๑ คน เป็นฐานในการนำไปคำนวณ โดยไม่ต้องคำนึงว่า พรรคจะได้ ส.ส. เขตจำนวนเท่าไร

สรุป

ประชากรกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรูปแบบ วิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในภาพรวม ไม่ว่าจะเป็นประเภทบัญชีรายชื่อ ระบบ ส.ส.เขตเลือกตั้ง จำนวนบัตรเลือกตั้งส่วนใหญ่เห็นว่า เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย และสามารถแก้ไขปัญหาการเมืองไทยที่สะสมมาตั้งแต่อดีตได้ ยกเว้น วิธีคิดคะแนน ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ

แม้ว่า ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ จะให้วิธีการเลือกตั้งรูปแบบใหม่ “ระบบจัดสรรปันส่วนผสม” ก็สามารถสรุปได้ว่า

๑. ความคิดเห็นต่อการกำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ

ประชาชนชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ เห็นว่าการกำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อตามร่างรัฐธรรมนูญ (ฉบับ กรธ.) พ.ศ. ๒๕๕๙ มีความเหมาะสมและสามารถแก้ปัญหาสังคมไทยในปัจจุบัน เพราะว่ามีคามคุ้นเคยและเข้าใจมาตั้งแต่การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐

นอกจากนี้ ยังมีบางรายเห็นว่า การที่มีทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ จะทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นทั้งตัวแทนของประชาชนและตัวแทนของรัฐ ซึ่งน่าเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ประชาชนจะเห็นทั้งประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่อื่นสมดุลประโยชน์กับพื้นที่ของตน

๒. ความคิดเห็นต่อการกำหนดสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (จำนวน ๕๐๐ คน แบบแบ่งเขต ๓๕๐ และแบบบัญชีรายชื่อ ๑๕๐ คน)

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ เห็นว่าการกำหนดให้สัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อจำนวน ๓๕๐ คน และ ๑๕๐ คน ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ มีความเหมาะสม เพราะว่า จำนวนสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

แต่ก็มีบางส่วนเห็นว่า ไม่มีความเหมาะสม เพราะว่า จำนวนแบบแบ่งเขตกับแบบบัญชีรายชื่อมีความใกล้เคียงกันเกินไป ซึ่งอาจไม่ความเป็นธรรม โดยเห็นว่า สัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อควรจะเป็นจำนวน ๔๐๐ คน และ ๑๐๐ คน

๓. ความคิดเห็นต่อการให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกาบัตรใบเดียว

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ เห็นว่าการกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกาบัตรใบเดียว มีความเหมาะสม เพราะว่า การลงคะแนนเลือกตั้งเป็นไปโดยง่ายและน่าจะลดจำนวนบัตรเสียลงได้มาก

๔. ความคิดเห็นต่อการคิดคะแนนผลการเลือกตั้ง

ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ตามกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่า การคิดคะแนนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ ไม่มีความเหมาะสม

สำหรับเหตุผลที่เห็นว่าไม่เหมาะสมมีหลายประการ ประกอบด้วย ไม่เข้าใจต่อการคิดคะแนนว่าเป็นอย่างไร หน่วยงานไม่อธิบายให้เข้าใจว่าคิดกันอย่างไร หรือไม่มีการประชาสัมพันธ์หรือยกตัวอย่างให้ทราบ หรือเห็นว่า คณะผู้กร่างมีวัตถุประสงค์แบบแฝงซ่อนเร้นหรือไม่อย่างนั้น มีโอกาสสูงที่จะนำไปสู่ทัศนคติที่ไม่เห็นด้วยถึงร้อยละ ๗๐ ตามผลการศึกษาวิจัยนี้ รวมถึงการคำนวณ ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อจะได้รับผลกระทบ จากคะแนนของการเลือกตั้งใหม่ในบางเขตตามคำวินิจฉัยของ กกต. ที่ให้จัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายหลังเลือกตั้งทั่วไป แล้วทำคะแนนมาคิดรวม เป็นผลให้ ส.ส.บัญชีรายชื่อบางพรรคเพิ่มหรือลดจำนวนได้

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ในประเด็นของการพัฒนาและเสริมสร้างการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่มีเสถียรภาพและมีธรรมาภิบาล เห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ตอนหนึ่ง ระบุไว้ว่า “การบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ ตามหลักธรรมาภิบาลสากลไปจนถึงพัฒนา ปรับปรุงระบบการเลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพ สามารถจัดการเลือกตั้งได้อย่างสุจริตเที่ยงธรรม มีกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีปองตองจนสามารถคัดกรองคนดี คนเก่ง มีความรู้ความสามารถ และกล้าตัดสินใจ เข้ามาบริหารประเทศ ให้มุ่งไปสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและสอดคล้องเหมาะสมกับสังคมไทย”^๑ ประกอบกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ กำหนดหลักการให้ระบบการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพยายามให้ความหมายกับทุกคะแนนที่ประชาชนออกเสียงเลือกตั้ง จะไม่ถูกทิ้ง สรุปได้ดังนี้

๑. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) มาจากการเลือกตั้งของประชาชน
๒. รูปแบบวิธีการเลือกตั้ง ง่าย ไม่ซับซ้อน ประชาชนเข้าใจง่าย
๓. ทุกคะแนนมีความหมาย คะแนนผู้สมัครหรือพรรคการเมืองไม่สูญเปล่า
๔. รูปแบบวิธีการเลือกตั้งส่งเสริมให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิ
๕. เข้ากับบริบท วิถีชีวิตของคนไทยที่ไม่ขัดต่อหลักการเลือกตั้งสากล

จึงกำหนดให้รูปแบบการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตและใช้เสียงข้างมากตัดสินในระดับเขต จำนวน ๓๕๐ เขต พร้อมทั้ง ให้ใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียว เพื่อนำคะแนนไปคิดในระบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ๑๕๐ คน จากแต่ละพรรคการเมือง ทั้งนี้การเลือกตั้งทั่วไป กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ตั้งแต่การทำหน้าที่ตัวแทนของรัฐ ในการทำความเข้าใจกับประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ในแต่ละเขต และหน่วยเลือกตั้งส่วนใหญ่ มักจะใช้เขตหมู่บ้านเป็นตัวกำหนดหน่วยเลือกตั้ง

สรุปผลการศึกษาทัศนคติของประชาชนชนมรณิกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐

๑. กำหนดผู้ใหญ่บ้าน เป็นกลไกสำคัญของรัฐในการนำนโยบายข้อสั่งการและการนำความเข้าใจลงไปสู่ประชาชน ในระดับตำบลหมู่บ้านที่มีผลเชิงประสิทธิภาพมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำความเข้าใจ การสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ ถึงแม้ว่าจะมีสื่อต่างๆ หลากหลาย

^๑ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐. หน้า ๑๒.

รูปแบบที่เข้าถึงตัวบุคคล แต่บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ยังมีอิทธิพลต่อการรับรู้ เข้าใจและตัดสินใจของประชาชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมือง การจัดการภารกิจภาครัฐในระดับพื้นที่ ตำบล หมู่บ้าน โดยผ่านกลไกของกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ มีผลความสำเร็จในการดำเนินนโยบายแห่งรัฐ อาทิ เช่น การรณรงค์ให้รับร่างรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ.๒๕๖๐ นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก นโยบายความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ความปลอดภัยทางถนน การรณรงค์ควบคุมโรคติดต่อในระดับพื้นที่ รวมถึงการสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านกลไกและระบบการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกระดับ ดังนั้น ทศนคติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะกลไกของรัฐจะมีผลต่อทัศนคติของประชาชนในทิศทางเดียวกัน นั้นหมายความว่า ภาครัฐจำเป็นต้องสร้างความรับรู้ เข้าใจที่ถูกต้อง ให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างถูกต้อง ให้เข้าใจง่ายทั้งเนื้อหาสาระ รวมถึงสนับสนุนเครื่องมือในการทำความเข้าใจในภาพรวมไปพร้อมกัน โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องส่งเสริมบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการทำความเข้าใจ รูปแบบวิธีการเลือกตั้งให้มากกว่านี้ จะนำไปสู่ทัศนคติที่ดีในการออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนที่ตรงต่อเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

๒. รูปแบบวิธีการเลือกตั้งจากการศึกษาวิจัยนี้ กล่าวได้ว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรูปแบบและวิธีการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ที่เรียกว่า “ระบบเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม” และ “คะแนนเสียงข้างน้อยไม่ตกน้ำ” โดยใช้การเลือกตั้งด้วยบัตรเลือกตั้งใบเดียว แต่นำคะแนนเสียงมาใช้คู่ขนานในการคิดคะแนนทั้งระบบเขตเลือกตั้งและระบบสัดส่วนจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองทำให้คะแนนของผู้สมัครที่ไม่ได้ชนะการเลือกตั้ง ยังมีความหมายสามารถนำไปคำนวณ ส.ส.ระบบบัญชีรายชื่อในสัดส่วน ๑๕๐ คน นั้นหมายความว่า การเพิ่มจำนวน ส.ส.บัญชีรายชื่อ ทำให้บทบาทของพรรค นโยบายของพรรคมีความสำคัญมากขึ้นประชาชนในระดับเขตสามารถเลือกพรรคหรือนโยบายของพรรค ผ่าน ส.ส. เขตได้ แม้ว่า ส.ส.เขต จะไม่ชนะในเขตนั่นๆ แต่อย่างไรก็ตาม การใช้บัตรใบเดียวทำให้ประชาชนไม่สามารถเลือก ส.ส. ในระบบเขตให้แตกต่างกันไปจากการเลือกพรรคหรือนโยบายของพรรคการเมืองได้ นั้นเท่ากับว่าประชาชนถูกบังคับให้เลือกระหว่างตัวบุคคลกับพรรคหรือนโยบายของพรรค

๓. จากการศึกษาพบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับวิธีคิดคำนวณของ ส.ส. ในระบบบัญชีรายชื่อ กล่าวโดยสรุป รัฐธรรมนูญให้ใช้จำนวน ส.ส. ๕๐๐ คน เป็นฐานในการคิดจำนวน ส.ส. พึงมีของแต่ละพรรครวมทั้ง ๒ ระบบ แต่กลุ่มเป้าหมายไม่เห็นด้วยและผู้ศึกษาวิจัยเสนอให้ใช้จำนวน ส.ส. บัญชีรายชื่อ ๑๕๐ คน เป็นฐานคิดจำนวน ส.ส. สัดส่วนบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง แล้วค่อยนำไปคิดรวมกับจำนวน ส.ส.เขต ของพรรคจะได้เท่ากับจำนวน ส.ส.ของพรรคการเมืองนั้น ๆ ในสภาผู้แทนราษฎร

ข้อเสนอแนะ

๑. คณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรสนับสนุนให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้ามามีบทบาทในกระบวนการจัดการเลือกตั้งให้มากขึ้น โดยเฉพาะประเด็นสำคัญ ดังนี้

การรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจในรูปแบบวิธีการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการคิดคะแนนในส่วนของ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ ในระหว่างที่ยังไม่มีการเลือกตั้ง โดยสนับสนุนให้พรรค

ทำความเข้าใจอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ การดำเนินการเฉพาะเมื่อมีการเลือกตั้งจะกระชั้นชิด ไม่สามารถประเมินผลได้ และมีหลายภารกิจต้องดำเนินการ

ควรจัดอบรมและแต่งตั้งให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นวิทยากรครู ก. ในกระบวนการรณรงค์ให้เป็นทางการ ร่วมกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

สนับสนุนงบประมาณ ในการรณรงค์ผ่านกระทรวงมหาดไทย ในการดำเนินการจัดอบรมวิทยากรครู ก และ ครู ข ให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่การสร้างทัศนคติที่ดีต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้ง โดยเฉพาะระบบจัดสรรปันส่วนผสม ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ถูกกำหนดให้ใช้ตามรัฐธรรมนูญนี้ และครั้งต่อไปหากไม่มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ในประเด็นวิธีการเลือกตั้งแบบใช้บัตรใบเดียว และวิธีคิดจำนวน ส.ส. จากฐานจำนวน ๕๐๐ คน ไปสู่จำนวน ส.ส. พึงมีของพรรคการเมือง

๒. คณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรดำเนินการสำรวจความเห็น/ประชามติ ของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยเฉพาะประเด็นสำคัญ ดังนี้

การใช้บัตรใบเดียว ในการคิดคะแนนทั้ง ส.ส.ระบบเขตและ ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ เพื่อแยกหรือไม่แยกคะแนน ส.ส.เขต กับคะแนนของพรรคการเมือง

วิธีการคิดคะแนน ในระบบบัญชีรายชื่อ โดยใช้จำนวน ส.ส.รวมทั้งสภาผู้แทนราษฎร (๕๐๐ คน) เป็นฐานในการคำนวณจำนวน ส.ส. พึงมีของแต่ละพรรค หรือจะใช้จำนวน ส.ส.สัดส่วน (๑๕๐ คน) เป็นฐานในการคิดคำนวณ

คะแนนขั้นต่ำ ควรหรือไม่ควรในการกำหนดคะแนนขั้นต่ำ ของ ส.ส.ระบบเขต ซึ่งนำไปคิดคะแนนพรรคการเมืองขนาดเล็กที่ได้คะแนนน้อยกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำของ ส.ส. ๑ คน ในการคำนวณจำนวนคะแนนเสียงเลือกตั้ง ต่อจำนวน ส.ส.บัญชีรายชื่อ นั้นหมายความว่า การกำหนดคะแนนตามเกณฑ์ขั้นต่ำ (Threshold) คือ การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานว่าพรรคการเมืองหนึ่ง จะมีสิทธิได้ที่นั่งตามสัดส่วนในการจัดสรรที่นั่งจาก ส.ส.บัญชีรายชื่อ ต้องมีคะแนนต่ำสุดเท่าใด เพราะหากคะแนนไม่ถึงจำเป็นจะต้องไม่ได้รับการจัดสรรที่นั่ง ส.ส. โดยไม่ต้องห่วงการคิดคะแนนสูญเปล่า (wasted Votes)

สัดส่วน ความเห็นเรื่องจำนวน ส.ส. ๕๐๐ คน จากระบบเขต ๓๕๐ คน รวมกับบัญชีรายชื่อ ๑๕๐ คน หรือ ๕๐๐ คน จากระบบเขต ๔๐๐ คน รวมกับบัญชีรายชื่อ ๑๐๐ คน

๓. นำผลการสำรวจประชามติเสนอรัฐบาล เพื่อให้มีมติคณะรัฐมนตรีนำไปสู่การปรับแก้รัฐธรรมนูญต่อไป หรือส่งต่อให้พรรคการเมืองหรือสภาผู้แทนราษฎร ดำเนินการเข้าสู่กระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๐ ซึ่งจะเป็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งแรกหลังจากการบังคับใช้ สำหรับการเลือกตั้งครั้งต่อไป เมื่อสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้หมดวาระลง หรือภายหลังการยุบสภาผู้แทนราษฎร

๔. คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องเสนอแก้ไขกฎหมายลำดับรองให้สอดคล้องกับรูปแบบวิธีการเลือกตั้งที่ถูกแก้ไขตามผลประชามติต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. คู่มือการปฏิบัติงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อาสาสมัครชาตินแดน, ๒๕๕๗.
- กิจปตี ชินนเบญจกุล. กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙.
- เจษฎา พงศ์ธรรปรัักษ์. “ทัศนคติของประชาชนต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่โดยตรง”. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ,มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓.
- ฉลุเพชร วรศิริ. “ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติของผู้สูงอายุในด้านการให้บริการในสถานสงเคราะห์ของรัฐ : ศึกษาเฉพาะกรณีสถานสงเคราะห์คนชราบ้านจันทบุรี”. งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔.
- ชาญ คำวรรณ. “บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนภายหลังปี พ.ศ.๒๕๓๗”. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต ,สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง ,มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖.
- จิตยา สุวรรณชฎ. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.
- เทวินทร์ ขอเหนี่ยวกลาง. “ความตั้งใจไปเลือกตั้ง : กรณีศึกษาประชาชนเขตเลือกตั้งที่ ๑”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต,คณะรัฐศาสตร์ ,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘.
- ธนิกานันท์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. “ปัญหากระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐”. นิติศาสตรมหาบัณฑิต ,มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๖.
- ปฎิมา ชพานนท์. “ทัศนคติต่อการทำงานของพนักงานธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด(มหาชน) ในสังกัดสำนักงานเขตภูมิภาค เขต ๒๒”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายสาธารณะ ,มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔.
- ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ ลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖.
- “พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ.๑๑๖”.
- “พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗”.
- พัชนี วรภวิน. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๑.
- พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคณะ. จิตวิทยาทั่วไป. เชียงใหม่ : คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูเชียงใหม่, ๒๕๒๗.

ภาณุพงศ์ งานสำเร็จ. “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองสุราษฎร์ธานี”.
 หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, /สาขาวิชาปรัชญาการเมือง, มหาวิทยาลัยเกริก,
 ๒๕๔๖.

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ หน้า ๑๒.

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ๒๔๗๕”.

วรทิพย์ มีมาก และคณะ. หน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
 ประมุข. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ๒๕๔๗.

วัชรพงษ์ หนูชัย. “บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่เทศบาลเมืองต้นเปา กับประชาชนชุมชนในพื้นที่
 เทศบาลเมืองแม่ใจ”. การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย
 เชียงใหม่, ๒๕๕๘.

วีระชัย กระจ่างทอง. “บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเชิงธุรกิจการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีการ
 ซื้อขายที่ดินในตำบลออนกลาง กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่”. การค้นคว้าแบบอิสระ
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๙.

วีระเดช สมวรรณ. “ภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านในยุคโลกาภิวัตน์”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร
 มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๙.

สุทธนู ศรีไสย์ และสุพจน์ บุญวิเศษ. ทัศนะของประชาชนต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิก
 สภาเทศบาลเมืองจันทบุรี. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔.

สุรพงษ์ คะนองเดช. “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริการประชาชนของหน่วยงานของรัฐ :
 ศึกษา เฉพาะกรณีสำนักทะเบียนอำเภอในเขตสุขาภิบาลเชียงใหม่”. การศึกษาค้นคว้า
 อิสระ คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๑.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ระบบการเลือกตั้งสำหรับประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนัก
 วิชาการ, ๒๕๕๘.

ประกาศคณะกรรมการเลือกตั้ง เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำ สถานที่ปิดประกาศเกี่ยวกับการ
 เลือกตั้ง และสถานที่ติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.
 ๒๕๖๑.

ระเบียบคณะกรรมการเลือกตั้ง ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๖๑.

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๑๐.๔/ว ๑๖๑๕ ลงวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๖.

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๑๐.๔/ว ๑๓๑๐ ลงวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

หนังสือสำนักทะเบียนกลาง ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๐๙.๑/ว ๒๓ ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

ภาคผนวก

ผนวก ก
ที่นั่งในสภาของพรรคการเมือง

พรรค	ส.ส.เขต	ส.ส.บัญชีรายชื่อ	รวม
เพื่อไทย	๑๓๖	-	๑๓๖
พลังประชารัฐ	๙๗	๑๘	๑๑๕
อนาคตใหม่	๓๐	๕๐	๘๐
ประชาธิปัตย์	๓๓	๑๙	๕๒
ภูมิใจไทย	๓๙	๑๒	๕๑
ชาติไทยพัฒนา	๖	๔	๑๐
เสรีรวมไทย	-	๑๐	๑๐
ประชาชาติ	๖	๑	๗
เศรษฐกิจใหม่	-	๖	๖
เพื่อชาติ	-	๕	๕
รวมพลังประชาชาติไทย	๑	๔	๕
ชาติพัฒนา	๑	๒	๓
พลังท้องถิ่นไทย	-	๓	๓
รักษ์ผืนป่าประเทศไทย	-	๒	๒
พรรคอื่น ๆ ที่มีที่นั่ง (ส.ส. ๑ คน จำนวน ๑๓ พรรค)	-	๑๓	๑๓

ที่มา : ปีชี้ไทยรวบรวมจากประกาศ กกต.

ผนวก ข

รายชื่อประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ ผู้ให้สัมภาษณ์

ภาคเหนือ

๑. นายชรินทร์ อินทะเหล็ก กำนัน ตำบลปิงหลวง อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน
๒. นายสิทธิชัย อินมงคล ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๔ ตำบลนาทะนุง อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน
๓. นายสำราญ ธนเนตร ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕ ตำบลนาทะนุง อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน
๔. นางสาวพัชราภรณ์ กันใจ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑๑ ตำบลนาทะนุง อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน
๕. นายอำนาจ สารเถื่อนแก้ว ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๖ ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน
๖. นายกิตติ ชื่นสุขเลิศเกษม กำนัน ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
๗. นายแก้วมา โอบอ้อม กำนัน ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
๘. นายเรืองฤทธิ์ ธรรมกุล ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓ ตำบลกองแขก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
๙. นายณัฐกิตติ์ สารินจา ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕ ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
๑๐. นายธานี นามะณีวรรณ กำนัน ตำบลทรายขาว อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
๑๑. นายแสงเมือง คงสามารถ กำนัน ตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง
๑๒. นายประสิทธิ์ ประสม กำนัน ตำบลทุ่งผึ้ง อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑. นายผดุงชัย ชาไชย กำนันตำบลตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร
๒. นายธีระพงษ์ ฝีกปาก ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลเหล่าโพนค้อ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร
๓. นายสุวิทย์ คิมยะราช ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลด่านม่วงคำ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร
๔. นายมิตรชัย มณีสิงห์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑๑ ตำบลตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร
๕. นายชุตินันท์ อินธิกาย ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓ ตำบลด่านม่วงคำ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร
๖. นายสรยุทธ ธงยศ กำนัน ตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
๗. นายสัมพันธ์ เกษแก้ว กำนัน ตำบลเหล่าแดง อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี
๘. นายสุธี สายชาติ กำนัน ตำบลดอนมดแดง อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี
๙. นายจารึก ศรีสง่า กำนัน ตำบลคำไฮใหญ่ อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี
๑๐. นายประเสริฐ ศิริมูล กำนัน ตำบลท่าเมือง อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี
๑๑. นายบุญมี เดชคำภู ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๖ ตำบลท่าเมือง อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี
๑๒. นายอำคา บุญเสริม ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑๐ ตำบลท่าเมือง อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี

ภาคกลาง

๑. นายราเชนทร์ อินทรโชติ ประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
๒. นายประเสริฐ ปานสังข์ กำนัน ตำบลบางกระบือ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
๓. นายเชาวลิตร์ ทองเชื้อ กำนัน ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
๔. นายมนัส บุญพุง กำนัน ตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
๕. นายเอกชัย เกียรติไชย กำนัน ตำบลบ้านปรามโทย์ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
๖. นางสาวดรุณี ใจเอื้อเพื่อ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลยายแพง อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
๗. นายไพรัช รัชสุระ กำนัน ตำบลดอนเจดีย์ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี
๘. นายณรงค์ ทองโสภากำนัน ตำบลทัพหลวง อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี
๙. นายนคร แจ่มวิจิตรโต กำนัน ตำบลลำพยนต์ อำเภอดงตาล จังหวัดนครสวรรค์
๑๐. นายสิริชัย ศรีสิทธิการ กำนัน ตำบลโคกหม้อ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์
๑๑. นายศิริลักษณ์ ตันงามตรง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลด่านทับตะโก (แทน) อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
๑๒. นางมรกต องอาจ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลหลุมดิน (แทน) อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

ภาคตะวันออก

๑. นายมัญญ เพศประเสริฐ ประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี
๒. นายธงชัย แพรงาม กำนันตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี
๓. นายนพดล สายทองดี ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี
๔. นางอักษร โนนุติ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๔ ตำบลเกาะขวาง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี
๕. นายสินชัย บำรุงชน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕ ตำบลท่าช้าง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี
๖. นายวีระ สังขวดี ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๖ ตำบลแสง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี
๗. นาย นิพนธ์ สามัญ กำนันตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด
๘. นายชุมพล เกตุมะยूर กำนันตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
๙. นายสานิต ล้ำสุทธิ กำนันตำบลมาบตา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง
๑๐. นายสังข์เวิน ทวดห้อย กำนันตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง
๑๑. นายไพโรจน์ เหลืองชวรัตน์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ (แทน) ตำบลวัดสุวรรณ อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
๑๒. นายนิพนธ์ สามัญ กำนันตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

ภาคใต้

๑. นางสาวสร้อยพรรณ เหมาะะช่วย ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลสวนแตง อำเภอละแม จังหวัดชุมพร
๒. นายกรีธา สุขสกุล ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑๐ ตำบลพะโต๊ะ อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร
๓. นายอาสันต์ เกื้อชาติ กำนัน ตำบลเกาะลันตาใหญ่ อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่
๔. นางอารมณ ชูจันทร์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕ ตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่
๕. นางจรรย์ญา ศรีรักษ์ นายกสมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
๖. นายพูนศักดิ์ จันทร์แสงกุล ประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๗. นายนำโชค ผ่อนแผ้ว นายสมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
๘. นายบรรลือศักดิ์ วิเชียรวงศ์ ประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
๙. นางเบญจพร นิลเวช ประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
๑๐. นายวิทยา โสมะเกิด ประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
๑๑. นายสุชาติ คำวาศรี กำนัน ตำบลหาดส้มแป้น อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง
๑๒. นายชีวิน ช่วยมิ่ง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลราชกรูด อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายปริญญา โปธิสัตย์
วัน เดือน ปี เกิด	๑๑ สิงหาคม ๒๕๐๙
ประวัติการศึกษา	- ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง - รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
การฝึกอบรม	- หลักสูตร นายอำเภอ (นอ.) รุ่นที่ ๕๐ - หลักสูตร นักปกครองชั้นสูง (นปส.) รุ่นที่ ๕๖ - หลักสูตร การพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง (พตส.) รุ่นที่ ๗ - หลักสูตร นักบริหารการงบประมาณระดับสูง (นงส.) รุ่นที่ ๕ - หลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ ๖๒
ประวัติการทำงาน โดยย่อ	- ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง - นายอำเภอนาทม จังหวัดนครพนม - นายอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม - นายอำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี - นายอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ - นายอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี - นายอำเภอสีตหีบ จังหวัดชลบุรี - ผู้อำนวยการสำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย - รองผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ - รองผู้ว่าราชการจังหวัดชัยนาท
ตำแหน่งปัจจุบัน	รองผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเมือง

เรื่อง ทศนคติของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่อรูปแบบ วิธีการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560

ผู้วิจัย นายปริญญา โปธิสสัย หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 62

ตำแหน่ง รองผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติ มั่นคง ประชาชนมีความสุข โดยการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ด้วยการพัฒนาและเสริมสร้างการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีเสถียรภาพและมีธรรมาภิบาล เห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยมุ่งปลูกฝังให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมอย่างถูกต้องต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เสริมสร้างพรรคการเมืองให้มีธรรมาภิบาล และพัฒนาปรับปรุงระบบการเลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพสามารถจัดการเลือกตั้งได้อย่างสุจริตและเที่ยงธรรม เพื่อการเป็น “รัฐธรรมนูญไทย” โดยมีแนวทางการดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับแนวคิดประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง การให้ภาคประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งอย่างโปร่งใสในทุกขั้นตอน หรือการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง/จิตสาธารณะ ให้แก่ประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ได้กำหนดระบบการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มุ่งเน้นการพยายามทำให้ “ทุกคะแนนที่ประชาชนลงเลือกตั้งจะไม่ถูกทิ้ง” มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. หลักคิดระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เหมาะสมกับประเทศไทย เนื่องจากในอดีตคะแนนของประชาชนที่เลือกผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้งใด ๆ ซึ่งไม่ได้คะแนนเป็นลำดับที่ 1 ของเขตเลือกตั้งนั้น ๆ (ไม่ชนะการเลือกตั้ง) คะแนนดังกล่าวแทบจะถูกทิ้งสูญเปล่า ดังนั้น หลักในการนำระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เหมาะสมกับประเทศไทยจะต้องประกอบด้วย

1.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง
1.2 ระบบการเลือกตั้ง ไม่ควรซับซ้อน ประชาชนเข้าใจง่าย
1.3 เพื่อเป็นการเคารพประชาชนที่ลงคะแนน จึงจะพยายามทำให้คะแนนเลือกตั้งที่ประชาชนลงให้ทุกคะแนนมีความหมาย ไม่ว่าจะลงคะแนนให้บุคคลใด คะแนนนั้นส่วนใหญ่ไม่ควรสูญเปล่า

1.4 เป็นระบบการเลือกตั้งที่ส่งเสริมให้ประชาชนสนใจออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง
1.5 เข้ากับบริบทหรือวิถีชีวิตของไทยโดยไม่ขัดกับหลักสากล
จึงกำหนดให้มีการเลือกตั้ง แบบแบ่งเขตโดยใช้ระบบคะแนนเสียงข้างมากและนำระบบสัดส่วนมาใช้ด้วยการคำนวณแบ่งสัดส่วน ให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

โดยใช้บัตรเลือกตั้งแบบแบ่งเขตใบเดียว และให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตได้เขตละ 1 คน โดยให้นำคะแนนของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตของทุกคนมารวมเป็นคะแนนของพรรค และนำคะแนนของพรรคมารวมเป็นคะแนนของทุกพรรคทั้งประเทศ จากนั้นให้นำค่าเฉลี่ยคะแนนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคควรจะได้ต่อ 1 คน คือ นำคะแนนของทุกพรรคที่ได้รับเลือกตั้งทั้งประเทศหารด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด (500 คน) จากนั้นให้นำค่าเฉลี่ยได้ไปหารจำนวนคะแนนที่แต่ละพรรคได้ เพื่อให้ได้มาซึ่งจำนวนที่แต่ละพรรคจะพึงมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้

2. ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งจะต้องได้คะแนนเสียงมากกว่าคะแนนเสียงของประชาชนที่ไม่ประสงค์เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง ไม่มากกว่าคะแนนเสียงที่ไม่ประสงค์เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้ง 3 ครั้งใหม่อีกมิได้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความไม่เห็นด้วยกับการเลือกตั้งที่คู่หาเลือกตั้งได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นกลไกในการควบคุมพรรคการเมืองให้มี ความรับผิดชอบในการพิจารณาส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีคุณสมบัติครบถ้วนทั้งในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม โดยกำหนดให้ประชาชนเป็นตัวชี้วัด

3. ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องเป็นผู้ที่พรรคการเมืองส่งสมัครรับเลือกตั้ง และจะสมัครรับเลือกตั้งเกินหนึ่งเขตมิได้ และเมื่อมีการสมัครรับเลือกตั้งแล้ว ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองจะถอนการสมัครรับเลือกตั้งหรือเปลี่ยนแปลงผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เฉพาะกรณีผู้สมัครตายหรือขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม และเป็นกรณีที่เปลี่ยนแปลงก่อนวันปิดการรับสมัครเลือกตั้ง

4. การจัดบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ กำหนดให้เป็นบัญชีรายชื่อบัญชีเดียวทั้งประเทศ เนื่องจากในระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมเป็นระบบที่ต้องใช้การคำนวณคะแนนทั้งประเทศ และจะต้องทำให้สัดส่วนของผู้สมัครรับเลือกตั้งในบัญชีรายชื่อไม่กระจุกตัวเฉพาะภายในกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดใหญ่เท่านั้น โดยต้องมีการกำหนดเงื่อนไขให้แต่ละบัญชีรายชื่อมีการจัดสรร ให้บุคคลในรายชื่อของบัญชีนั้นมาจากทุกภูมิภาคในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อได้มีการกระจายตัวผู้แทนไปยังภูมิภาคต่าง ๆ

จากรูปแบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ต้องการที่จะแก้ไขปัญหาพรรคการเมืองที่ได้รับเสียงข้างมากแบบเด็ดขาด ไม่ต้องการให้เกิดพรรคใหญ่ ๆ เพียง 2 - 3 พรรค ตามระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2540 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 จึงได้นำระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบจัดสรรปันส่วนมาใช้เพื่อขจัดปัญหาและข้อบกพร่องเฉกเช่นที่ผ่านมาในอดีต เพื่อให้ได้มาซึ่งสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการทำหน้าที่บริหารประเทศอย่างแท้จริง

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำหรับบทบาทและอำนาจหน้าที่นั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทที่สำคัญ 3 ประการ คือ ประการแรกเป็นตัวแทนของอำนาจรัฐในพื้นที่ ประการต่อมาตัวแทนของประชาชนที่นำปัญหาความต้องการไปสู่ภาครัฐ ประการสุดท้ายเป็นผู้นำของประชาชนในพื้นที่หรือกล่าวอีกนัยว่าเป็นผู้นำตามธรรมชาติ สรุปลีกคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ย่อมเป็นตัวแทนของรัฐบาล รวมทั้ง

กระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานต่างในพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล เป็นตัวแทนของราษฎร โดยมีอำนาจหน้าที่ต่างๆ เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน การสนับสนุนการเลือกตั้งทุกระดับการนำนโยบายต่างๆ ของรัฐบาล กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานของรัฐไปดำเนินการในพื้นที่

จากที่กล่าวมาถึงความสำคัญและความหมายของการเลือกตั้งรวมทั้งสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะเห็นได้ว่าหากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่ให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือมีทัศนคติในด้านลบกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำให้ส่งผลกระทบต่อต่างๆ มากมาย และเป็นเหตุให้เลือกผู้ไม่เหมาะสมอย่างแท้จริงเข้าไปเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่ปกครองประเทศอันจะนำไปสู่ความเสียหายของบ้านเมือง ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ได้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจาก เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและมีอำนาจหน้าที่ตามกำหนดตลอดจนอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในตำบลหมู่บ้านมากที่สุด

ดังนั้น การศึกษาทัศนคติของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 จึงมีความสำคัญยิ่งเนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง การศึกษาอยู่ในระดับที่หลากหลาย เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมกับการเลือกตั้งในทุกระดับ และเป็นตัวแทนของประชาชนในทางการเมืองและการบริหาร รวมถึงการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสามารถสนับสนุนการดำเนินการตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงให้บรรลุผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ ทัศนคติของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ บทบาท อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการส่งเสริมให้ประชาชนมาเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560
4. เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงรูปแบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560

ขอบเขตของวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา ในการศึกษาค้นคว้า จะจำกัดขอบเขตไว้แต่เฉพาะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560
2. ขอบเขตประชากร คือ ในการสัมภาษณ์เชิงลึกจะใช้ประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ในอำเภอตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ จำนวน 60 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใน 2 แนวทาง ประกอบกัน ดังนี้
 - 1.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การศึกษาในส่วนนี้จะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยการศึกษาวิจัยเอกสาร ทั้งเอกสาร ปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และตติยภูมิ
 - 1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบกึ่งมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการศึกษาในภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลจากพื้นที่จริง เพื่อใช้เป็นข้อมูลปฐมภูมิในการกำหนดกรอบศึกษาและวิเคราะห์

ในการสัมภาษณ์การวิจัยครั้งนี้ กำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมายเป็นประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอำเภอ ตามภาคต่างๆ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ จำนวน ๖๐ คน

การเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัยนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ (Purposive Sampling) จากประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอำเภอ ตามภาคต่างๆ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออก จำนวนภาคละ 12 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 60 คน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล
 - ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร โดยวิเคราะห์เนื้อหาเปรียบเทียบ และสังเคราะห์ข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่างๆ
3. การนำเสนอข้อมูล
 - นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ นำเสนอแนวทางพัฒนาจากการวิจัย

ผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษาทัศนคติของประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560

1) กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นกลไกสำคัญของรัฐในการนํานโยบายข้อสั่งการและการนำความเข้าใจลงไปสู่ประชาชน ในระดับตำบลหมู่บ้านที่มีผลเชิงประสิทธิภาพมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำความเข้าใจ การสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ ถึงแม้ว่าจะมีสื่อต่างๆ หลากหลายรูปแบบที่เข้าถึงตัวบุคคล แต่บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ยังมีอิทธิพลต่อการรับรู้ เข้าใจและตัดสินใจของประชาชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมือง การจัดการภารกิจภาครัฐในระดับพื้นที่ ตำบล หมู่บ้าน โดยผ่านกลไกของกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ มีผลความสำเร็จในการดำเนินนโยบายแห่งรัฐ อาทิ เช่น การรณรงค์ให้รับร่างรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ.2560 นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก นโยบายความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ความปลอดภัยทางถนน การรณรงค์ควบคุมโรคติดต่อในระดับพื้นที่ รวมถึงการสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านกลไกและระบบการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกระดับ ดังนั้น ทัศนคติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะกลไกของรัฐจะมีผลต่อทัศนคติของประชาชนในทิศทางเดียวกัน นั่นหมายความว่า ภาครัฐจำเป็นต้องสร้างความรับรู้ เข้าใจที่ถูกต้อง ให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างถูกต้อง ให้เข้าใจง่ายทั้งเนื้อหาสาระ

รวมถึงสนับสนุนเครื่องมือในการทำความเข้าใจในภาพรวมไปพร้อมกัน โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องส่งเสริมบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการทำความเข้าใจ รูปแบบวิธีการเลือกตั้งให้มากกว่านี้ จะนำไปสู่ทัศนคติที่ดีในการออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนที่ตรงต่อเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2) รูปแบบวิธีการเลือกตั้งจากการศึกษาวิจัยนี้ กล่าวได้ว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรูปแบบและวิธีการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ที่เรียกว่า “ระบบเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม” และ “คะแนนเสียงข้างน้อยไม่ตกน้ำ” โดยใช้การเลือกตั้งด้วยบัตรเลือกตั้งใบเดียว แต่นำคะแนนเสียงมาใช้คู่ขนานในการคิดคะแนนทั้งระบบเขตเลือกตั้งและระบบสัดส่วนจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองทำให้คะแนนของผู้สมัครที่ไม่ได้ชนะการเลือกตั้ง ยังมีความหมายสามารถนำไปคำนวณ ส.ส.ระบบบัญชีรายชื่อในสัดส่วน 150 คน นั้นหมายความว่า การเพิ่มจำนวน ส.ส.บัญชีรายชื่อ ทำให้บทบาทของพรรค นโยบายของพรรคมีความสำคัญมากขึ้นประชาชนในระดับเขตสามารถเลือกพรรคหรือนโยบายของพรรค ผ่าน ส.ส. เขตได้ แม้ว่า ส.ส.เขต จะไม่ชนะในเขตนั้นๆ แต่อย่างไรก็ตาม การใช้บัตรใบเดียวทำให้ประชาชนไม่สามารถเลือก ส.ส. ในระบบเขตให้แตกต่างไปจากการเลือกพรรคหรือนโยบายของพรรคการเมืองได้ นั้นเท่ากับว่าประชาชนถูกบังคับให้เลือกระหว่างตัวบุคคลกับพรรคหรือนโยบายของพรรค

3) จากการศึกษาพบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับวิธีคิดคำนวณของ ส.ส. ในระบบบัญชีรายชื่อ กล่าวโดยสรุป รัฐธรรมนูญให้ใช้จำนวน ส.ส. 500 คน เป็นฐานในการคิดจำนวน ส.ส. พึงมีของแต่ละพรรครวมทั้ง 2 ระบบ แต่กลุ่มเป้าหมายไม่เห็นด้วยและผู้ศึกษาวิจัยเสนอให้ใช้จำนวน ส.ส. บัญชีรายชื่อ 150 คน เป็นฐานคิดจำนวน ส.ส. สัดส่วนบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองแล้วค่อยนำไปคิดรวมกับจำนวน ส.ส.เขต ของพรรคจะได้เท่ากับจำนวน ส.ส.ของพรรคการเมืองนั้นๆ ในสภาผู้แทนราษฎร

ข้อเสนอแนะ

1) คณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรสนับสนุนให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้ามามีบทบาทในกระบวนการจัดการเลือกตั้งให้มากขึ้น โดยเฉพาะประเด็นสำคัญ ดังนี้

- การรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจในรูปแบบวิธีการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการคิดคะแนนในส่วนของ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ ในระหว่างที่ยังไม่มีการเลือกตั้ง โดยสนับสนุนให้รณรงค์ทำความเข้าใจอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ การดำเนินการเฉพาะเมื่อมีการเลือกตั้งจะกระชั้นชิด ไม่สามารถประเมินผลได้ และมีหลายภารกิจต้องดำเนินการ

- ควรจัดอบรมและแต่งตั้งให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นวิทยากรครู ก. ในกระบวนการรณรงค์ให้เป็นทางการ ร่วมกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

- สนับสนุนงบประมาณ ในการรณรงค์ผ่านกระทรวงมหาดไทย ในการดำเนินการจัดอบรมวิทยากรครู ก และ ครู ข ให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่การสร้างทัศนคติที่ดีต่อรูปแบบวิธีการเลือกตั้ง โดยเฉพาะระบบจัดสรรปันส่วนผสม ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ถูกกำหนดให้ใช้ตามรัฐธรรมนูญนี้ และครั้งต่อไปหากไม่มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ในประเด็นวิธีการเลือกตั้ง

แบบใช้บัตรใบเดียว และวิธีคิดจำนวน ส.ส. จากฐานจำนวน 500 คน ไปสู่จำนวน ส.ส. พึงมีของพรรคการเมือง

2) คณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรดำเนินการสำรวจความเห็น/ประชามติ ของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยเฉพาะประเด็นสำคัญ ดังนี้

- การใช้บัตรใบเดียว ในการคิดคะแนนทั้ง ส.ส.ระบบเขตและ ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ เพื่อแยกหรือไม่แยกคะแนน ส.ส.เขต กับคะแนนของพรรคการเมือง

- วิธีการคิดคะแนน ในระบบบัญชีรายชื่อ โดยใช้จำนวน ส.ส.รวมทั้งสภาผู้แทนราษฎร (500 คน) เป็นฐานในการคำนวณจำนวน ส.ส. พึงมีของแต่ละพรรค หรือจะใช้จำนวน ส.ส.สัดส่วน (150 คน) เป็นฐานในการคิดคำนวณ

- คะแนนขั้นต่ำ ควรหรือไม่ควรในการกำหนดคะแนนขั้นต่ำ ของ ส.ส.ระบบเขต ซึ่งนำไปคิดคะแนนพรรคการเมืองขนาดเล็กที่ได้คะแนนน้อยกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำของ ส.ส. 1 คน ในการคำนวณจำนวนคะแนนเสียงเลือกตั้ง ต่อจำนวน ส.ส.บัญชีรายชื่อ นั้นหมายความว่า การกำหนดคะแนนตามเกณฑ์ขั้นต่ำ (Threshold) คือ การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานว่าพรรคการเมืองหนึ่ง จะมีสิทธิได้ที่นั่งตามสัดส่วนในการจัดสรรที่นั่งจาก ส.ส.บัญชีรายชื่อ ต้องมีคะแนนต่ำสุดเท่าใด เพราะหากคะแนนไม่ถึงจำเป็นจะต้องไม่ได้รับการจัดสรรที่นั่ง ส.ส. โดยไม่ต้องห่วงการคิดคะแนนสูญเปล่า (wasted Votes)

- สัดส่วน ความเห็นเรื่องจำนวน ส.ส. 500 คน จากระบบเขต 350 คน รวมกับบัญชีรายชื่อ 150 คน หรือ 500 คน จากระบบเขต 400 คน รวมกับบัญชีรายชื่อ 100 คน

3) นำผลการสำรวจประชามติเสนอรัฐบาล เพื่อให้มีมติคณะรัฐมนตรีนำไปสู่การปรับแก้รัฐธรรมนูญต่อไป หรือส่งต่อให้พรรคการเมืองหรือสภาผู้แทนราษฎร ดำเนินการเข้าสู่กระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ซึ่งจะเป็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งแรกหลังจากการบังคับใช้ สำหรับการเลือกตั้งครั้งต่อไป เมื่อสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้หมดวาระลง หรือภายหลังการยุบสภาผู้แทนราษฎร

4) คณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องเสนอแก้ไขกฎหมายลำดับรองให้สอดคล้องกับรูปแบบวิธีการเลือกตั้งที่ถูกแก้ไขตามผลประชามติ ต่อไป